

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**UPRAVNI POSTOPKI V PRISTOJNOSTI
CENTROV ZA SOCIALNO DELO**

Sinita Šuligoj

Ljubljana, avgust 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

UPRAVNI POSTOPKI V PRISTOJNOSTI CENTROV ZA
SOCIALNO DELO

Kandidat/ka: Sinita Šuligoj
Vpisna številka: 04038849
Študijski program: univerzitetni študijski program Uprava 1. stopnja
Mentor: izr. prof. Polonca Kovač

Ljubljana, avgust 2013

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisan/a Sinita Šuligoj, univerzitetni študijski program Uprava 1. stopnja, z vpisno številko 04038849, sem avtor/-ica diplomskega / magistrskega dela z naslovom: Upravni postopki v pristojnosti centrov za socialno delo.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektoriral/a: Mateja Jereb

Ljubljana, 21. 8. 2013

Podpis avtorja/-ice:

POVZETEK

Centri za socialno delo kot javno socialno varstveni zavodi opravljajo vrsto nalog, ki so jim z zakonom poverjene kot javna pooblastila in naloge, ki jim jih nalagajo drugi predpisi. O pravicah, obveznostih in pravnih koristih v zadevah iz socialnega varstva odloča na prvi stopnji krajevno pristojen center za socialno delo. V uvodu je predstavljen socialno varstveni zavod, center za socialno delo kot nosilec javnih pooblastil, ki se vodijo po Zakonu o splošnem upravnem postopku. V nadaljevanju diplomskega dela je opis upravnega postopka, skozi njegove posamezne faze od uvedbe postopka, ugotovitveni in dokazni postopek ter zaključek le tega z izdajo odločbe. Zoper izdane in vročene odločbe lahko stranka v postopku uporabi redna in izredna pravna sredstva. V sklopu tematike so podrobneje predstavljeni izbrani upravni postopki glede varstva otrok in družine, npr. skrbništvo, rejništvo, uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, starševski dopust ind.

Ključne besede: upravni postopek, pristojnost, center za socialno delo, socialno varstvo, javno pooblastilo.

SUMMARY

Administrative procedures within the competence of social work centers

Centers for social work and public social welfare institutions perform a series of tasks that are delegated to them by the law as a public authorities and tasks imposed on them by laws. The rights, obligations and legal interests in matters of social security act on the first level of local competence center for social work. First, it constitutes a social welfare institute center for social work as bearer of public authority to be kept under the Law on General Administrative Procedure. Continues to describe the administrative process through its various stages of the opening of proceedings, findings and evidence to be taken and completion of it by issuing a decision. An appeal against the decision and served on a party in the proceedings of the ordinary and extraordinary legal remedies. In the context of the topic in some detail the selected administrative procedures regarding the protection of children and families, for example. guardianship, foster care, entitlement to public funding, parental leave and other.

Key words: administrative procedure, competence center for social work, social protection, public authority .

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	V
SUMMARY.....	vi
KAZALO PONAZORITEV	ix
KAZALO SLIK	ix
KAZALO PRILOG	x
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC.....	xi
1 UVOD.....	1
2 CENTER ZA SOCIALNO DELO KOT TIP INSTITUCIJE	3
2.1 STATUS IN ORGANI CENTRA ZA SOCIALNO DELO	3
2.2 NALOGE IN PRISTOJNOSTI CSD	4
2.3 CSD KOT NOSILCI JAVNEGA POOBLASTILA.....	6
2.4 TEMELJNA PODROČNA ZAKONODAJA.....	7
3 UPRAVNA ZADEVA IN UPRAVNI POSTOPEK.....	9
3.1 POJEM UPRAVNE ZADEVE	9
3.2 SPLOŠNI IN POSEBNI UPRAVNI POSTOPEK.....	9
3.3 TEMELJNA NAČELA ZUP	11
3.3.1 NAČELO ZAKONITOSTI ALI LEGALITETE.....	11
3.3.2 NAČELO VARSTVA PRAVIC STRANK IN VARSTVA JAVNIH KORISTI	12
3.3.3 NAČELO MATERIALNE RESNICE	12
3.3.4 NAČELO ZASLIŠANJA STRANKE.....	13
3.3.5 NAČELO PROSTE PRESOJE DOKAZOV	14
3.3.6 NAČELO DOLŽNOST STRANKE GOVORITI RESNICO IN POŠTENO UPORABLJATI PRAVICO	15
3.3.7 NAČELO SAMOSTOJNOSTI PRI ODLOČANJU	15
3.3.8 NAČELO PRAVICE DO PRITOŽBE	16
3.3.9 NAČELO EKONOMIČNOSTI POSTOPKA.....	16
3.4 FAZE UPRAVNEGA POSTOPKA	17
3.4.1 UVEDBA POSTOPKA	17
3.4.2 UGOTOVITVENI POSTOPEK	19
3.4.3 DOKAZNI POSTOPEK.....	22
3.4.4 IZDAJA ODLOČBE IN SKLEPA.....	25
3.4.5 ROK ZA IZDAJO ODLOČBE.....	29
3.4.6 DOKONČNOST, PRAVNOMOČNOST IN IZVRŠLJIVOST	29
3.5 PRAVNA SREDSTVA	30
3.5.1 PRITOŽBA KOT REDNO PRAVNO SREDSTVO	31
3.5.2 IZREDNA PRAVNA SREDSTVA	33
3.5.3 UPRAVNI IN SOCIALNI SPOR	36

4	IZBRANI UPRAVNI POSTOPKI V PRISTOJNOST CSD GLEDE VARSTVA	
	OTROK IN DRUŽINE	38
4.1	STATUSNA RAZMERJA	39
4.2	RAZMERJA MED STARŠI IN OTROKI	39
4.3	POSEBNO VARSTVO OTROK IN MLADOSTNIKOV	40
4.3.1	ODVZEM OTROKA	41
4.3.2	ODDAJA OTROKA V ZAVOD ALI PRENEHANJE UKREPA.....	42
4.3.3	REJNIŠTVO.....	43
4.3.4	SKRBNIŠTVO	45
4.3.5	POSVOJITVE.....	50
4.4	VARSTVO ODRASLIH	51
4.4.1	PRIZNANJE STATUSA INVALIDNE OSEBE	51
4.4.2	PRAVICA DO IZBIRE DRUŽINSKEGA POMOČNIKA	52
4.4.3	PRAVICA GLUHE OSEBE DO TOLMAČA.....	55
4.5	MATERIALNA POMOČ.....	55
4.5.1	UVELJAVLJANE PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV	55
4.5.2	STARŠEVSKO VARSTVO IN DRUŽINSKI PREJEMKI	65
4.6	PREVERJANJE HIPOTEZ IN PREDLOG IZBOLJŠAV	74
5	ZAKLJUČEK.....	77
	LITERATURA IN VIRI.....	79
	PRILOGE	83

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Primer nazivov izreka akta odobritve pravnega posla	49
Slika 2: Primer izreka odločbe uveljavljanja pravic do državne štipendije	61
Slika 3: Primer izreka odločbe oprostitve plačila institucionalnega varstva.....	64
Slika 4: Primer izreka odločbe o uveljavljanju pravice do dodatka za nego otroka.....	72

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Primer odločbe uveljavljanja pravice do porodniškega dopusta in nadomestila	83
Priloga 2: Primer odločbe uveljavljanje pravic iz javnih sredstev.....	87
Priloga 3: Primer odločbe priznanja statusa invalida.....	91
Priloga 4: Primer odločbe urejanje skrbniških zadev	93
Priloga 5: Primer odločbe uveljavljanja pravice do starševskega dodatka	96

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

CSD	Center za socialno delo
IPS	Individualna projektna skupina
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti
RS	Republika Slovenija
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
Ur. l	Uradni list
URS	Ustava Republike Slovenije
ZDSS	Zakon o delovnem in socialnem sodišču
ZIRD	Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti
ZSDP	Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih
ZSVarPre	Zakon o socialno varstvenih prejemkih
ZŠtip	Zakon o štipendiranju
ZUS-1	Zakon o upravnem sporu
ZUP	Zakon o splošnem upravnem postopku
ZUPJS	Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev
ZUT	Zakon o upravnih taksah
ZUTPG	Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v RS
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZZZDR	Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih
ZZTSZJ	Zavod združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik

1 UVOD

Center za socialno delo (v nadaljevanju CSD) na podlagi javnega pooblastila odloča o vrsto pravicah, obveznostih in pravnih koristi posameznika. Pri odločanju pa se ravna po pravilih, ki veljajo za upravni postopek. Pogoje za pridobitev posamezne pravice, obveznosti in višino le te pa določa področni zakon, ki ureja posamezno pravico. Posamezno pravico upravičenec uveljavlja s predpisano vlogo, na pristojnem centru za socialno delo, pri čemer pa centri vodijo tudi postopke po uradni dolžnosti.

Diplomsko delo obsega tri vsebinska poglavja.

V drugem poglavju sem predstavila center za socialno delo kot institucijo, njegove organe, zakonodajo, ki jo uporablja pri delu, ter katere naloge ali javna pooblastila izvaja. Center je opredeljen kot socialnovarstveni zavod, ki ima naslednje organe: svet centra, direktor, strokovni svet centra in disciplinska komisija. Naloge, ki jih opravlja so mu določene z zakonom kot javna pooblastila, opravlja pa tudi vrsto drugih nalog, ki mu jih določajo različni zakonski in podzakonski predpisi. Zakon o socialnem varstvu (v nadaljevanju ZSV) pa je temeljni zakon, ki določa delo centra (Ur. l. RS, št. 54/92, 1/99-ZNIDC, 41/99, 36/00-ZPDZC, 54/00-ZUOPP, 26/01, 110/02-ZIRD, 2/04, 36/04-UPB1, 105/06, 114/06-ZUTPG, 3/07-UPB2, 23/07, 41/07, 61/10-ZSVarPre, 62/10, 57/12).

V tretjem poglavju je opredeljena upravna zadeva po 2. členu Zakona o splošnem upravnem postopku (v nadaljevanju ZUP) (Ur. l. RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 119/05, 24/06-UPB2, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10). Kadar gre za odločanje o pravici, obveznosti ali pravni kosti gre za upravno zadevo. Center za socialno delo vodi vrsto posebnih upravnih postopkov, ki jih deli v skupine: (1) varstvo otrok in družine, (2) varstvo odraslih in (3) materialna pomoč. Opredelila sem temeljna načela v postopku in posamezne faze, kako se uvede postopek, kaj se ugotavlja v postopku, in s čim se dokazuje ter zaključek postopka z odločbo. Oseba, ki se ne strinja z odločitvijo organa, lahko uporabi pritožbo kot redno pravno sredstvo ter druga izredna pravna sredstva, ali pa začne upravni in socialni spor na sodišču. O pritožbi odloča Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZEM).

V nadaljevanju sem opisala postopke po že prej omenjenih skupinah. Pri varstvu otrok in družine CSD na podlagi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR) (Ur. l. SRS št. 15/76, 30/86-ZNP, 20/88, 1/89, 14/89, RS št. 13/94-ZN, 82/94-ZN-B, 29/95-ZPDF, 26/99-ZPP, 70/00-ZZNPOB, 61/01, 110/02-ZIRD, 16/04, 69/04-UPB1) odloča o pravici do sklenitve zakonske zveze mladoletnikom, o odvzemu otroka in namestitvi v zavod ali oddaja v rejniško družino, odloča tudi o postavitvi skrbnika otroku ali o posvojitvi otroka. Pri postopkih iz skupine varstva odraslih, center odloča o postavitvi ali razrešitvi skrbnika po ZZZDR, o dodelitvi statusa invalidni osebi in pravici do nadomestila in družinskega pomočnika po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (v nadaljevanju ZDVDTP) (Ur. l. SRS, št. 41/83, 114/06-ZUTPG, 61/10-ZSVarPre, 110/11-ZDIU12, 40/12-ZUJF). Če oseba uveljavlja pravico iz materialne

pomoči pa center za socialno delo odloča o pravicah iz javnih sredstev, ki se ugotavljajo po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (v nadaljevanju ZUPJS) (Ur. l. RS, št. 62/10, 40/12-ZUJF, 57/12- ZPCP-2D, 14/13) ter o pravicah iz starševskega varstva in družinskih prejemkov iz Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (v nadaljevanju ZSDP) (Ur. l. RS, št. 97/2001, 76/2003, 110/2003-UPB1, 47/2006, 110/2006-UPB2, 114/2006-ZUTPG, 10/2008, 62/2010-ZUPJS, 40/2012-ZUJF).

V diplomski nalogi sem preverjala hipotezo, ali je procesnopravna ureditev zadev v pristojnosti centrov za socialno delo jasna in pregledna.

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila metodo analize, saj sem razčlenjevala posamezne upravne postopke, ki so v pristojnosti centra za socialno delo. Pri delu sem uporabila tudi analitično metodo, saj sem pregledala domačo in tujo literaturo s področja upravnega postopka in javnih pooblastil centrov za socialno delo. Pri teoretičnem delu sem uporabila metodo deskripcije, z njo sem opisala teorijo in pojme. Pri izdelavi diplomske naloge sem si pomagala s študijem knjižnih in elektronskih virov, zakonov in pravilnikov ter študijem praktičnih primerov, ki so prikazani v odločbah.

2 CENTER ZA SOCIALNO DELO KOT TIP INSTITUCIJE

2.1 STATUS IN ORGANI CENTRA ZA SOCIALNO DELO

Center za socialno delo je statusno organiziran kot javni zavod, ki ima samostojno pravno subjektiviteto. Slednja mu zagotavlja neodvisnost in strokovnost pri njihovem delu (Kovač, 2006, str. 320).

Javni zavod se ustanovi za opravljanje javnih služb. Javne službe se deli na gospodarske in negospodarske službe. Med negospodarske javne službe uvrščamo dejavnosti na področju vzgoje, izobraževanje, znanost, kultura, šport, zdravstvo, socialna varnost, otroškega varstva, invalidskega varstva in socialnega zavarovanja. Država preko teh javnih služb zagotavlja storitev po netržnih pogojih, kar omogoča dostopnost storitve za vse prebivalce. Negospodarske javne službe se financirajo iz javnih sredstev (Virant, 2004, str. 138-139).

CSD ustanovi Republika Slovenija, ustanoviteljske pravice in obveznosti pa izvršuje Vlada RS.

CSD sredstva za storitve in namene določene z zakonom pridobi iz proračuna RS in proračuna občin ter s plačili za storitve, s prispevki organizacij, donatorjev in iz drugih virov.

CSD opravlja naloge, ki jih določa zakon kot javna pooblastila. Opravlja pa tudi naloge, ki jih določajo različni zakoni in podzakonski predpisi, ki jih zakonodajalec spreminja (SCSD, 2012, str. 6).

Temeljni zakon, ki ureja pravice s področja socialnega varstva je Zakon o socialnem varstvu (v nadaljevanju ZSV). Z njim je socialnovarstvena dejavnost urejena kot dejavnost preprečevanja in reševanja socialne problematike posameznikov, družin in posameznih skupin prebivalstva. Pravice iz socialnega varstva so urejene v obliki storitev, ukrepov in dajatev. Zakon določa tudi postopke v zvezi z uveljavljanjem pravic in financiranje socialnovarstvene dejavnosti. Upravičenci lahko po ZSV uveljavljajo storitve, ki so namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav kot so prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, institucionalno varstvo, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, pomoč delavcem v podjetjih ali zavodih in drugih delodajalcih (11. člen ZSV).

Po 55. členu ZSV so temeljni organi centra svet centra, direktor centra, strokovni svet centra in disciplinska komisija. Center upravlja svet zavoda, ki ga sestavlja 5 članov. Svet zavoda sprejema splošne akte in statut zavoda, program dela, določa finančni načrt itd. Strokovno delo in poslovanje centra organizira in vodi direktor. Pristojnosti direktorja so določene z zakonom in aktom o ustanovitvi centra. Direktor zastopa in predstavlja center navzven, odloča o raznih ukrepih s področja javnih pooblastil, ureja zadeve na področju delovnih razmerij, odloča o razporejanju delavcev, odloča o razporeditvi delovnega časa,

izvršuje sklepe sveta zavoda ter ustanovitelja, zagotavlja pogoje za izobraževanje delavcev in za delo sindikatov (Statut CSD Ljubljana Šiška, 39. člen). Strokovni svet, je kolegijski strokovni organ zavoda, sestavlja ga direktor in strokovni delavci centra. Ta obravnava vprašanja s področja strokovnega dela centra, predlaga program izobraževanja strokovnih delavcev, seznanja širšo javnost o aktualni problematiki s področja socialnega varstva (Statut CSD Ljubljana Šiška, 44. člen). Disciplinsko komisijo sestavlja predsednik in dva člana, ki odloča in postopa po določbah zakona v zvezi z disciplinsko odgovornostjo delavcev v primerih kršitve delovnih obveznosti, za katere se izreče ukrep prenehanja delovnega razmerja (Statut CSD Ljubljana Šiška, 45. člen).

Na območju Republike Slovenije deluje 62 CSD, ki se povezujejo v Skupnost centrov za socialno delo Slovenije. Skupnost CSD kot javna pooblastila, izvajajo naslednje naloge:

- določi katalog nalog, ki jih izvajajo CSD,
- določi standarde in normative za izvajanje posameznih vrst nalog.

2.2 NALOGE IN PRISTOJNOSTI CSD

CSD deluje kot javni socialno varstveni zavod, ki opravlja naloge, ki so jim z zakonom poverjene kot javna pooblastila ter naloge, ki jim jih nalagajo drugi predpisi.

Nagode in Dremelj (2009, str. 8-9) delita storitve in naloge CSD v naslednje skupine:

1. Javna pooblastila, ki so z zakonom določene pravice uporabnikov socialnega varstva. Izvajalec teh pooblastil je po zakonu CSD. Na podlagi zakonov (npr. Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ipd.) CSD opravljajo javna pooblastila na različnih področjih: razmerje med starši in otroki; ukrepi za zaščito otrok; posvojitve; rejništvo; skrbništvo; delo z mladostniki; varstvo oseb s posebnimi potrebami in odraslih ter nekatera druga javna pooblastila.

2. Socialno preventivo lahko razumemo kot skupek aktivnosti in druge oblike pomoči, ki so v pomoč pri samoorganiziranju in samopomoči posamezniku, družinam ali posebnim skupinam prebivalstva.

3. Socialno varstvene storitve

Standardi in obseg storitev po ZSV so podrobneje opredeljeni v Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Ur.l. RS, št. 52/95, 2/98, 61/98, 19/99, 28/99, 127/03, 125/04, 60/05, 120/05, 2/06, 140/06, 120/07, 90/08, 53/09, 45/10). Socialno varstvene storitve so prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, socialna preventiva, institucionalno varstvo, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri ostalih delodajalcih.

4. Denarne dajatve obsegajo denarno socialno pomoč kot edini vir preživljanja in denarni dodatek. Zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje (ZSV, 19. člen).

5. Družinski prejemki in starševsko varstvo

Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (v nadaljevanju ZSDP) CSD odločajo o pridobitvi pravice do naslednjih prejemkov: starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka ter delno plačilo za izgubljeni dohodek. Na področju socialnega varstva po ZSDP center vodi postopke za starševski dopust, starševsko nadomestilo, krajši delovni čas, plačilo prispevka za socialno varnost, pravica iz naslova krajšega delovnega časa zaradi starševstva.

6. Drugo, npr. javna dela, sodelovanje z drugimi izvajalci socialnovarstvenih storitev.

7. Uveljavljane pravic iz javnih sredstev se od 1. 1. 2012 izvaja na podlagi Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (v nadaljevanju ZUPJS). Do posamezne pravice iz javnih sredstev je prosilec upravičen, če njegov dohodek ne presega meje dohodkov, ki jo za določeno pravico iz javnih sredstev določa zakon, hkrati pa izpolnjuje tudi druge pogoje, ki jih določajo predpisi, ki urejajo posamezno pravico. Pravice iz javnih sredstev so otroški dodatki, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek, državna štipendija, subvencija vrtca, subvencija malice za učence in dijake, subvencija kosil za učence, subvencija najemnin, pravica do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Pri posamezni zadevi se najprej vprašamo ali gre za upravno zadevo, o kateri se odloča v postopku in kateri organ ali nosilec pooblastila je stvarno pristojen za zadevo. Pristojnost organ preverja po uradni dolžnosti.

Pristojnost organa za vodenje in odločanje v upravnem postopku je ena izmed procesnih predpostavk, ki mora biti izpolnjena že pred začetkom samega postopka. V primeru, da organ krši pooblastila, ki izhajajo iz njegovih pristojnosti, lahko stranka izpodbija odločbo s pravnimi sredstvi.

Kateri organ je pristojen za posamezno upravno zadevo poleg ZUP urejajo še področni predpisi posameznega upravnega področja in predpisi, ki določajo njihovo organizacijsko in delovno področje.

S pristojnostjo se določa področje dela ali stvarna (materialna) pristojnost, in območje delovanja ali krajevna pristojnost. Poznamo pa tudi funkcionalno in personalno pristojnost.

Stvarno pristojnost organov odločanja v zadevi, določajo organizacijski predpisi in materialni predpisi. Organizacijski predpisi določajo delovna področja in organizacijo organa. Materialni predpisi urejajo upravna področja organa (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 30).

Na področju socialnega varstva področni zakon določa, da na prvi stopnji odloča CSD, na drugi stopnji pa MDDSZEM (81. člen ZSV).

Krajevna pristojnost določa, na katerem območju ima posamezen organ pristojnost delovati oziroma odločati v upravnih zadevah iz svoje stvarne pristojnosti.

Pristojnost določajo predpisi o organizaciji posameznih organov oziroma predpisi o teritorialni organizaciji državne uprave, samoupravne lokalne skupnosti (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 31).

Na področju socialnega varstva ima ZSV v 81. členu nekaj specialnih določb glede krajevne pristojnosti za vse zadeve, za katere je pristojen CSD. Krajevna pristojnost se določi po stalnem oz. začasnem prebivališču osebe, ki potrebuje pomoč in varstvo. Če oseba nima stalnega oz. začasnega prebivališča pa se pristojen CSD določi po njenem zadnjem stalnem oz. začasnem prebivališču. Kadar se krajevno pristojnost ne da določiti po prej omenjenih pogojih, se jo določi po kraju, kjer je nastal povod za postopek. Kadar se vodi postopek v katerih so udeleženi mladoletne osebe se krajevna pristojnost določi po stalnem oz. začasnem prebivališču obeh staršev oz. starša pri katerem otrok živi.

Če je stvarna pristojnost opredeljena bolj natančno, potem tako pristojnost imenujemo funkcionalna (personalna) pristojnost. Funkcionalna pristojnost pooblasti osebo odločanja, da vodi in odloča v postopku in v njem opravi posamezna dejanja, ter o upravni zadevi izda odločbo.

Zakon določa, da v upravnem postopku odločajo predstavniki organov (direktor CSD). Ti pa lahko pooblastilo za odločanje prenesejo oziroma podelijo svojim uradnikom, ki izpolnjujejo strokovne kriterije kot so predpisana izobrazba, strokovni izpit, zaposlen v organu. Pri vodenju postopka uradna oseba opravlja vsa dejanja v postopku, končna odločitev pa je prepuščena osebi, ki ima pooblastilo za odločanje, to so predstavniki organov (Androjna in Kerševan, 2006, str. 112).

Socialni delavec, kot uradna oseba, deluje sredi zapletenih interakcij med posameznikom, družino in skupnostjo (Mešl in drugi, 2011, str. 97).

2.3 CSD KOT NOSILCI JAVNEGA POOBLASTILA

Javno pooblastilo je pooblastilo subjektu, ki organizacijsko ni vključen v državno upravo ali upravo lokalne skupnosti, za opravljanje nalog državne uprave ali uprave lokalne skupnosti. Z javnim pooblastilom nastane položaj, ko se naloge državne uprave opravljajo izven upravnih organov (Virant, 2004, str. 120).

Javno pooblastilo se v skladu z 121. členom Ustave RS (Ur. l., št. 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006, 47/2013) prenese z zakonom ali na podlagi zakona. Podelitev javnega pooblastila pa obsega dva elementa: določitev vsebine pooblastila (katere upravne naloge) in pogoji podelitve.

Nosilec javnega pooblastila je lahko pravna oseba zasebnega ali pa javnega prava, lahko pa je nosilec javnega pooblastila tudi fizična oseba, ki na podlagi zakona pridobi javno pooblastilo za opravljanje funkcij državne uprave. Nosilec je organizacijsko izven sistema državne uprave, funkcionalno pa je njen del, saj izvaja naloge v imenu in za račun države (Virant, 2004, str. 120).

Kovač navaja (2006, str. 19), da so konstitutivni znaki javnega pooblastila, da se ga podeli nedržavni organizaciji z zakonom ali na podlagi zakona in gre za prenos nalog državne uprave v različnih oblikah.

Namen podelitve javnega pooblastila je zagotoviti večjo racionalnost (smotrnost), učinkovitejše izvajanje upravnih nalog in zagotoviti večjo stopnjo samostojnosti (Virant, 2004, str. 120).

Javna pooblastila CSD zajemajo vodenje konkretnih upravnih postopkov po področnih predpisih, izdajanje odločb o upravni zadevi, opravlja pa tudi druga materialna dejanja (npr. vodi evidence..).

Tipične statusne oblike za izvajanje javnega pooblastila so javne agencije, javni skladi, javni zavodi (CSD). Nadzor nad njihovim delovanjem pa izvaja pristojno ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter enake možnosti (Virant, 2004, str. 121).

Kovač navaja (2007, str. 59), da med javna pooblastila lahko naloge oziroma postopke CSD razdelimo na več skupin:

- varstvo otrok in družine (statusna razmerja v zvezi z zakonsko in izvenzakonsko skupnostjo, in razmerja med starši in otroki od osebnega imena, očetovstvo, materinstvo do posebnega varstva otrok in mladostnikov, rejništvo in skrbništvo, posvojitve, odvzem otrok, razni vzgojni ukrepi),
- varstvo odraslih (storilci kaznivih dejanj, invalidi, skrbništvo, uporabniki s težavami v duševnem zdravju),
- materialna pomoč (uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, starševsko varstvo in družinski prejemki).

Dodaja še, da vsa pooblastila in naloge niso vodene po ZUP. Po ZUP so vodene tiste v katerih se odloča o pravici ali obveznosti in pravni koristi v posameznih upravnih zadevah na področju upravnega prava.

2.4 TEMELJNA PODROČNA ZAKONODAJA

Naloge in pooblastila ter vodenje postopkov CSD določajo preko 30 vrst zakonov in podzakonskih predpisov, najpomembnejši pa so poleg ZSV še:

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki ureja posvojitve, rejništvo, skrbništvo, ukrepe za zaščito otrok, njihovih pravic in koristi ter posamezne naloge za varstvo družine in otrok itn...

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki zagotavlja pravico posameznika do različnih oblik starševskega dopusta ob in po rojstvu otroka, družinske prejemke ter pravico staršev do krajšega delovnega časa zaradi starševstva.

CSD po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev odloča o prejetju denarnih prejemkov določenih v 5. člen ZUPJS (otroškega dodatka po zakonu, ki ureja družinske

prejemke; denarne socialne pomoči po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke; varstvenega dodatka po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke; državne štipendije po zakonu, ki ureja štipendiranje) in subvencij ter znižanih plačil, kot določa 6. člen ZUPJS (znižanju plačila za programe vrtcev po zakonu, ki ureja predšolsko vzgojo; subvencija za malice in kosila za učence in dijake po zakonu, ki ureja šolsko prehrano; oprostitvi plačil socialnovarstvenih storitev po zakonu, ki ureja socialno varstvo; prispevku k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika po zakonu, ki ureja socialno varstvo; subvenciji najemnine neprofitnega najemnega stanovanja, namenskega najemnega stanovanja, bivalne enote, tržnega najemnega in hišniškega stanovanja po zakonu, ki ureja stanovanjska razmerja; pravici do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev po zakonu, ki ureja zdravstveno zavarovanje, pravici do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za državljane RS s stalnim prebivališčem v RS, ki niso zavarovanci iz drugega naslova po zakonu, ki ureja zdravstveno zavarovanje).

Postopke pa se vodi, v kolikor področni zakon ne določi drugače, v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku. ZUP se v upravnih postopkih na CSD uporablja podrejeno, ko poseben zakon glede na posebnost upravnega področja v skladu z 3. členom ZUP uredi določen institut drugače. Kovač (2007, str. 60) opozarja na nekaj neustreznih institutov ZUP (npr. vročanje na stalni naslov, odločanje v timu, jezik v postopku itd.) za CSD, zato predlaga, da bi jih poseben zakon uredil drugače.

Strokovni delavci CSD so dolžni pri svojem delu spoštovati tudi določila mednarodnih konvencij, predvsem s področja otrokovih (npr. Konvencija o otrokovih pravicah) in človekovih pravic.

3 UPRAVNA ZADEVA IN UPRAVNI POSTOPEK

3.1 POJEM UPRAVNE ZADEVE

ZUP v 2. členu določa, da je upravna zadeva odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi, določeni z materialnim upravnim predpisom. Gre za odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi posameznika ali pravne osebe.

V upravnih zadevah se ZUP uporablja podrejeno, ne glede na to ali upravno zadevo opredelimo formalno ali materialno. Za upravno zadevo gre, kadar je s (področnim) zakonom določeno, da organ o posamezni stvari vodi upravni postopek, odloča o upravni zadevi in izda odločbo, oziroma, če to zaradi varstva javnega interesa izhaja iz narave stvari (formalna definicija upravne zadeve). Če upravna zadeva ni določljiva niti iz procesnih znakov, uporabimo materialno definicijo upravne zadeve, ki pomeni, da gre za upravno zadevo in s tem, za podrejeno rabo vseh pravil ZUP, razen če posamezno postopkovno vprašanje področni zakon uredi drugače, kadar se odloča o strankini pravici oziroma pravni koristi v razmerju do oblasti in pride do kolizije javnega interesa in vsaj enega zasebnega interesa (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 14).

CSD v postopkih odloča o naslednjih pravicah, obveznostih ali pravnih koristih:

- priznanje statusa invalidni osebi, ter pravica do nadomestila za invalidnost in pravica do dodatka za tujo nego in pomoč, ki izhajajo iz Zakona o družbenem varstvu duševno prizadetih oseb,
- o zadevi uveljavljanja pravic iz javnih sredstev po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev,
- o zadevi uveljavljanja pravic do starševskega varstva in družinskih prejemkov po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih,
- o zadevah skrbništva, rejništvo; posvojitve; izvrševanje drugih ukrepov za varstvo otrok po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih itd.

Javni interes prek pogojev za pridobitev pravice določa področni zakon. Kadar je potrebno zaščititi javni interes, CSD vodi postopek po uradni dolžnosti (npr. socialno pomoč prejme samo ogrožena oseba; ali se postavi skrbnika otroku, da se zavaruje pravice in koristi otroka itd.). V ZZZDR je javni interes opredeljen kot interes otroka, ki ga ščiti CSD po uradni dolžnosti. ZUPJS določa več možnih upravičenj pravic, zato se javni interes po ščitenju socialno ogroženih, izraža tudi z vrstnim redom pravic oz. njihovo povezanostjo.

3.2 SPLOŠNI IN POSEBNI UPRAVNI POSTOPEK

Upravni postopek zajema vrsto postopkovnih pravil, po katerih se morajo ravnati organi odločanja o upravni zadevi. Organi odločanja so lahko organi državne uprave, neupravni državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil.

Upravni postopek zajema vrsto procesnih institutov, ki predstavljajo zaporedje dejanj in način njihovega izvajanja v upravnem postopku. S temi dejanji se v postopku oblikuje upravnopravno razmerje.

Procesna pravila upravnega postopka veljajo tako za organ, ki odloča, kot za stranko, ki uveljavlja pravico ali pravno korist, ali ji je bila naložena obveznost.

Ločimo dva tipa upravnih postopkov, tj. splošni upravni postopek in posebni upravni postopki, ki jih je toliko kot je pravic in obveznosti (regulirajo jih področni predpisi in ZUP).

Pravila splošnega upravnega postopka ureja ZUP. V vseh upravnih zadevah se lahko ZUP uporablja podrejeno ali subsidiarno, razen če področni zakon posamezno procesno vprašanje ureja drugače.

Pravila splošnega upravnega postopka so urejana v ZUP. ZUP vsebuje skup splošnih procesnih (postopkovnih) pravil, po katerih ravna pristojen upravni in drug organ, ko v upravni zadevi odloča o pravici, obveznosti ali pravni koristi stranke na področju upravnega prava. Procesno pravna pravila omogočajo uvedbo postopka, izvedbo ugotovitvenega in dokaznega postopka, imenovanje odločbe, pravna sredstva (redna in izredna) s katerimi stranka, ki se ne strinja z odločitvijo organa izpodbija upravni akt, in izvršbo.

Kadar pravila splošnega upravnega postopka ne ustrezajo, se z zakonom predpiše posebni upravni postopek. S posebnim upravnim postopkom se lahko drugače kot ZUP, uredi vsa vprašanja postopka, razen temeljna načela ZUP, ki so obvezna skupna načela za vse posebne upravne postopke. Zakon, ki ureja poseben upravni postopek, pa lahko posamezno načelo drugače uredi, izključi ali pa predpiše še dodatna temeljna načela.

ZUP pozna dve vrsti uporabe njegovih določil: subsidiarno in smiselno.

Subsidiarna ali podrejena raba ZUP pomeni, da se zakon v upravnih zadevah uporabi v celoti, razen, če področni zakon posamezno postopkovno vprašanje opredeli drugače. V upravnih zadevah postopajo predvsem klasični upravni organi (organi državne uprave, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravnih lokalnih skupnosti) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 10).

Kadar CSD odloča o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznika, postopa po ZUP, če niso posamezna postopkovna vprašanja v tem ali drugem zakonu urejena drugače (56. člen ZSV).

V primeru, ko gre za neupravno javnopravno zadevo se ZUP uporablja smiselno. Take zadeve so tiste, ki nimajo značilnosti upravnih zadev in zakonsko ni predpisan poseben postopek. V javnopravnih razmerjih morajo izvajalci javnih služb in neupravni državni organi smiselno uporabljati pravila ZUP, kadarkoli odredijo določena ravnanja, priznavajo pravice in nalagajo obveznosti v neupravnih zadevah. Namen pravila je, da se v vseh

javnopravnih zadevah zagotovijo minimalni standardi postopka odločanja in varovanje pravic udeleženi v postopku (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 19).

3.3 TEMELJNA NAČELA ZUP

Temeljna načela predstavljajo pravila minimalnega procesnega varstva, ki ga ZUP zagotavlja stranki in drugim udeležencem v postopku. Temeljna načela predstavljajo standarde, po katerih morajo organi odločati v upravnem postopku. Načela omogočajo in olajšujejo razumevanje pravilnosti in zakonitosti dela organov pri uporabi predpisov posebnega in splošnega upravnega postopka. Predstavljajo osnovo in procesno jamstvo strank ter obveznosti organa do strank (Androjna in Kerševan, 2006, str. 76).

Za vsa temeljna načela ZUP velja, da so jih pri odločanju dolžni upoštevati vsi vpleteni organi v vseh delih upravnega postopka.

3.3.1 NAČELO ZAKONITOSTI ALI LEGALITETE

Načelo zakonitosti izhaja iz ustavne določbe, po kateri je RS pravna država. Pojem pravne države pomeni vezanost državnih organov na pravo in njihovo podreditev zakonom. 120. člen in 153. člen Ustave pa določata, da upravni organ opravlja svoje delo samostojno, v okviru in na podlagi ustave in zakonov, ter da morajo posamični akti in dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil temeljiti na zakonitem predpisu. Organ se mora v upravnem postopku odločati po predpisih pristojnih organov, kar pomeni, da mora vsaka odločitev, upravni akt temeljiti na zakonu, podzakonskem predpisu ter splošnih aktih, ki jih izda nosilec javnih pooblastil (Štriker, 2011, str. 11).

Zakonitost delimo na formalno in materialno. Formalna zakonitost se nanaša na pravilno vodenje postopka. Organ je dolžan voditi upravni postopek po posebnem ali splošnem upravnem postopku. Materialna zakonitost zahteva od organa, priznanje pravic ali nalaganje obveznosti v okviru in mejah pravic ali obveznosti, ki jih določa materialni predpis (Štriker, 2011, str. 11).

Zakon določi situacije, v katerih lahko organ odloči po prostem preudarku ali diskreciji. To pomeni, da organ sme oziroma lahko v enakem ali podobnem dejanskem stanju izbrati izmed več možnih odločitev, tisto, ki je na okoliščine primera ter izkazano javno korist najustreznejša (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 17). ZUP zahteva, da mora biti odločba v takem primeru izdana v mejah pooblastila in v skladu z namenom, za katerega je pooblastilo dano. Odločba mora vsebovati obrazložitev in napis, ki organ pooblašča za odločanje po prostem preudarku (Grafenauer in drugi, 2010, str. 13).

Kršitev načela zakonitosti pomeni neupoštevanje temeljnih načel ZUP, ter uporaba neustreznega materialnega predpisa. Kršitev načela zakonitosti se ugotavlja z rednim in izrednim pravnim sredstvom (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 74).

V upravnem postopku CSD odloča po predpisu, ki velja v času izdaje odločbe prve stopnje.

3.3.2 NAČELO VARSTVA PRAVIC STRANK IN VARSTVA JAVNIH KORISTI

Načelo varstva pravic strank in varstva javne koristi je sestavljeno iz več podnačel: varovanje javnega interesa in pravic strank, določa sorazmernost in nudi pomoč neuki stranki.

Naloga organa v upravnem postopku je, da hkrati zavaruje zakonite pravice in interese stranke ter omogoči njihovo uveljavljanje ter skrbi, da stranka ne uveljavlja svoje pravice v škodo pravice drugih oseb ter zavaruje javno korist, določeno z zakonom ali drugimi predpisi. Pri odločanju v upravni zadevi je organ dolžan varovati pravice stranke na drugi strani javno korist in pravice drugih (Androjna in Kerševan, 2006, str. 92).

Če sta si javna korist in interes posameznika v nasprotju, mora organ po načelu sorazmernosti zavarovati javno korist, ki je določena z zakonom ali drugimi predpisi. Ker je javna korist širša družbena korist je nad interesom posameznika. Javno korist se varuje po uradni dolžnosti. Če ta ni zavarovana v postopku, to pomeni kršitev materialne zakonitosti v izdanem upravnem aktu (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 40).

Kot določa 7. člen ZUP mora organ skrbeti, da neukost stranke in drugih udeležencev v postopku niso v škodo pravic, ki jim pripadajo po zakonu.

Zato ima organ v upravnem postopku nalogo, da hkrati zavaruje zakonite pravice in interese strank ter omogoči njihovo uveljavljanje, in skrbi, da pravic ne uveljavlja v škodo pravic drugih oseb v postopku, po uradni dolžnosti pa mora zavarovati javno korist, določeno z zakonom ali drugimi predpisi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 37).

CSD lahko začne postopek po uradni dolžnosti in tako zavaruje javni interes.

3.3.3 NAČELO MATERIALNE RESNICE

Organ mora v postopku ugotoviti resnično dejansko stanje in v ta namen ugotoviti vsa dejstva, pomembna za zakonito in pravilno odločbo (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 44).

Materialna resnica pomeni, da mora ugotovljeno stanje ustrezati objektivni in stvarni resnici. Stanje stvari se ugotavlja z najvišjo stopnjo prepričanja, in to je gotovost. Organ mora materialno resnico ugotoviti po uradni dolžnosti.

Od materialnih predpisov je odvisno katera dejstva so pomembna za zakonito in pravilno odločitev. Materialni predpisi določajo pogoje, da se pravica prizna ali pa naloži obveznost. V upravnem postopku, se materialno resnico ugotavlja s pomočjo dokazov (listine, priče, izvedenci, ogled, izjava stranke kot dokaz, druga dokazna sredstva) in sklepanjem uradne osebe, da obstaja dejstvo, ki je resnično (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 21).

Organ lahko odloči na podlagi verjetno izkazanih dejstev le v primeru, da tako določa ZUP.

Verjetnost predstavlja blažjo stopnjo dokazovanja, to je nižjo stopnjo zavesti o resničnosti nekega dejstva (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 21).

Nepopolno in napačno ugotovljeno dejansko stanje oziroma stanje, ki ne temelji na materialni resnici je lahko izpodbojni razlog za pritožbo, uporabo izrednih pravnih sredstev ali pa sprožitev upravnega spora.

CSD mora ugotoviti resnična dejstva in okoliščine, ki prosilcu omogočajo pridobitev pravice in pravne koristi, CSD pa mu lahko naloži tudi obveznosti, ki so v skladu s področnimi predpisi in na podlagi katerih CSD opira svojo odločitev. Načelo materialne resnice CSD uporablja v postopkih pred izdajo odločbe, največkrat v ugotovitvenem postopku, kjer ugotavlja npr. višino dohodkov in prejemkov, vrednost premoženja, pridobivanje podatkov iz uradnih evidenc, kot metodo ugotavljanja dejanskega stanja lahko opravi tudi ogled, razgovor...

3.3.4 NAČELO ZASLIŠANJA STRANKE

Po 9. členu ZUP ima stranka pravico, da se seznanj z vsemi dejstvi in okoliščinami, ki so pomembne za odločitev in se o njih izjavi. Načelo daje stranki pravico do udeleževanja v ugotovitvenem postopku, da se izjavi o vseh dejstvih in okoliščinah, in da izpodbija ugotovitve in navedbe organa, nasprotnih strank ter drugih udeležencev v postopku.

Če so v postopku udeležene stranke z nasprotujočimi interesi, jim mora organ omogočiti kontradiktornost, da se stranke izrečejo o zahtevkih in navedbah nasprotne stranke.

Na podlagi načela ima stranka pravico:

- udeleževati se postopka (146. člen);
- dati podatke in se izjaviti (141. člen);
- zavarovati in braniti svoje pravice in pravne koristi (138. in 146. člen);
- navajati dejstva, ki utegnejo vplivati na rešitev stvari in izpodbijati pravilnost navedb drugih, ki se ne ujemajo z njenimi navedbami (146. člen);
- dopolnjevati in pojasnjevati svoje trditve vse do izdaje odločbe (146. člen);
- dajati pripombe k delu na obravnavi (146. člen) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 49).

Stranka ima možnost uveljavljanja pravic in branjenje interesov tako, da ima pregled nad potekom postopka in lahko odločilno vpliva na ugotovitveni in dokazni postopek, ko uradni osebi predlaga naj izvede še druga ugotovitvena dejanja. ZUP določa v katerih primerih se lahko izda odločba brez predhodnega zaslišanja stranke.

Kršitev načela pomeni bistvena kršitev pravil postopka in tudi kršitev 22. člena URS, razen če organ lahko po zakonu odloči brez zaslišanja v skrajšanem ugotovitvenem postopku. Stranka lahko uporabi redna in izredna pravna sredstva.

Kadar CSD vodi upravni postopek po skrajšanem ugotovitvenem postopku (kjer pridobi podatke iz uradnih evidenc) zaslišanje stranke ni potrebno. CSD pa mora povabiti stranko na zaslišanje, kadar se podatki iz uradnih evidenc ne ujemajo s podatki, ki jih je ta

navedla v svoji vlogi. CSD izjavo stranke upošteva pri svoji odločitvi ali jo argumentirano zavrne.

3.3.5 NAČELO PROSTE PRESOJE DOKAZOV

Uradna oseba subjektivno odloča katera dejstva bo štela za dokazna v upravnem postopku. Presoja dokazov je postopen proces zbiranja dokazov, njihovega vrednotenja, selekcioniranja glede na dokazno moč posameznih dokazov (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 51).

Uradna oseba samostojno, brez vnaprej določenih pravil ali okvirov, presoja vsak dokaz posebej in za vse dokaze skupaj na temelju materialne resnice naredi dokazno oceno ali sklep. S presojo dokazov se izvaja načelo materialne resnice. Pri dokazovanju lahko uporabi vse, kar je primerno za ugotovitev dejanskega stanja in, kar ustreza konkretnemu primeru (listine, priče, izjava strank, izvedenci, ogled) razen, če poseben zakon ne določa drugače. V obrazložitvi odločbe mora uradna oseba navesti ugotovljeno dejansko stanje in dokaze na podlagi katerih je organ določeno dejstvo dokazal. Navesti pa mora tudi dejstva, ki jih ni presodil za dokazana in za to navesti razloge (Androjna in Kerševan, 2006, str. 110-111).

Kršitev tega načela vodi v kršitev materialne resnice, zato se uporabi redna in izredna pravna sredstva.

Po ZSV mora CSD pri odločanju o pravicah in koristih otrok pridobiti ustrezno strokovno mnenje, na katero pa ni vezan pri odločitvi. Kadar pa CSD odloča o pravicah, ki izhajajo iz statusa invalidov, mora prav tako pridobiti mnenje strokovne komisije, na katerega pa je vezan pri svoji odločitvi.

CSD mora pri ugotavljanju materialnega položaja vlagatelja za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev upoštevati z zakonom določene osebe, njihov dohodek in premoženje. Pri tem se upošteva poleg vlagatelja tudi zakonca oz. osebo s katero vlagatelj živi, za kar ima CSD vso pravno podlago, da preveri ali vlagatelj živi v zunajzakonski skupnosti. CSD v skladu s prvim odstavkom 51. člena ZUPJS, podatke za osebe po ZUPJS, zbirajo neposredno od vlagatelja oziroma njenega zakonitega zastopnika ter, po uradni dolžnosti, iz zbirk podatkov, ki jih v RS vodijo za to pooblaščen organi in organizacije. Če CSD dobi indic, da so navedbe vlagateljice neresnične in, da dejansko vlagateljica živi v skupnosti s partnerjem, je dolžan ta indic preveriti s pomočjo ogleda. V ogled pa lahko štejemo tudi ogled spletne strani ali javno dostopnega profila socialnega omrežja (npr. Facebook profil). Glede na 34. člen ZUPJS lahko CSD opravi ogled tudi nenapovedano. To pomeni, da lahko ob upoštevanju vsega navedenega CSD z namenom ugotavljanja dejstev, pomembnih za izdajo odločbe (torej tudi dejstva, ali vlagateljica živi s partnerjem ali ne), opravi ogled javno dostopnega Facebook profila vlagateljice. Če je vlagateljica na svojem profilu javno objavila fotografije, sodijo te v dopusten obseg ogleda.

3.3.6 NAČELO DOLŽNOST STRANKE GOVORITI RESNICO IN POŠTENO UPORABLJATI PRAVICO

Načelo zavezuje stranko, da pred organom govori resnico in pošteno uporablja pravice, ki so ji priznane s splošnim in posebnim upravnim postopkom (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 54).

Za kršitev načela se šteje, kadar stranka pred organom ne govori resnice in nepošteno uporablja svoje pravice. Kršitev načela pa se sankcionira z možnostjo obnove postopka ali z izrekom ničnosti odločbe (Štriker, 2011, str. 14).

Stranka je dolžna v zahtevku s katerim želi uveljavljati posamezno pravico (npr. pravice iz ZUPJS, ZSDP) navajati resnična dejstva. CSD lahko osebi, ki je podatke prikazovala lažno oziroma sporočila neresnično ali jih zamolčala, že pred izdajo odločbe, ali ob izdaji pozitivne odločbe, odločbo odpravi ali pa z novo odločbo prejšnjo odločbo razveljavi in o pravic za osebo na novo odloči. Kadar CSD ugotovi, da stranka izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice ali pravne koristi, morajo ti biti izpolnjeni ves čas prejemanja pravice. Stranka pa je dolžna v zakonsko določenem roku sporočiti vsakršno spremembo, ki bi lahko vplivala na prejeta pravico, višino pravice, obdobje prejemanja. Neupravičena sredstva je stranka dolžna vrniti.

3.3.7 NAČELO SAMOSTOJNOSTI PRI ODLOČANJU

12. člen ZUP določa, da organ vodi upravni postopek in odloča v upravnih zadevah samostojno v okviru in na podlagi zakonov, podzakonskih predpisov, predpisov samoupravnih lokalnih skupnosti in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil. Uradna oseba samostojno opravlja dejanja v upravnem postopku in v tem okviru ugotavlja dejstva in okoliščine, ter na podlagi ugotovljenih dejstev in okoliščin uporablja predpise oziroma splošne akte, izdane za izvrševanje javnih pooblastil.

Samostojnost organa pomeni pravica in dolžnost organa, da odloči po zaposlenih uradnih osebah pri organu ter na območju, za katerega so organizirani (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 56).

Uradna oseba mora biti pri odločanju nepristranska, objektivna, samostojna pri izvajanju dokazov in reševanju upravnih zadev, ter vezana zgolj na ZUP in druge predpise ter posebne upravne postopke. Samostojnost prvostopenjskega organa lahko omeji le zakon.

To načelo omogoča uresničitev načela zakonitosti, materialne resnice in proste presoje dokazov. In kršitev tega načela pomeni kršitev zakonitosti.

CSD pri odločanju o pravicah iz javnih sredstev po ZUPJS uporablja vrsto podatkov iz ISCS2, ki uradnim osebam ponuja oblikovane akte brez možnosti sprememb določenih delov, kar pomeni poseg v načelo samostojnosti. Ker sistem ne omogoča popravkov so pogoste situacije, ko CSD vedo, da podatki iz ISCS2 niso pravilni vendar zavestno izdajo nezakonito odločbo (Kovač in Remic, 2012, str. 4).

3.3.8 NAČELO PRAVICE DO PRITOŽBE

Že Ustava RS v 25. členu določa, da je vsakomur zagotovljena pravica po pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcem javnih pooblastil, s katerimi odločajo o pravicah in obveznostih. Uresničitev pravice pa se kaže s posameznimi zakoni, v upravnih zadevah je pravica do pritožbe urejena v ZUP in področnimi zakoni. Pravica do pritožbe je temeljna pravica posameznika in izhaja iz načela zakonitosti.

13. člen ZUP določa, da je pritožba kot redno pravno sredstvo dovoljena zoper vse odločbe, ki so izdane na prvi stopnji. Kadar pa je za odločanje na prvi stopnji pristojen predstavniški organ ali vlada, državni zbor ali ministrstvo ali pa organi samoupravne lokalne skupnosti, pa pritožba ni dovoljena.

O pritožbi odloča organ druge stopnje, njegova odločba je nato dokončna. Zoper drugostopenjsko odločbo ni dovoljena pritožba, dovoljen pa je upravni spor, to je sodno varstvo zakonitosti dokončnih upravnih aktov. Upravni postopek je tako dvostopenjski, saj o določeni upravni zadevi v upravnem postopku odločata dva organa, organ na prvi stopnji in pritožbeni organ (organ druge stopnje).

Zoper odločbo CSD ima stranka ali pa druga oseba, če odločba posega v njene pravice, pravico vložiti pritožbo na drugostopenjski organ, to je MDDSZEM. Če zakon določa, da pritožba ne zadrži izvršitve odločbe prvostopenjskega organa, je v izreku odločbe CSD navedena tudi klavzula o nesuspeznem učinku pritožbe.

3.3.9 NAČELO EKONOMIČNOSTI POSTOPKA

Postopek je treba voditi hitro, s čim manjšimi stroški in čim manjšo zamudo za stranke in druge udeležence v postopku, vendar tako, da se preskrbi vse, kar je potrebno da se lahko pravilno ugotovi dejansko stanje, zavaruje pravice in pravne koristi stranke ter izda zakonita in pravilna odločba (14. člen ZUP).

Načelo velja za vse faze postopka (prvostopenjski, drugostopenjski, izvršilni) in pri vsakem uradnem dejanju.

Lahko bi rekli, da načelo ekonomičnosti vsebuje tri podnačela: načelo hitrosti postopka (zavrnitev nebitvenih dejanj za ugotovitev dejanskega stanja), načelo varčnosti postopka (vodenje postopka s čim manjšimi stroški in manjšo zamudo za stranke in organ) in načelo učinkovitosti postopka (preskrbi vse potrebno za pravilno ugotovitev dejanskega stanja in za zavarovanje pravic strank in javne koristi) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 63).

Načelo ekonomičnosti pa ne sme nikoli iti na škodo načela zakonitosti, materialne resnice, načela zaslišanja stranke.

CSD zahtevka stranke do uveljavitve starševskega dopusta in pravice do starševskega nadomestila, ki sta zahtevka za različni pravici a se opirata na podobno dejansko stanje in isto pravno podlago (ZSDP), zaradi načela ekonomičnosti združi in vodi v enem postopku.

CSD v ugotovitvenem postopku ugotavlja izpolnjevanje vseh pogojev za pridobitev posamezne pravice. Če CSD ugotovi, da stranka za pridobitev pravice, za katero je predpisanih več pogojev, ne izpolnjuje le enega pogoja, potem ne ugotavlja več ostalih pogojev in izda negativno odločbo.

34. člen ZUPJS določa, da CSD odloča o pravicah iz javnih sredstev po ZUP, razen v primeru, ko so posamezna vprašanja v tem zakonu urejena drugače. Pristojni CSD morajo pri ugotavljanju dejstev za odločitve pogledati prek ISCS2 v 37 podatkovnih virov in 22 institucij, ki vsebujejo občutljive podatke o posamezniku. Zaradi pregleda množice podatkov prihaja pri reševanju vlog do hudih zamud. Na CSD pa so imeli še probleme z nedelovanjem ISCS2, kar je pristojno ministrstvo poskušalo rešiti tako, da je rok odločanja podaljšal z regularnih dveh mesecih po ZUP na tri mesece po ZUPJS, kar ni pravilno, da se zaradi števila vlog pravno krči možnosti strank (Kovač in Remic, 2012, str. 4).

3.4 FAZE UPRAVNEGA POSTOPKA

Upravni postopek lahko v grobem, delimo:

- postopek na prvi in drugi stopnji kot pritožbeni postopek,
- postopek v zvezi izrednimi pravnimi sredstvi,
- izvršilni postopek.

Na prvi stopnji upravni postopek poteka skozi faze:

- začetek postopka (uvedba postopka),
- ugotovitveni postopek,
- dokazni postopek,
- izdaja odločbe ali ustavitev postopka s sklepom.

Podobne faze so tudi v pritožbenem postopku.

3.4.1 UVEDBA POSTOPKA

ZUP določa dva načina uvedbe postopka, odvisno od interesa, ki se uveljavlja (stranka ali javni interes). Kadar gre za varstvo javne koristi se postopek uvede in izvaja po uradni dolžnosti. Stranka pa začne postopek, kadar v postopku uveljavlja svoj zasebni interes.

Postopek na zahtevo stranke se začne, kadar zakon stranki daje kakšno pravico ali zahtevk izhaja iz narave stvari, kot je uveljavljanje strankinega interesa. Postopek se uvede v trenutku vložitve popolne vloge oziroma zahtevka stranke pri pristojnem organu (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 146).

Upravni postopek po uradni dolžnosti pa se začne, kadar to določa zakon ali na zakon oprt predpis, in kadar organ ugotovi, da je na obstoječe dejansko stanje potrebno začeti postopek zaradi varstva javne koristi. Kot začetek postopka pa štejemo trenutek, ko pristojni organ opravi kakršno koli dejanje.

Procesne predpostavke so skupek formalnih pogojev, ki jih mora izpolnjevati vloga stranke in katere uradni organ po uradni dolžnosti preverja od začetka postopka in v vseh naslednjih fazah. Upravni organ preveri te pogoje šele, ko je vložena popolna vloga na krajevno in stvarno pristojnem organu.

Štiri procesne predpostavke, ki jih določa 129. člen ZUP za začetek upravnega postopka so vezane na preizkus zahtevka, ki ga stranka vloži, ko uveljavlja pravice ali pravne koristi z upravnega področja, če temu ni tako se vlogo zavrže s sklepom. Vlogo se zavrže s sklepom v naslednjih primerih: če vloga ni upravna zadeva ali pa se o njej ne more odločati v upravnem postopku; če vlagatelj ne uveljavlja svoje pravice ali pravne koristi in po zakonu ne more biti stranka v postopku; če vloga ni bila oddana v določenem roku; če o tej zadevi že poteka sodni ali upravni postopek ali, če je bilo o njej že pravnomočno odločeno v odločbi s katero je stranka dobila pravico ali pa ji je bila naložena obveznost. Zahtevek za začetek upravnega postopka se zavrže tudi v primeru, če je bila izdana zavrnilna odločba, ter se dejansko stanje ali pravni predpis, na katerega se zahtevek navezuje po zavrnitvi ni spremenil (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 146-147). Organ prejeto vlogo preizkusi in v primeru, da ne ustreza zahtevanim pogojem po 129. členu, zavrže s sklepom, kadar koli med postopkom do izdaje pritožbe. S sklepom zavrže tudi kadar prejme pomanjkljivo vlogo in, če jo stranka v predpisanem roku ne dopolni, ali če organ za prejeto vlogo ni pristojen oziroma stranka od nepristojnega organa zahteva, da sprejme vlogo (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 147). Zoper sklep je dovoljena pritožba.

ZUP pozna 4 oblike razpolaganja z zahtevki in postopki, to so združitve več zahtevkov v en postopek, sprememba zahtevka med postopkom, umik zahtevka in poravnava.

Združitve več zahtevkov v en postopek je izraz načela ekonomičnosti. Organ odloči o združitvi zahtevkov v en postopek s posebnim sklepom. Zahtevke se združi, če se zadeve nanašajo na isto stranko ali isti predmet odločanja, pri vseh postopkih, pa gre za isto ali podobno dejansko stanje, pravno podlago ter stvarno in krajevno pristojen organ (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 148 -149).

Zahtevek za uveljavljanje pravice, ki izhaja iz starševskega dopusta in zahtevek za uveljavljanje pravice izhajajoč iz starševskega nadomestila, ki sta zahtevka za različni pravici vendar se opirata na podobno dejansko stanje in isto pravno podlago (ZSDP), ju pristojen CSD na podlagi 130. člena ZUP združi v en postopek. O združitvi postopka izda sklep.

Stranka ima možnost med postopkom spreminjati svoj zahtevek. Zahtevek lahko razširja, delno umakne ali postavi novega, vse do izdaje prvostopenjske odločbe. Institut je izraz načela ekonomičnosti in varstva pravic stranke (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 149).

Stranka ima pravico ves čas postopka razpolagati s svojim zahtevkom, zato lahko zahtevek tudi umakne v celoti ali deloma. Umakne ga lahko kadarkoli med postopkom na prvi stopnji do vročitve odločbe, v času pritožbenega roka ali po vložitvi pritožbe in med postopkom na drugi stopnji do izdaje odločbe (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 150).

Uradna oseba, ki vodi postopek si mora po uradni dolžnosti prizadevati, da se stranke z nasprotujočim interesom poravnajo med seboj, v celoti ali deloma (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 150).

3.4.2 UGOTOVITVENI POSTOPEK

Namen ugotovitvenega postopka je ugotovitev vseh dejstev in okoliščin, ki so pomembne za končno odločitev v upravni zadevi, ter stranki omogočiti uveljavitev in zavarovanje njihovih pravic in pravnih koristi.

V tej fazi postopka prideta v ospredje načelo materialne resnice, saj gre prek ugotavljanja dejstev za iskanje resnice. Vsa dejstva in okoliščine se ugotavlja s stopnjo gotovosti. In načelo zaslišanja stranke, kjer mora uradna oseba pred izdajo odločbe stranki omogočiti, da uveljavi in zavaruje svoje pravice in koristi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 154).

Poleg temeljnih načel pa veljajo v ugotovitvenem postopku tudi posebna načela, ki veljajo le za to fazo upravnega postopka. To so preiskovalno in razpravno načelo, načelo kontradiktornosti, načelo javnosti, načelo ustnosti, načelo koncentracije.

V ugotovitvenem postopku se preiskovalno in razpravno načelo prepletata. Za preiskovalno načelo velja, da mora organ zbrati dokaze na podlagi katerih ugotovi dejansko stanje, ugotoviti vsa dejstva, hkrati pa mora stranki omogočiti, da lahko uveljavlja in zavaruje svoje pravice. Uradna oseba si mora po uradni dolžnosti, osebne podatke stranke, ki so potrebni za ugotovitev dejanskega stanja, pridobiti v uradnih evidencah, z zbiranjem podatkom pa se mora stranka v postopku strinjati. Stranka ima po razpravnem načelu pravico in po ZUP tudi dolžnost, da za vse svoje navedbe, ki jih ni mogoče preveriti predloži ustrezna dokazila (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 155).

Uradna oseba ves čas postopka skrbi, da so v postopku udeleženi vsi, ki imajo pravni interes in bi bile lahko z odsotnostjo v postopku ter odločitvijo prizadete. Potencialne stranke se povabi v postopek, in jim pustiti 8 dni časa, da priglasijo svojo udeležbo, ali pa svojo udeležbo priglasijo vse do izdaje odločbe. Taka oseba nima pravice do pritožbe ali upravnega spora, ima pa pravico do izrednih pravnih sredstev. Vsakdo lahko priglasi svojo udeležbo in sicer tako, da v svoji vlogi navede, v čem je njen pravni interes, o tem pa lahko priloži tudi dokaze (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 156).

Ugotovitveni postopek se izvede kot posebni ugotovitveni postopek (pravilo) in skrajšani ugotovitveni postopek (izjema).

Po skrajšanem ugotovitvenem postopku se postopa kadar ni potrebno izvajati večino dokazov (npr. ogled, zaslišanje) za ugotovitev dejanskega stanja, saj uradna oseba odloči

na podlagi podatkov navedenih v vlogi, v različnih evidencah ali so uradni osebi znani (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 157).

Organ izda odločbo v skrajšanem ugotovitvenem postopku najkasneje v enem mesecu od uvedbe postopka.

V katerih primerih organ odloča v skrajšanem postopku o stvari pa je podrobneje določano v 144. členu ZUP.

Kadar stranka uveljavlja pravico iz zavarovanja za starševsko varstvo na predpisanem obrazcu s priloženimi ustreznimi dokazili, CSD vodi postopek po skrajšanem ugotovitvenem postopku v skladu s 1. in 2. točko 144. člena ZUP.

Da bo organ odločal v skrajšanem postopku, mora stranka v svoji zahtevi navesti dejstva ali pa predložiti dokaze, na podlagi katerih se bo dalo ugotoviti stanje stvari oziroma, če se da to stanje ugotoviti na podlagi dejstev, ki so splošno znana, oziroma so znana organu. V primeru, da se da stanje ugotoviti na podlagi uradnih podatkov, ki so organu dostopna, stranke ni potrebno zaslišati. Zahtevku stranke je potrebno ugoditi tudi v primeru, da je s predpisom določeno, da je stvar možno rešiti na podlagi dejstev ali okoliščin, ki niso v celoti dokazane ali so le posredno dokazane in so dejstva oziroma okoliščine verjetno izkazane. Odločbo pa je potrebno izdati takoj, če go za nujne ukrepe v javnem interesu, ki jih ni mogoče odlašati in so dejstva na katere se nanaša odločba, ugotovljena ali vsaj verjetno izkazana.

Posebni ugotovitveni postopek organ izvede, če niso podani pogoji, ki so naštetih v 144. členu ZUP, na podlagi katerih se vodi skrajšani ugotovitveni postopek.

Potek posebnega ugotovitvenega postopka določa uradna oseba v skladu s predpisi. Določa katera dejanja se bodo opravila in izda naloge za njihovo izvršitev, določa vrstni red nalog ter roke za izvedbo, določa naroke za ustne obravnave, določa katere dokaze je potrebno izvesti in s katerimi dokazili, odloča pa tudi o predlogih in izjavah udeležencev postopka (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 158).

Kadar CSD odloča po ZZZDR o pravicah in koristih otrok si mora v ugotovitvenem in dokaznem postopku pred odločitvijo pridobiti mnenje strokovne komisije (na katerega pa CSD ni vezan po načelu proste presoje dokazov, razen če posebni zakon ne določa drugače) in razpisati ustno obravnavo (88. člen ZSV). Slednje narekuje CSD nujnost vodenja posebnega ugotovitvenega postopka.

Stranka ima po 146. členu ZUP pravico, da v posebnem ugotovitvenem postopku tekom obravnave ali zunaj nje pisno ali ustno navaja nova dejstva in okoliščine, sodeluje pri izvedbi dokazov, lahko izpodbija trditve uradne osebe ter navedbe prič in izvedencev, poda mnenje o predlogih in dokazih, zastavlja vprašanja, tekom ugotovitvenega postopka se seznanja z vsebino spisa in uspehom postopka (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 159).

Če stranka ni imela možnosti, da se izreče o dejstvih in okoliščinah, na katere se odločba opira, uradna oseba ne sme izdati odločbe.

ZUP določa, da kadar organ vodi poseben ugotovitveni postopek, mora o zahtevku odločiti najkasneje v dveh mesecih od uvedbe postopka, če ni s področnim zakonom določeno drugače.

O predhodnem vprašanju se prav tako odloči v posebnem ugotovitvenem postopku, lahko pa se izvede ustna obravnava. O predhodnem vprašanju govorimo, če uradna oseba v ugotovitvenem postopku naleti na vprašanje, ki je samostojne pravne narave in spada v pristojnost sodišča ali drugega organa, brez katerega ni mogoče odločiti o predmetu postopka (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 159).

Zakon (npr. ZUPJS) določa, da mora CSD sam rešiti predhodno vprašanje obstoja zunajzakonske skupnosti.

Osrednje procesno dejanje posebnega ugotovitvenega postopka je ustna obravnava. Njen namen v upravnem postopku je strankam omogočiti podajanje izjav, predlogov oziroma njihovo izpodbijanje. Na ustni obravnavi ima uradna oseba možnost, da zbere dejstva, ki vodijo k razjasnitvi zadeve v celoti (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 161).

Ustna obravnava je lahko obligatorna ali pa fakultativna. Obligatorna ustna obravnava se razpiše kadar so v postopku udeleženi dve ali več strank z nasprotnim interesom ali kadar je v postopku potrebno opraviti ogled, zaslišanje priče ali izvedenca. Kadar pa uradna oseba oceni, da je za razjasnitev stvari koristno izvesti obravnavo, pa govorimo o fakultativni ustni obravnavi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 161).

Ustna obravnava je javna saj lahko uradna oseba na predlog stranke ali po uradni dolžnosti javnost tudi izloči. O izključitvi javnosti uradna oseba izda sklep. Pri razglasitvi odločbe javnost ne sme biti izključena, kot to določa 6. odstavek 155. člena ZUP.

Za izvedbo ustne obravnave se razpiše narok. Vsi udeleženci, ki so vabljeni na obravnavo morajo imeti vsaj 8 dni časa vabljenja do dneva obravnave. Ustna obravnava se opravi na sedežu organa ali pa uradna oseba zaradi manjših stroškov, ki bi nastali v postopku, odredi, da se obravnava opravi na kraju ogleda ali drugem kraju.

Ustna obravnava poteka tako, da uradna oseba povabi vse vabljene v skupni prostor, razglasi predmet obravnave, ugotovi kdo so bili vabljeni, kdo se jo je udeležil in kdo ne, kdo je opravičil izostanek in kdo ne. Nato prostor obravnave zapustijo vsi udeleženci razen stranke, ki se jo najprej zasliši, nato se posamično zasliši še druge udeležence. Stranke lahko dajo pripombe na delu v obravnavi. O ugotovitvah in izjavah zaslišanih udeležencev na obravnavi, je treba pisati zapisnik (Štriker, 2011, str. 83).

Ugotovitveni postopek se lahko s sklepom prekine zaradi razlogov iz 153. člena ZUP. S prekinitvijo postopka prenehajo teči vsi procesni roki za procesna dejanja in izdajo odločbe. Pri prekinitvah, navedenih pri posameznih drugih institutih (npr. prekinitvev ustne obravnave, vrnitev v prejšnje stanje) roki za izdajo odločbe tečejo naprej (Štriker, 2011, str. 81).

3.4.3 DOKAZNI POSTOPEK

Tisto kar je v ugotovitvenem postopku uradna oseba ugotovila mora dokazati v dokaznem postopku. Dokazovanje v širšem pomenu pomeni aktivnost uradne osebe (to pomeni zbiranje, izpeljevanje, presoja dokazov), v ožjem pomenu pa pomeni uporaba dokazov z namenom ugotovitve določenega dejstva ali okoliščine, ki je podlaga za odločitev v zadevi (Androjna in Kerševan, 2006, str. 334).

V dokaznem postopku so predmet dokazovanja dejstva in okoliščine, ki so pomembne za odločitev v upravni zadevi. Uradna oseba, ki vodi upravni postopek sama odloči ali je dejstvo treba dokazovati ali ne.

ZUP določa česa ni potrebno dokazovati: splošno znanih dejstev, organu znanih dejstev, pravnih domnev, pravnih fikcij, verjetno izkazanih dejstev in notranjega državnega prava. Dokazuje pa se obstoj pravnih norm in avtonomnega prava (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 164).

Uradna oseba, ki vodi upravni postopek, kot dokaz uporabi vse kar pripomore k ugotovitvi dejanskega stanja, zlasti pa dokaze kot so listine, priče, izjave strank, izvedenci, ogled.

Listina v širšem smislu je vsak papir, predmet ali stvar, na kateri je napisano, izraženo dejstvo, ki je pomembno za odločitev. V ožjem smislu je listina pisno dokazno sredstvo (Štirker, 2011, str. 85). Listine delimo glede na dokazno moč na javne in zasebne.

Za javne listine je značilno, da imajo predpisano obliko, izda jih pristojni državni organ, organ lokalne skupnosti ali nosilec javnega pooblastila in potrjujejo dejstva iz uradnih evidenc ali dejstva, ki jih je organ ugotovil, vsebuje pa tudi podpis uradne osebe in žig organa. Zasebne listine predstavljajo neko sporočilo o določenih okoliščinah, in jih je potrebno v postopku še dokazati.

Dokazna moč ali časovna veljavnost javnih listin je lahko omejena ali neomejena. Neomejeno dokazno moč imajo javne listine, na katere pravni dogodki po izdaji ne morejo vplivati. Časovno omejene pa so tiste, ki so sčasoma spremenljive, to pomeni, da pravni dogodki lahko vplivajo na vsebino izdane listine.

Listina je pristna, če ni popravljena ali spremenjena. Pristna listina mora biti čitljiva, in ne sme obstajati nikakršen dvom o resničnosti njene vsebine. Listine lahko predložijo stranke same ali pa si jih priskrbi organ, ki vodi postopek.

Kot dokazno sredstvo organ uporabi tudi potrdilo, ki je materialni akt, zato ga ni mogoče izpodbijati s pravnimi sredstvi. Učinek potrdila pa nastopi takoj po njegovi izdaji.

ZUP določa dve vrsti potrdil, to so potrdila o podatkih iz uradnih evidenc in potrdila o dejstvih in okoliščinah, ki jih ugotovi pristojni organ. Potrdila o podatkih iz uradnih evidenc se izdajajo na zahtevo stranke, in veljajo za javno listino. Potrdilo mora organ izdati čim

prej najpozneje v 15 dneh. Če takega potrdila organ ne more izdati, ker ni evidence ali ne potrjuje podatkov, mora organ v 15 dneh izdati odločbo o zavrnitvi izdaje potrdila (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 167). Potrdilo o dejstvih in okoliščinah, ki jih ugotovi organ imajo značaj zasebnih listin. Organ jih mora izdati čim prej najpozneje pa v 30 dneh. Če takega potrdila organ ne more izdati, ker ni pristojen ali zatrjevanih okoliščin ni, mora v 30 dneh izdati odločbo o zavrnitvi izdaje potrdila (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 167).

Če stranka meni, da izdano potrdilo ni v skladu z evidenco oziroma njenim poznavanjem, lahko zahteva spremembo takega potrdila. V tem primeru je organ dolžan izdati novo potrdilo najpozneje v 15 dneh ali pa zavrnitveno odločbo (Štriker, 2011, str. 89 - 90).

V upravnem postopku je lahko priča vsaka fizična oseba (tudi mladoletnik), ki je sposobna zaznavanja in reproduciranja zaznanega.

Poznamo pa tudi absolutno nesposobne priče (osebe, ki niso zmožne zaznati nekega dejstva in ga reproducirati) ter relativno nesposobne priče (dejstvo izvedele pri opravljanju svojega poklica, zato ga ne smejo posredovati drugim osebam). Priče, se ne sme zaslišati o določeni zadevi, če bi s tem kršila varovanje uradne, državne ali vojaške tajnosti. O tem kdo je zmožen pričati odloči uradna oseba (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 169).

Zakon določa, da je priča dolžna priti na vabilo organa k zaslišanju, odgovoriti na postavljena vprašanja in govoriti resnico.

Če se priča vabilu organa ne odzove ali ne opraviči izostanek, je priča lahko prisilno privedena ali pa tudi denarno kaznovana. ZUP daje priči možnost, da se odpove odgovoru na posamezno vprašanje, če bi se z odgovorom spravila v sramoto, ali povzročila premoženjsko škodo ali kazenski pregon, lahko bi z odgovorom kršila poslovno ali poklicno tajnost.

Pričo se opozori, da mora govoriti resnico in da mora povedati o zadevi vse kar ve in da je lahko kaznovana v primeru krive izpovedi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 169-170).

ZUP določa tudi sam postopek zaslišanja prič. Priče se zasliši posamično in brez navzočnosti tistih oseb, ki še niso bile zaslišane. Zasliši se jih na ustni obravnavi. Najprej uradna oseba opozori pričo, da mora govoriti resnico in na posledice krive izpovedi. Priča navede svoje osebne podatke nato priča pripoveduje na splošno kar ve o zadevi, potem pa ji uradna oseba postavi konkretna vprašanja. O zaslišanju se piše zapisnik, ki ga podpišeta tako uradna oseba kot priča (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 171).

Pričo se vsakič vpraša od kod ve o zadevi, ki priča, saj z odgovorom uradna oseba ugotovi zanesljivost, verodostojnost izpovedi (Androjna in Kerševan, 2006, str. 363).

V upravnih postopkih pred CSD imajo drugi zavodi vlogo priče ali izvedenca (npr. zdravniška komisija, zavod za gluhe in gluhoneme).

Izvedenec je fizična ali pravna oseba s strokovnim znanjem, ki ga uradna oseba nima, s katerim bi ugotovila dejstva in okoliščine pomembne za odločitev o zadevi. Lahko pa je izvedenec tudi skupina oseb, tim strokovnjakov ali komisija (npr. zdravniška komisija) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 171).

Izvedenec ima dolžnost, da se odzove na vabilu na ustne obravnave, pripravi ekspertizo, da na ustni obravnavi poda poročilo in odgovori na vprašanja, če je potrebno mora dopolniti poročilo.

Postavi se ga po presoji uradne osebe ali na predlog stranke (v tem primeru sama krije stroške). Stranko je potrebno vprašati ali se s predlaganim izvedencem strinja razen, če gre za nujen ukrep v javnem interesu. Izvedenca se postavi s sklepom, vsebina sklepa določa naloge in rok za njihovo izvedbo. Izvedenec nato pripravi izvedeniško poročilo, ki je sestavljeno iz izvida (popis dejanskega stanja, na katerega je uradna oseba vezan) in mnenja, ki je izvedeniška subjektivna ocena in nanj uradna oseba ni vezana (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 172).

Ko se odloča o pravicah izhajajoč iz statusa invalida, o pravici do delnega plačila za izgubljeni dohodek, dodatka za nego otroka, pravice gluhe osebe do tolmača itd. je CSD pri odločitvi vezan na izvedeniško mnenje, ki se ga financira iz proračuna RS, če tako določa zakon. Ko odloča o pravicah in koristi otrok iz ZZZDR, pa ni vezan na izvedeniško mnenje.

V primeru, da izvedenec neupravičeno ne pride k procesnim dejanjem, ali če noče opraviti in pripraviti poročila, se ga lahko denarno kaznuje.

Uradna oseba lahko z ogledom sama neposredno in s svojimi lastnimi čutili zaznava neko dejstvo, ki ga mora v posamični upravni zadevi ugotoviti, da bo pravilno odločila (Štriker, 2011, str. 95).

Kadar mora uradna oseba na podlagi lastnega zaznavanja ugotavljati dejansko stanje predmetov, oseb, nepremičnin, odredi ogled le teh s sklepom. Ogled lahko predlaga tudi stranka, ali pa ga določa že materialni predpis (Štriker, 2011, str. 95).

Po 34. členu ZUPJS lahko CSD za ugotovitev dejanskega stanja ali razjasnitev bistvenih okoliščin opravi ogled tudi nenapovedano.

Na ustni obravnavi, ki poteka na sedežu organa, se opravi ogled premičnih predmetov. Izven sedeža organa pa se opravi ogled nepremičnin, to je tam kjer se nahajajo, pri tem je potrebno pridobiti dovoljenje lastnika ali sodno odločbo (Štriker, 2011, str. 95).

Stranka ima pravico biti navzoča pri ogledu. Ogled se lahko snema, ali pa se piše o njem zapisnik, v katerem se navedejo ugotovitve ogleda.

Posebno dokazno sredstvo pa je izjava stranke. Uporabi se ga podrejeno in se opravi le, če za ugotovitev dejstva ni dovolj drugih dokazov, ali če gre za manj pomembno zadevo, ali če naj bi se neko dejstvo dokazovalo z zaslišanjem priče, ki živi v kraju, oddaljenem od sedeža organa, ali če bi bilo zaradi iskanja drugih dokazov oteženo uveljavljanje pravic stranke ter, če tako določa poseben zakon (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 173).

Dokaz izjava stranke se presoja po prosti presoji dokazov. Opravi se ga na enak način kot zaslihanje stranke in se o izjavi stranke piše zapisnik (Štriker, 2011, str. 92).

3.4.4 IZDAJA ODLOČBE IN SKLEPA

Po končanem dokaznem postopku uradna oseba, ki vodi postopek, izda upravni akt o upravni zadevi. To je meritorna (vsebinska) odločba, s katero se ugotovi, ali je stranka upravičena do priznanja pravice ali pravne koristi oziroma ali so izpolnjeni pogoji za naložitev obveznosti. Odločbo se izdaja ob zaključku postopka na prvi in drugi stopnji v glavni stvari o kateri teče postopek (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 180 -181).

S sklepom, kot posebna vrsta posamičnega upravnega akta, organ odloči o postopkovnih vprašanjih in o postranskih vprašanjih, ki se pojavijo v zvezi z izvedbo postopka (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 141). S sklepom se tako ne odloča o glavni zadevi postopka.

Kot navaja Štriker (2011, str. 109) uradna oseba s sklepom ureja formalnopravna razmerja v postopku.

Po ZUP lahko organ, ki odloča v upravnem postopku, izda sklep med postopkom in ob zaključku postopka na prvi ali drugi stopnji.

Pri izdaji sklepov ZUP loči tiste zoper katere ni dovoljena pritožba oziroma je dovoljena pritožba in sklepe zoper katere je dovoljena pritožba hkrati s pritožbo na odločbo.

ZUP določa, da se odločbe izdaja pisno, izjemoma ustno v nujnih ukrepih, ki so v interesu javnosti. Takšni primeri so, če obstaja kakršnakoli nevarnost za zdravje ali življenje ljudi, javni red in mir, javno varstvo ali premoženje večje vrednosti. Organ odredi, da se takšna odločba takoj izvrši. V primeru ustne odločbe, mora organ stranki v postopku izdati pisno odločbo najkasneje v 8 dneh od ustne odločitve (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 142).

Odločbe delimo tudi po drugih kriterijih in sicer na delne dopolnilne in začasne odločbe, dokončne, pravnomočne in izvršljive odločbe, pozitivne in negativne odločbe, konstitutivne in deklarativne odločbe, individualne in generalne odločbe, izpodbojne in nične odločbe, prvostopenjske in drugostopenjske odločbe, odločbe izdane na zahtevo stranke in odločbe izdane po uradni dolžnosti itd. (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 142).

Kot navajata Jerovšek in Kovač (2010, str. 181) imata odločba in sklep nekaj skupnih značilnosti pa tudi razlik.

Odločba je strogo odločen upravni akt, kar pomeni, da ima predpisane sestavine odločbe in tudi sestavine sestavin. S tem se zagotovi vsebinska pravilnost vodenja postopka in pravilnost same odločitve (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 186).

ZUP določa 6 temeljnih sestavin pisne odločbe:

1. uvod;
2. naziv;
3. izrek ali dispozitiv;
4. obrazložitev;
5. pouk o pravnem sredstvu;
6. podpis uradne osebe, ki je vodila postopek in izdala odločbo ter žig organa.

V skladu s podzakonskimi predpisi (npr. Uredbe o poslovanju organov javne uprave z dokumentarnim gradivom, Ur. l. RS, št. 91/01) se na odločbo zapiše ime organa in sedež organa, številka in datum odločbe.

1. UVOD ODLOČBE

Jerovšek in Kovač (2010, str. 188) navajata, da je uvod namenjen stranki kot uvodna informacija o prejetem aktu. Nadzorstveni organi pa lahko preverijo nekaj temeljnih sestavin, iz katerih je razvidno ali akt vsebuje bistvene postopkovne napake.

ZUP v 212. členu določa, kaj obsega uvod:

- organ, ki vodi postopek in odloča, če pa odloča kolegijski organ tudi dan seje,
- predpisi o pristojnosti organa, stvarno in krajevno pristojnost,
- navedba akta, s katerim je bilo k odločbi dano soglasje, mnenje, potrditev ali dovoljenje drugega organa, če sta odločbo izdala dva organa,
- način uvedbe postopka,
- ime in priimek oziroma naziv pravne osebe kot stranke ter njen naslov,
- navedba strankinega zakonitega zastopnika ali pooblaščenca,
- navedbe upravne zadeve, o kateri se s tem aktom odloča.

2. NAZIV ODLOČBE

ZUP določa, da se navede naziv odločba, razen če področni zakon ali odlog ne določa drugačen naziv. Z nazivom se kaže oblastna narava posamičnega akta (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 188).

3. IZREK

Izrek je najpomembnejši del odločbe, saj gre tu za odločanje o pravici, obveznosti ali pravni koristi stranke. Upravnopravno razmerje za stranko oziroma med strankami po izdaji odločbe določa izrek, ki je edini del, ki postane dokončen, pravnomočen in izvršljiv. Izpodbija se ga s pravnimi sredstvi. ZUP v 213. členu določa obvezne in neobvezne sestavine izreka. Področni zakon pa lahko določa, da so neobvezne sestavine obvezne.

Obvezne sestavine izreka so:

- odločitev o predmetu postopka,
- odločitev o zahtevkih stranke,
- odločitev o stroških postopka, če so ali niso nastali (navesti koliko znašajo, kdo in komu jih je dolžan plačati in v katerem roku) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 189).

Neobvezne sestavine izreka so določitev pogojev in nalog glede priznane pravice ali naložene obveznosti, določiti se mora rok v katerem se mora izpolniti naložene obveznosti, izrek pa lahko vsebuje tudi klavzulo o nesuspendivnem učinku vložene pritožbe (pritožba zoper odločbo ne zadrži njene izvršbe) (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 189).

Izrek se piše v več točkah. Izrek mora biti popoln in določen, kar se doseže z kratkostjo, natančnostjo in jasnostjo izreka. Če odločba ne vsebuje izreka, to ni odločba in se šteje kot molk organa (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 188-189).

Izrek se razlikuje glede na to, če odločbo izda prvostopenjski organ ali drugostopenjski organ odločanja. Prvostopenjski organ v izreku naveden »Odločbi se ugodi« ali pa »Odločbi se ne ugodi«. Drugostopenjski organ pa izrek prilagaja naravi odločitve o pritožbi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 189).

4. OBRAZLOŽITEV

Je druga najpomembnejša sestavina odločbe in pomeni utemeljitev odločitve navedene v izreku odločbe.

Obrazložitev stranki omogoči, da uveljavlja pravna sredstva zoper odločbo. Obrazložitev mora biti pregledna in jasna, vsebovati mora bistvene razloge, ki so vplivali na sprejeto odločitev, saj na tej osnovi stranka uveljavlja pravna sredstva. Pritožbenemu organu pa v primeru, da pride po pravnih sredstev omogoča, da preveri zakonitost in pravilnost odločenega.

Glede na obseg obrazložitve poznamo tri vrste odločb. Odločba s polno obrazložitvijo, ki je pravilo; odločba s skrajšano obrazložitvijo v zadevah manjšega pomena; če področni zakon tako določa poznamo tudi odločbo brez obrazložitve (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 190).

Odločba s skrajšano obrazložitvijo pride v poštev v preprostih upravnih zadevah, navede se kratek povzetek zahtevka stranke ter pravno podlago za odločitev (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 190).

Odločba s polno obrazložitvijo obsega več sestavin, ki se povezujejo v dejanski in pravni del obrazložitve. Dejanski del povzame zahtevke stranke in dejanja, ki so bila izvedena. V pravnem delu pa se navede vsebino členov na katere se organ opre pri odločitvi. Obrazložitev se nanaša na vse točke izreka (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 190).

ZUPJS v 37. členu dopušča poenostavljeno obrazložitev glede ZUP, polno pa ob celotni zavrnitvi zahtevka za posamezno pravico (negativni odločbi).

5. POUK O PRAVNEM SREDSTVU

Seznani stranko s pravnimi sredstvi, s pomočjo katerih lahko izpodbija odločbo.

Če je zoper odločbo dovoljena pritožba, se to navede v pouku. V pouku se navede naslov pritožbenega organa, pri kom se vложи in v katerem roku se stranka lahko pritoži. Navede se način vložitve pritožbe in koliko znaša taksa za pritožbo. Če pritožba ni dovoljena, je potrebno navesti katero drugo pravno sredstvo je dovoljeno (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 191).

V primeru, da je zoper odločbo dovoljen upravni spor, mora organ to tudi navesti v pouku, navesti mora tudi pri katerem sodišču lahko stranka vложи tožbo in v katerem roku (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 147).

Če odločba nima pravnega pouka ali je napačen ima stranka več procesnih možnosti. Taka odločba ni nezakonita. V kolikor je pravni pouk napačen, stranka pa se po njem vseeno ravna, to zanjo nima škodljivih posledic in se ravna po veljavnih predpisih. Če je odločba brez pouka ali je ta nepopoln, lahko od organa zahteva njeno dopolnitev ali se ravna po veljavnih predpisih. Kadar je v pouku zapisano, da je dovoljena pritožba, vendar ni, stranka pa je z vložitvijo pritožbe zamudila rok za upravni spor, je naloga organa, da izda sklep o zavrnitvi pritožbe, s tem pa prične teči rok za vložitev tožbe. Če pa je v pouku napisano, da stranka nima pravice pritožbe, čeprav je dovoljena, ali je mogoč upravni spor, začne teči rok za vložitev pritožbe od dneva prejema sodnega sklepa o zavržbi nedovoljene tožbe (Štriker, 2011, str. 103).

6. PODPIS URADNE OSEBE IN ŽIG ORGANA

Vsak izvod odločbe podpiše uradna oseba, ki je odločila v zadevi (desno spodaj) in uradna oseba, ki je vodila postopek (levo spodaj).

Podpis označuje za kaj je kdo odgovoren. Dokler ni odločba podpisana, nima pravnega učinka, saj organ z izdajo odločbe izrazi svojo voljo o priznanju določene pravice ali pravne koristi oziroma nalaga obveznosti (Androjna in Kerševan, 2006, str. 426).

Ime organa in njegov polni naslov ter številka odločbe in datum se navede v "glavi" odločbe, to je na vrhu odločbe. S tem se omogoči individualizacija in dokazovanje izvirnosti odločbe.

Na odločbo organ, ki jo je izdal, odtisne svoj žig. Z njim organ potrjuje verodostojnost svoje odločbe. V odločbi se odredi tudi način vročitve.

Na koncu odločbe organ navede, komu vroča odločbo oziroma komu jo pošilja v vednost (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 143). Vročitev upravnega akta pomeni prenos pisanj od organa k drugim udeležencem v postopku.

Načini vročanja so : navaden, osebni in posebni načini vročanja. Navadno vročanje pomeni vročitev v hišni predalček. Osebno vročanje pomeni, da se dokument dejansko vroči osebi, kateri je namenjen, če to ni mogoče se postopa po zakonsko predpisanem postopku, da nastopi fikcija vročitve (87. člen ZUP). Če področni zakon ali na njegovi podlagi izdan predpis (npr. ZUPJS) določa, se odločbo ali sklep od katerega tečejo roki, ne vroča po ZUP, ampak navadno. V tem primeru je v področnem zakonu navedene pravna domneva, kdaj se šteje pisanje vročeno (datum vročitve se šteje 15. dan od datuma odpreme). Kadar področni zakoni pri določanju načina navadnega vročanja odredijo le način, ne pa tudi ostalih posebnosti tovrstnega vročanja, je potrebno pravne praznine zapolniti z določbami o osebnem vročanju po ZUP.

CSD odločbe izdane po ZZZDR, ZSDP, ali ZUSZJ, ZDVDTP vroča osebno. Odločbe po ZUPJS se vroči z dostavo v hišni predalček.

3.4.5 ROK ZA IZDAJO ODLOČBE

Rok za izdajo odločbe je, kadar se vodi skrajšani ugotovitveni postopek, najpozneje v enem mesecu od vložitve popolne vloge oziroma od dneva začetka postopka po uradni dolžnosti. Če se vodi posebni ugotovitveni postopek je predpisan rok za izdajo odločbo najkasneje v dveh mesecih. Krajši ali daljši rok za izdajo odločbe lahko določi poseben zakon. Če organ ne odloči v predpisanem roku ima stranka pravico do pritožbe (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 195).

Kadar CSD odloča o pravicah iz starševskega varstva izda odločbo v 15 dneh od prejema popolne vloge, saj o pravici odloča po skrajšanem ugotovitvenem postopku.

3.4.6 DOKONČNOST, PRAVNOMOČNOST IN IZVRŠLJIVOST

Cilj vsakega upravnega postopka je, da bi se čim hitreje končal in da bodo stranki zagotovljene postopkovne pravice. Kdaj bo po izdaji odločbe postopek končan je odvisno ali bo stranka uporabila pravico do pritožbe. Od tega je odvisen nastop dokončnosti, pravnomočnosti in izvršljivosti (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 198).

Odločba postane v upravnem postopku dokončna, ko se je ne more več izpodbijati s rednim pravnim sredstvom – pritožbo. Če nastopi dokončnost pomeni, da pritožba ni bila dovoljena, ni vložena ali je izčrpana (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 198).

Zoper dokončno odločbo na prvi stopnji ni dovoljena pritožba, ampak le še izredna pravna sredstva in upravni spor.

Odločitev v upravnem postopku je sprejeta z izdajo upravnega akta, ki se jo, ko postane dokončna v upravnem postopku, izpodbija pred upravnim sodiščem v upravnem sporu (Kovač, 2010, str. 747).

Odločba postane pravnomočna, ko se ne more več izpodbijati v upravnem sporu ali drugem sodnem postopku.

Prvostopenjska odločba postane pravnomočna v več primerih, če se vroči stranki a pritožba ni dovoljena; če preteče rok za pritožbo slednja pa ni bila vložena; če se vroči stranki pritožba pa ne zadrži njene izvršitve; če se stranki vroči drugostopenjski akt, s katerim se pritožba zavrne oziroma zavrže; ter če se pravici do pritožbe odpovedo vse stranke (Štriker, 2011, str. 107).

Pravnomočnost ločimo na formalno in materialno. Kadar stranka zaradi izčrpanja vseh pravno formalnih sredstev ne more več doseči, da bi se odločba spremenila, odpravila, razveljavila postane odločba formalno pravnomočna. Odločba je materialno pravnomočna, ko tega ne more doseči niti izdajatelj odločbe (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 200).

Odločba je lahko le delno dokončna in pravnomočna, kadar je vložena pritožba ali upravni spor zoper posamezen del ali točke izreka odločbe. Pravnomočno odločbo je po 158. členu Ustave RS možno odpraviti, razveljaviti in spremeniti le z izrednimi pravnimi sredstvi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 200).

Izvršljivost je po ZUP vezana na dokončnost odločbe, razen če je v izreku klavzula, da vložena pritožba ne zadrži izvršljivosti odločbe ali področni zakon veže izvršljivost na pravnomočnost (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 201).

108. člen ZUJF dodaja 37. a člen ZUPJS, ki določa, da se odločba vroča z dostavo v hišni predalček. Odločba je vročena 21 dan od dneva odpreme, ki je označen na odločbi. Odločba pa postane izvršljiva z dnem odpreme.

Sklep postane izvršljiv z dnem vročitve stranki, če zoper njega ni dovoljena pritožba in če je dovoljena pritožba, ki ne zadrži izvršitve sklepa. Če pritožba zadrži izvršitev sklepa, je izvršljiv, ko je dokončen (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 201).

3.5 PRAVNA SREDSTVA

Pravna sredstva so z Ustavo RS oziroma z zakoni določene procesne možnosti in procesna dejanja, s katerimi se začne pri pristojnem organu postopek za presojo in ugotovitev skladnosti konkretnega upravnega akta (odločbe, sklepa) z abstraktnimi pravnimi normami (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 164).

Namen pravnih sredstev je zagotoviti pravilno in zakonito delo in odločanje, to je zakonitost v materialnem in formalnem pogledu, ter varovati pravice strank in zavarovati javne koristi. Predmet izpodbijanja s pravnimi sredstvi je izrek odločbe, saj se z njim odloči o zadevi (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 164).

ZUP omejuje rabo pravnih sredstev tako, da se lahko uporabi le z zakonom določena pravna sredstva; uporabi se jih le zoper določne akte in pri vseh teh aktih se lahko izpodbija le izrek; pravna sredstva se uporabi zgolj iz definiranih razlogov; vsa pravna sredstva (izjema ničnost) imajo predpisan rok uporabe; določa tudi kdo lahko sredstvo predlaga in dovoli ali odloči o njem; njihov učinek pa je določen le z zakonom (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 205).

Pravna sredstva lahko delimo na redna in izredna pravna sredstva. Redno pravno sredstvo je pritožba. Izrednih pravnih sredstev je pet: obnova postopka, sprememba ali odprava odločbe v zvezi z upravnim sporom, odprava in razveljavitev odločbe po nadzorstveni pravici, izredna razveljavitev, ničnost odločbe.

Pravna sredstva pa lahko delimo tudi kot suspenzivna (ali zadržijo izvršitev izpodbijane odločbe); devolutivna (ali o njih odloča drug ali isti organ, kot je izdal izpodbijani akt); dispozitivna in oficialna (kdo pravno sredstvo uveljavlja – stranka ali organ); učinkujejo za naprej ali nazaj (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 206).

3.5.1 PRITOŽBA KOT REDNO PRAVNO SREDSTVO

Pritožba je redno (dovoljena pritožba, razen ko jo izključuje zakon), devolutivno (o pritožbi odloča drugostopenjski organ), suspenzivno (zadrži izvršitev odločbe do odločitve o pritožbi) pravno sredstvo.

Pravico pritožbe ima stranka in tudi vsaka druga oseba, če odločba posega v njene pravice ali pravne koristi ter oseba, ki je stranski udeleženec, in mu ni bila vročena odločba. Če je bil z izdano odločbo prekršen zakon v korist stranke ali škoda javne koristi, imata pravico do pritožbe tudi državni tožilec in državni pravobranilec (Štriker, 2011, str. 115). Stranka se lahko pritožbi tudi odpove.

Po zakonu ni dovoljena pritožba zoper odločbo, ki jo je na prvi stopnji izdal državni zbor, vlada, predstavniki organ lokalne skupnosti. Če ministrstvo kot prvostopenjski organ izda odločbo zoper katero je dovoljena pritožba po zakonu, o pritožbi odloča vlada, če ni zakonsko določeno drugače (Štriker, 2011, str. 115).

ZUP določa, da ima stranka 15 dnevni rok za pritožbo od dneva vročitve odločbe. Rok začne teči naslednji dan po vročitvi. Pritožbeni rok pa je lahko daljši ali krajši, če tako določa poseben zakon (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 209).

ZUP v 237. členu določa tri temeljne razloge za pritožbo, ki so med seboj povezani:

- izpodbijanje odločbe zaradi nepravilne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja,
- zaradi kršitve materialnega prava (materialni predpis ni bil uporabljen ali je bil nepravilno uporabljen ali si ga je organ nepravilno razlagal, lahko pa je organ ki je odloča po diskreciji presešel meje pooblastila),
- izpodbijanje odločbe zaradi kršitve pravil postopka (delimo na nebistvene in bistvene kršitve).

Za bistveno kršitev pravil upravnega postopka se šteje kadar odločbo izda stvarno nepristojen organ, stranki in stranskemu udeležencu ni dana možnost udeleževanja postopka in se v njem izjavljati, če je bilo napačno zastopanje stranke, kršitev določb rabe jezika v postopku, v postopku ne sme sodelovati oseba, ki bi morala biti izločena kot bistveno kršitev štejemo tudi kadar se odločbe ne da preizkusiti (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 167).

Vsaka izmed teh napak je samostojen razlog za pritožbo. Pritožbeni organ jih mora po uradni dolžnosti preverjati, da te napake niso nastale (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 212).

Pri bistveni kršitvi pritožbeni organ odločbo odpravi in v ponovnem postopku kršitev odpravi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 212).

Med nebistvene kršitve postopkovnih pravil lahko uvrščamo napačno uporabljen materialni predpis ali slednji sploh ni bil uporabljen, napačno ali nepopolno ugotovljeno dejansko stanje ali so bile v postopku ugotovljene druge kršitve njegovih pravil (Štriker, 2011, str. 119).

Pritožbeni organ v primeru, da gre za nebistvene kršitve, pritožbo zavrne kot neutemeljeno (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 212).

Pritožbo se vloži na prvostopenjski organ, to je CSD, v roku 15 dneh, od vročitve odločbe, če z zakonom ni določeno drugače. CSD pritožbo formalno preizkusi. Pri formalnem preizkusu odločbe, CSD preizkusi ali izpolnjuje formalne pogoje. Med formalnimi pogoji se preverja, če je pritožba dovoljena in pravočasna ter ali je oseba, ki jo vlaga upravičena. Če CSD v formalnem preizkusu odločbe ugotovi, da pritožba ni dovoljena ali prepozna, ali jo vlaga neupravičena oseba jo zavrže s sklepom.

Če CSD kot organ, ki je izdal odločbo, spozna, da je pritožba utemeljena, in ni potreben nov ugotovitveni postopek, izda nadomestno odločbo, ki se s pritožbo izpodbija. Nadomestna odločba se izda tudi v primeru, da je bil izvedeni nepopolni postopek, ki ga dopolni in izda nadomestno odločbo, ki se s pritožbo izpodbija. V primeru, da je bila odločba izdana brez ugotovitvenega postopka, se postopek izvede in izda nadomestno odločbo, ki se s pritožbo izpodbija.

Če prvostopenjski organ CSD ne zavrže pritožbo in ne izda nadomestne odločbe, pošlje pritožbo skupaj s spisi o zadevi drugostopenjskemu organu, to je MDDSZEM v pritožbeni postopek, najpozneje v 15 dneh.

Organ druge stopnje pregleda ali pritožba izpolnjuje procesne predpostavke. Če pritožba ne izpolnjuje procesnih predpostavk, in je ni že zavrgel prvostopenjski organ, jo s sklepom zavrže. V primeru izpolnjevanja procesnih predpostavk pošlje pritožbo v odgovor stranki z nasprotnim interesom, organ pa lahko odloči šele ko prejme odgovor oziroma po izteku roka za odgovor na pritožbo (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 174).

Pritožbeni organ preizkusi odločbo v mejah pritožbenih navedb. Po uradni dolžnosti pa pazi v korist stranke na kršitev materialnega prava. V korist ali škodo stranke organ pazi na bistvene kršitve pravil postopka, kršitve krajevne pristojnosti in ničnostne razloge.

Po preučitvi pritožbenih navedb in glede na zgoraj navedene kršitve lahko organ druge stopnje v pritožbenem postopku sprejme več odločitev, pritožbo zavrne kot neutemeljeno; lahko ji ugodi v deloma ali v celoti, prvostopenjsko odločbo pa deloma ali v celoti odpravi; pritožbi deloma ugodi, izpodbijano odločbo pa spremeni v korist ali pa tudi škodo stranke; odločbo izreče za nično v korist stranke (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 214 - 215).

Pristojno Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve ter enake možnosti lahko pritožbo, če niso izpolnjeni formalni razlogi, zavrže sicer jo sprejme v reševanje. Le – to odločbo presodi in na podlagi presoje lahko pritožbo zavrne, odločbo v celoti ali deloma odpravi, odločbo spremeni ali jo izreče za nično. Pritožbo zavrne, če je ta neutemeljena ali so bile med postopkom podane kršitve pravil postopka, ki pa niso bistvene in v primeru ko je izrek v odločbi zakonit vendar obrazložen z napačnimi razlogi. Ministrstvo odločbo v celoti ali deloma odpravi, če v zadevi odloči nepristojni organ ali pa je prišlo, do bistvenih kršitev pravil postopka, ugotovljenega dejanskega stanja ali so bili kršeni materialni predpisi. V teh primerih ministrstvo sam dopolni postopek, odpravi pomanjkljivosti in odloči o zadevi ali pa zadevo vrne CSD, da dopolni postopek. Odločbo lahko tudi spremeni, če je ta glede ugotovljenih dejstev in glede uporabe zakona pravilna, vendar se namen zaradi katerega je bila odločba izdana da doseči tudi, z drugimi, za stranko ugodnejšimi sredstvi. V postopku na CSD pa lahko pride do nepravilnosti, ki imajo za posledico ničnost postopka.

Odločba pritožbenega organa ima enake sestavne dele kot odločba prvostopenjskega organa. Odločba je izdana in vročena stranki čim prej, najpozneje pa v dveh mesecih od vložitve popolne pritožbe. Če organ druge stopnje o pritožbi ni odločil v roku, nastopi molk organa, kar omogoči stranki, da lahko zahteva izdajo odločbe. Če tako odločbo ne prejme v sedmih dneh, lahko vloži tožbo in začne upravni spor, kot da je pritožba zavrtnjena. Stranka lahko pritožbo tudi umakne, v tem primeru se pritožbeni postopek ustavi s sklepom.

Organ druge stopnje vroči svojo odločbo preko organa prve stopnje, kateremu vrne tudi spis celotne zadeve. Organ prve stopnje pa jo mora vročiti stranko najpozneje v osmih dneh od dneva, ko je prejel odločbo (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 216).

Pritožba zoper sklep je dovoljena, kadar zakon tako določa. Tak sklep mora biti obrazložen, vsebovati mora pouk o pritožbi. Pritožbo se vloži v enakem roku, na enak način in na isti organ, kot pritožbo zoper odločbo (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 180).

3.5.2 IZREDNA PRAVNA SREDSTVA

Njihov namen je izpodbijanje dokončnih in pravnomočnih odločb v primeru hujših kršitev. Uporabijo pa se le izjemoma.

ZUP pozna naslednja izredna sredstva: obnova postopka, sprememba in odprava odločbe v zvezi z upravnim sporom, odprava in razveljavitev po nadzorstveni pravici, izredna razveljavitev odločbe in ničnost odločbe.

Izredna pravna sredstva so vezana na rok, v katerem se lahko uporabijo, izjemi sta le izredna razveljavitev in ničnost odločbe.

Po 281. členu ZUP pa se lahko odločba z izrednimi pravnimi sredstvi odpravi vse posledice, ki so na podlagi odpravljene odločbe že nastale (učinek za nazaj »ex tunc«); razveljavi z učinkom za naprej (»ex nunc«); ali pa izreče za nično s katerim se vzpostavi stanje, kakšno je bilo stanje pred izdajo odločbe (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 219).

Pri obnovi postopka lahko organ cel ali pa le del postopka ponovno izvede, in izda novo ali drugačno odločbo. Postopek se obnovi, če je izdana dokončna ali pravnomočna odločba, in je izpolnjen vsaj eden od obnovitvenih razlogov po 260. členu ZUP.

Obnovo predlaga stranka ali jo začne organ, ki je izdal odločbo, po uradni dolžnosti (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 220).

O dovolitvi obnove odloča organ prve oz. druge stopnje, glede na to kdo je izdal odločbo, na katero se obnovitveni razlogi nanašajo (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 220).

Stranka lahko predlaga oz. organ začne obnovo postopka po uradni dolžnosti v enem mesecu (subjektiven rok), ki teče od dneva, ko je stranka:

- mogla navesti nova dejstva oziroma uporabiti nove dokaze (prva točka 260. člen ZUP),
- zvedela za pravnomočno sodbo, če postopka ni mogoče izvesti, pa od dneva, ko je zvedela za ustavitev tega postopka ali za okoliščine, zaradi katerih se postopek ne more začeti (druga in tretja točka 260. člena ZUP),
- mogla uporabiti nov akt (sodbo, odločbo) (četrta točka 260. člena ZUP),
- ko je zvedela za obnovitveni razlog (peta, šesta, sedma in osma točka 260. člena ZUP),
- je bila odločba izdana brez udeležbe stranke (deveta točka 260. člena ZUP),
- ko je bila odločba izdana v postopku, ko ni bilo zakonitega zastopnika (deseta točka 260. člena ZUP) (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 185).

Subjektivni rok teče za vsak obnovitveni razlog posebej (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 220).

Obnova postopka pa je možna tudi 3 leta od dokončnosti odločbe (objektivni rok). Tako obnovo postopka določata ZUPJS v 43. členu o upravičenosti do pravic iz javnih sredstev in ZSV v 39. členu o upravičenosti pravic do denarne socialne pomoči.

CSD lahko v treh letih po dokončnosti odločbe o upravičenosti do pravice iz javnih sredstev po uradni dolžnosti začne postopek ugotavljanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, kadar ugotovi, da so nastopile okoliščine, zaradi katerih bi bilo treba izdati drugačno odločbo o upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, ker oseba do pravice iz javnih sredstev ni bila upravičena ali je bila upravičena v nižjem znesku ali za krajše obdobje, ker je podatke prikazovala lažno ali jih je zamolčala ali ni pravočasno sporočila podatkov in ravnala po 42. členu ali je sporočila neresnične podatke. V tem postopku izda odločbo, s katero razveljavi odločbo, s katero je bila osebi priznana pravica iz javnih sredstev, in ugotovi prenehanje upravičenosti ali določi drugo višino ali določi drugo obdobje prejemanja pravice iz javnih sredstev (43. člen ZUPJS). O spremembah CSD odloči s prvim dnem naslednjega meseca po nastopu okoliščin.

Prav tako lahko CSD v roku 3 let po dokončnosti odločbe o upravičenosti do denarne socialne pomoči po uradni dolžnosti prične postopek ugotavljanja upravičenosti do denarne socialne pomoči zaradi navedenih razlogov po 39. členu ZSV. Izjema je postopek ugotavljanja upravičenosti do trajne denarne socialne pomoči saj se lahko začne kadarkoli po dokončnosti odločbe o upravičenosti do trajne denarne socialne pomoči (četrty odstavek 43. člen ZUPJS).

V primeru prejetja predloga za obnovo postopka mora uradna oseba le tega preizkusiti. Predlog mora biti dovoljen, vložen pravočasno in popolno, vlaga ga upravičena oseba, in so okoliščine na katere se opira predlog verjetno izkazane. Če ti formalni pogoji niso izpolnjeni lahko uradna oseba predlog zavrže s sklepom. Če pa so izpolnjeni preizkusi ali okoliščine, ki so razlog za obnovo lahko vpliva, da bo odločba drugačna. Predlog za obnovo v primeru, da razlogi niso taki, zavrne z odločbo. Če pa lahko vpliva na odločbo, izda sklep o obnovi postopka. Sklep vsebuje navedbe v katerih dejanjih in kakšnem obsegu se ga obnovi (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 221). Predlog za obnovo ne zadrži izvršitve odločbe. Sklep o dovolitvi obnove zadrži izvršitev odločbe. Pritožba je dovoljena zoper sklep za obnovo postopka in zoper sklep o obnovi po uradni dolžnosti in zoper odločbo izdano v obnovitvenem postopku. Posledice, ki so nastale z izvršljivostjo odločbe, se odpravijo in za naprej učinkuje nova odločba (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 212- 222).

Drugo izredno pravno sredstvo se imenuje spremembe in odprava odločbe v zvezi z upravnim sporom. Organa, zoper katerega odločbo je sprožen upravni spor, lahko ugoti toženim zahtevkom vendar s tem ne sme kršiti pravic druge osebe, vse dokler ni končan spor, svojo odločbo odpravi ali pa spremeni iz razlogov za katere bi jo odpravilo tudi sodišče (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 189).

Odprava in razveljavitev odločbe po nadzorstveni pravici je poseben nadzor nad zakonitostjo odločbe. Nadzor nad izdano dokončno odločbo CSD, opravlja organ druge stopnje, to je MDDSZEM, oziroma zakonsko pooblaščen organ za nadzor nad delom organa. Nadzorstveni organ lahko po uradni dolžnosti ali na zahtevo stranke in druge osebe odpravi ali razveljavi dokončno odločbo prvostopenjskega organa (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 189). Pristojni organ po nadzorstveni pravici odpravi odločbo po njeni izdaji in vročitvi, če ugotovi, da so za to podani razlogi po 274. členu ZUP. Odločbo se razveljavi, če je bil očitno kršen materialni predpis. Dovoljena je v enem letu od dneva izdaje oziroma vročitve odločbe (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 223). Odprava učinkuje za nazaj. Odpravi se vse posledice, ki so z odločbo do tedaj nastale. Razveljavitev odločbe učinkuje za vnaprej od dneva razveljavitve (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 223). Zoper odločbo o odpravi in razveljavitvi odločbe je dovoljen upravni spor (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 190).

Izredna razveljavitev odločbe je še eno izmed izrednih pravnih sredstev. Izjemoma, po 278. členu ZUP, se lahko izvršljivo odločbo razveljavi zaradi nujnih ukrepov v javnem interesu, saj bi z izvršljivostjo odločbe, lahko nastala neposredna nevarnost za življenje in zdravje ljudi, javni red in mir ter za javno varnost (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 223). Razveljavitev je dovoljena samo, če teh nevarnosti ni mogoče preprečiti z drugimi za

stranko ugodnejšimi sredstvi. Razveljavi pa se lahko samo toliko, kolikor je nujno potrebno, da se preprečijo nevarnosti (Jerovšek in Kovač, 2010, str. 224). Odločbo, ki jo je izdal organ prve stopnje v zadevi iz državne pristojnosti, jo razveljavi organ druge stopnje. Ministrstvo, ki ustreza delovnemu področju po vsebini zadeve, razveljavi odločbo, ki jo izda organ samoupravne lokalne skupnosti v zadevi iz izvirne pristojnosti. Zoper tako odločbo ni dovoljena pritožba (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 191).

Nične odločbe so tiste, ki imajo tako hude pomanjkljivosti in nepravilnosti, da zaradi njih nikoli ne smejo imeti pravnega učinka. Odločba se izreče kadarkoli za nično po uradni dolžnosti ali pa na predlog stranke ali državnega tožilca ali državnega pravobranilca. Odločba se lahko izreče za nično v celoti ali deloma. Nična odločba je takrat, ko bi njena izvršitev povzročila kaznivo dejanje, ko je organ določal o zadevi iz sodne pristojnosti, ni mogoča njena izvršitev ali jo je organ izdal brez zahteve stranke, za nično se šteje tudi odločba izdana prisiljeno in z izsiljevanjem, ali vsebuje neko nepravilnost, ki jo poseben zakon določa kot razlog za nično odločbo (279. člen ZUP). 279. člen ZUP določa, da se za nično lahko izreče tudi sklep, če se je z njim odločalo o vsebinskih vprašanjih. Odločbo izreče delno ali v celoti za nično organ, ki jo je izdal, organ druge stopnje oziroma organ, pristojen za nadzorstvo nad organom, ki jo je izdal (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 192).

3.5.3 UPRAVNI IN SOCIALNI SPOR

Upravni spor je posebna oblika sodnega nadzora nad delovanjem organov in posebna oblika sodnega varstva. Zakon, ki ureja upravni spor je Zakon o upravnem sporu (v nadaljevanju ZUS-1) (Ur. l. RS., št. 105/2006, 26/2007, 122/2007, 65/2008, 119/2008, 54/2009, 107/2009, 14/2010, 62/2010, 14/2011, 93/2011, 98/2011, 109/2012).

Upravni spor je sodni postopek v katerem odloča pristojno sodišče, to je Upravno sodišče RS ter Vrhovno sodišče RS.

Stranke v upravnem sporu so tožnik, toženec, zastopnik javnega interesa ter druge osebe, če tako določa zakon. Tožnik je posameznik, pravna oseba, ki meni, da je njegova pravica ali korist z upravnim aktom kršena. Toženec je državni organ, nosilec javnega pooblastila, organ samoupravne lokalne skupnosti, katerega akt se izpodbija. Zastopnik javnega interesa je državni pravobranilec (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 205- 206).

V upravnem sporu odloča sodišče o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, ki so jih izdali državni organi, organi lokalne skupnosti in nosilci javnih pooblastil. Sodišče odloča o zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, ki posegajo v ustavne pravice posameznika (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 203).

Sodišče odloči, v mejah tožbenega zahtevka, o pravici, obveznosti in pravni koristi posameznika oz. pravne osebe, kadar ZUS-1 določa, ali je zaradi narave pravice oz. varstva ustavne pravice slednje potrebno. Tožnik sme zahtevati, da se mu vrne vzete stvari ter povrne škoda, ki mu je nastala z izvršitvijo izpodbijanega upravnega akta (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 203).

Upravni spor je tudi dopusten, če tožnik uveljavlja svojo prizadetost pri pravnih koristih zaradi upravnega akta, ali ker akt ni bil izdan in vročen v predpisanem roku. Spor pa ni dopusten, če stranka ni vložila dopustne pritožbe zoper upravni akt ali jo je vložila prepozno (Grafenauer in Cijan, 2005, str. 203).

Tožbo se vloži 30 dni od vročitve dokončnega upravnega akta oz. drugega akta. Vloži se jo neposredno pri pristojnem sodišču.

Po Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih (v nadaljevanju ZDSS) (Ur. l. RS, št. 2/2004, 10/2004, 45/2008-ZArbit, 45/2008-ZPP-D, 33/2010, 47/2010, 43/2012) so določene upravne zadeve s področja socialne varnosti v katerih o sporu odločajo socialna sodišča – to je tako imenovani socialni spori.

Po ZDSS se sodno varstvo zagotavlja proti odločitvam in dejanjem državnih organov in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o pravicah, obveznostih in pravnih koristih iz sistema socialne varnosti (58. člen ZDSS).

Kot procesna predpostavka za začetek socialnega spora je določen dokončen upravni akt ali dejstvo, da upravni akt ni bil izdan in vročen v zakonitem roku (63. člen ZDSS). Tožba se vloži zoper dokončno odločbo drugostopenjskega organa na Delovno in socialno sodišče v roku 30 dneh, ko je bila vložena dokončna odločba.

Ker sodišče v socialnem sporu ne presoja zgolj zakonitosti upravnega akta, ampak v sporu polne jurisdikcije praviloma tudi meritorno odloča (drugi odstavek 81. člena ZDSS) tudi o priznanju materialne pravice, je pri tem vezano na dejansko stanje v času do izdaje dokončne upravne odločbe oziroma v času do dokončnega zaključka upravnega postopka, kar dodatno potrjuje, da je v socialnem sporu odločilen dokončen zaključek postopka, torej odločba, s katero se ta zaključči.

4 IZBRANI UPRAVNI POSTOPKI V PRISTOJNOST CSD GLEDE VARSTVA OTROK IN DRUŽINE

Družina je najmočnejši sistem odnosov. Odnose znotraj družine lahko ločimo na odnose med partnerjema, odnos starš in otrok ter odnosi med sorojenci (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

ZZZDR v 2. členu opredeljuje družino kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.

V Predlogu družinskega zakonika je družina opredeljena kot življenjska skupnost otroka z enim ali obema staršema ali drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po zakonu do otroka določene obveznosti in pravice. Zaradi koristi otrok uživa družina posebno varstvo države.

Družina je prvi socialni sistem v katerem otrok začne poimenovati in prepoznavati potrebe. Za zadovoljitev potreb otroka sta odgovorna oba starša. Vse družine pa svoje funkcije žal ne opravljajo ali je ne zmorejo opraviti.

Zato je država dala CSD javna pooblastila za izvajanje ukrepov za zaščito otrok. CSD izvaja javna pooblastila in naloge po ZZZDR za področje varstva otrok in družine glede na statusna razmerja, razmerja med starši in otroki, posebno varstvo otrok (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Statusna razmerja obsega dovolitev sklenitve zakonske zveze osebi, ki še ni stara 18 let in iz drugih razlogov; družinsko in/ali partnersko svetovanje – urejanje odnosov v družini; svetovalni razgovor ob prenehanju zakonske zveze ; predhodno družinsko posredovanje; ugotavljanje obstoja zunaj zakonske skupnosti.

Razmerja med starši in otroki se deli na urejanje starševstva (določitev in sprememba osebnega imena otroku; priznanje očetovstva/materinstva in izpodbijanje očetovstva/materinstva; pomoč pri varstvu otrokove koristi v sodnih postopkih; odločanje o odtujitvi oz. obremenitvi otrokovega premoženja) in izvrševanje starševske skrbi (pomoč pri sklenitvi sporazuma v sporih, če si starši niso enotni pri izpolnjevanju starševske skrbi; predlog sodišču za podaljšanje starševske skrbi staršem čez otrokovo polnoletnost ali predlog za prenehanje podaljšanja ; predlog sodišču za pridobitev poslovne sposobnosti; predlog sodišču za odvzem/vrnitev starševske skrbi staršem).

Posebno varstvo otrok in mladostnikov pa obsega ukrepe za varstvo otrok (ukrepi za vzgojo in varstvo otroka in njegovih koristi; odvzem otroka; oddaja otroka v zavod/prenehanje ukrepa ; varstvo otrokovih premoženjskih koristi; rejništvo; skrbništvo nad otroki; posvojitve) in obravnava otrok in mladoletnikov (obrnava otrok in mladoletnikov zunaj sodnega postopka; odloženi pregon; obravnava mladoletnika v predkazenskem postopku; obravnava mladoletnika v kazenskem postopku in v postopku o prekršku; vzgojni ukrepi po Kazenskem zakoniku (Ur.l. RS, št. 55/2008, 39/2009,

91/2011, 50/2012-UPB2); namestitev mladoletnika v mladoletniški zapor; vzgojni ukrepi po Zakonu o prekrških (Ur.l. RS, št. 7/2003, 86/2004, 23/2005-UPB1, 44/2005, 55/2005-UPB2, 40/2006, 70/2006-UPB3, 115/2006, 3/2007-UPB4, 76/2008-ZIKS-1C, 108/2009, 45/2010-ZIntPK, 9/2011, 29/2011-UPB8).

Pri vseh zgoraj naštetih nalogah CSD ne vodi upravnega postopa, ampak samo tiste, kjer odloča o upravnih zadevah. Pri nekaterih nalogah zgolj opravi razgovore in napiše socialno poročilo ali mnenje, predlog in ga posreduje sodišču, ki odloča v postopku (npr. izvrševanje starševskih skrbi). Lahko pa je CSD tisti, ki izvršuje navodila in prepovedi, ki jih izreče sodišče v postopku obravnave otroka ali mladoletnika.

4.1 STATUSNA RAZMERJA

V skupini statusnih razmerij CSD vodi upravni postopek sklenitev zakonske zveze oseb, ki še ni stara 18 let ali iz drugih razlogov. Upravni postopki, ko CSD dovoli skleniti zakonsko zvezo mladoletniku ali iz drugih razlogov, se na centrih vodijo zelo redko.

ZZZDR v 23. členu določa, da sme CSD iz utemeljenih razlogov (npr. nosečnost mladoletnice) dovoliti skleniti zakonsko zvezo osebam mlajšim od 18. let, zvezo med otroci bratov in sester ali otroci polbratov in polsester. Zakonsko zvezo pa sme dovoliti tudi med skrbnikom in varovancem.

V ugotovitvenem postopku CSD zasliši mladoletnika, osebo s katero se namerava poročiti in mladoletnikove starše oziroma skrbnike (24. člen ZZZDR).

Pred končno odločitvijo lahko skliče sestanek strokovnega tima, kjer proučijo vse elemente za dovoljenje poroke ali proti njej, analizira tveganje z vidika interesov mladoletne osebe. Postopek se zaključí z izdano odločbo. Odločbo je potrebno ob prijavi sklenitve zakonske zveze priložiti matičnemu uradu.

4.2 RAZMERJA MED STARŠI IN OTROKI

Starši otroka lahko s pomočjo CSD določijo in spremenijo osebno ime otroka. Osebno ime osebe je sestavljeno iz imena in priimka, kot določa 3. člen Zakona o osebnih imenih (v nadaljevanju ZOI-1) (Ur.l. RS, št. 20/2006). Starši morajo osebno ime otroku določiti in ga prijaviti najpozneje v 30 dneh od otrokovega rojstva, na katerokoli upravno enoto. Če starša ne prijavita otrokovega osebnega imena v roku, ker se ne moreta sporazumeti, jima pri tem pomaga CSD, ki pri tem upošteva varstvo otrokovih pravic, otrokov osebnostni razvoj in varovanje njegovih koristi. V tem primeru CSD izda staršema soglasje ali pa zahtevek zavrne.

Kot je razvidno iz sodne prakse Višjega sodišča (št. I Cp 198/2007 z dne 6.3.2007, VSK02772) se v primeru, če se starša kljub pomoči CSD ne sporazumeta o otrokovem novem osebnem imenu, o utemeljenosti zahtevka odloči sodišče v nepravdnem postopku. Ko sodišče odloča o spremembi imena otroka, je odločilna korist otroka, ki je glavno vodilo pri odločanju.

V primeru, da otrokovi starši niso živi ali ne morejo izpolnjevati starševske skrbi, določi ime otroku oseba, ki ji je zaupana skrb za otroka v soglasju s CSD, ali skrbnik/posvojitelj zaprosi za spremembo otrokovega imena v soglasju s CSD. Novo osebno ime otroka CSD zapiše v posvojiteljski, skrbniški oziroma rejniški odločbi.

4.3 POSEBNO VARSTVO OTROK IN MLADOSTNIKOV

Država zagotavlja varstvo mladoletnikov in otrok vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok. Koristi otrok je v ZZZDR opredeljena, kot ravnanje staršev s katerimi zadovoljujejo otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki ga okolje sprejema in odobrava in, ki kaže na njihovo skrb in odgovornost do otroka ob upoštevanju njihove osebnosti in želje. Najbolj znane oblike družbenega varstva mladoletnih otrok v primerih, ko starši vzgoje in varstva otrok, kljub pomoči družini v obliki socialno varstvenih storitev, zaradi različnih razlogov ne morejo izvajati na način, ki je otrokom v korist, so ukrepi namestitve otrok v rejniško družino, k drugi osebi ali ustrezen zavod, izvajanje skrbništva nad otroki ter posvojitve.

CSD je pooblaščen za vodenje upravnih postopkov z namenom uveljavljanja posebnega varstva otrok. Starševske pravice in dolžnosti do otrok se lahko omeji ali pa odvzame iz razlogov in na način, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa ZZZDR in ZSV. Procesna pravila in dejanja pa določa ZUP. ZSV v 88. členu določa, da mora CSD, ko odloča o upravnih zadevah o pravicah in koristih otrok po 105., 106, 114., 120. in 121. členu ZZZDR izvesti poseben ugotovitveni postopek v katerem pred odločitvijo pridobi izvedeniško mnenje in razpiše ustno obravnavo. ZZZDR pa podrobneje ureja le nekaj ukrepov, s katerimi lahko država poseže v družino zaradi varstva otrokovih koristi (odvzem otroka staršem in namestitve v rejništvo ali v zavod, namestitve otroka v zavod zaradi vedenjskih ali čustvenih težav), ti ukrepi so v pristojnosti CSD.

Predlog družinskega zakonika pa zaradi zaščite starševske skrbi ter na drugi strani koristi otroka določa načela, ki jih je treba spoštovati pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otrok. Prvo izmed načel je dolžnost države pri varovanju koristi otrok. Otrokovi starši so v prvi vrsti odgovorni za otrokovo vzgojo in varstvo, kar velja tudi v ZZZDR. Predlog družinskega zakonika pa izrecno poudarja, da je mogoče ukrepe izvesti le, ko starši svoje pravice in dolžnosti ne izvršujejo ali je ne izvršujejo v korist otroka. Drugo načelo najmilejšega ukrepa določa, da naj se izreče ukrep, s katerim bodo starši najmanj prizadeti, če je z njim mogoče zavarovati otrokove koristi, predvsem pa naj se otrok ne odvzame, če je mogoče drugače zavarovati njegove koristi. Seveda pa je ogroženost otroka pogoj, da se izreče določen ukrep. Predlog družinskega zakonika definira pojem ogroženost otroka kot, da je utrpel ali je zelo verjetno, da bo utrpel škodo kot posledico storitve ali opustitve staršev ali otrokovih psihosocialnih težav.

Zakonik pri vsakem ukrepu posebej določa, koliko časa lahko traja, določa stalno preverjanje utemeljenosti nadaljnega izvajanja ukrepa in zavezuje CSD, da predlaga prenehanje izvajanja ukrepa, nadomestitev ukrepa z drugim ali predlaga podaljšanje že izrečenega ukrepa, kadar meni, da je to otroku v korist. Enako lahko odloči sodišče po

uradni dolžnosti. Z zakonikom se pristojnost za odločanje o ukrepih deli med CSD ter sodišča. Ukrepe za varstvo koristi otroka po zakoniku delimo na nujne ukrepe o katerih odloča CSD, začasne odredbe o katerih odloča sodišče ter ukrepi trajnejšega značaja o katerih prav tako odloča sodišče, izjema je le ukrep nadzora izvrševanja starševske skrbi, saj o tem odloča CSD.

4.3.1 ODVZEM OTROKA

V skladu z določilom 54. člena Ustave RS imajo starši pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost se staršem lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih, zaradi varovanja otrokovih koristi, določa ZZZDR. Otrokova korist je tudi glavno načelo Konvencije o otrokovih pravicah. Vsebinsko roditeljske pravice po ZZZDR sestavljajo pravice in dolžnosti staršev, te pa so, da skrbijo za življenje, osebnostni razvoj, pravice in koristi svojih otrok (102. člen ter 2. odstavek 4. člena ZZZDR). Odgovornost za varovanje otrokovih koristi in za skrb za otroka pa ne gre izključno staršem, temveč zavezuje tudi državo, ki zagotavlja otrokom posebno varstvo, še posebno varstvo pa otrokom, za katere starši ne skrbijo oziroma otrokom, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe (56. člen Ustave RS).

Po prvem odstavku 120. člena ZZZDR sme CSD otroka odvzeti staršem in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi (rejništvo, skrbništvo) ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali, če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist. Odvzem otroka v zaščito njegovih interesov je smiselna takrat, ko lahko CSD ponudi otroku okolje, ki je začasno ali trajno, za njegovo nadaljnjo rast in razvoj bolj primerno, kot je okolje v matični družini. Seveda pa tudi rejniška družina in vzgojni zavodi niso idealno okolje za otroka.

Določba 88. člena ZSV pa določa, da kadar odloča CSD o pravicah in koristih otroka, med drugim tudi po 120. členu ZZZDR, si mora v posebnem ugotovitvenem postopku pred odločitvijo pridobiti mnenje strokovne komisije in razpisati ustno obravnavo. Odvzem otroka staršem pomeni hud poseg tako v otrokovo, kot tudi v življenje staršev, zato mora biti takšna odločitev sprejeta po tem, ko je pridobljeno mnenje strokovne komisije. Ker ima mnenje komisije naravo izvedeniškega mnenja, je potrebno starše pred izdajo odločbe z njim seznaniti in jim omogočiti, da se o njem izjavijo (načelo zaslišanja stranke, 9. člen ZUP). Opravljena pa mora biti tudi ustna obravnavo, s katero se zagotovi kontradiktornost postopka. Tako ZZZDR kot ZSV nimata takšnih materialni določb, ki bi bile podlaga za odločanje o odvzemu otroka po skrajšanem postopku (iz sodne prakse Upravnega sodišča št. I U 2191/2011 z dne 20.01.2012, UL0005681).

Po Predlogu družinskega zakonika (163. člen) lahko CSD izvede nujen ukrep odvzema otroka staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo ali v vzgojni zavod. Nujen odvzem otroka se lahko izvede, če je z verjetnostjo izkazana tako huda ogroženost otroka, da je njegovo korist mogoče zavarovati le s takojšnjim odvzemom otroka staršem. CSD začne postopek odločanja o nujnem odvzemu otroka po uradni dolžnosti, na predlog otroka, ki

je dopolnil starost 15 let, enega od staršev, če mu ni odvzeta starševska skrb. O nujnem ukrepu CSD odloči po skrajšanem ugotovitvenem postopku po ZUP. Zoper odločbo o nujnem ukrepu pritožba ni dovoljena, če CSD v 48 urah po izvedenem ukrepu sodišču predlaga izdajo začasne odredbe. Nujni ukrepi odvzema otroka traja največ 6 dni. Nujni ukrep preneha veljati, če CSD v 48 urah po izvedenem ukrepu sodišču ne predlaga izdaje začasne odredbe, če je začasna odredba izdana ali je predlog za izdajo začasne odredbe zavržen ali zavrnjen. Po 178. členu Predloga družinskega zakonika lahko sodišče odvzame otroka in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo ali zavod, če je otrok ogrožen in je mogoče le z odvzemom zavarovati njegove koristi in, če okoliščine primera kažejo, da bodo starši po določenem času lahko ponovno prevzeli skrb za njegovo vzgojo in varstvo. S tem odvzemom ne prenehajo druge obveznosti in pravice staršev do otroka. Sodišče lahko enemu ali obema staršema omeji starševsko skrb in omeji ali odvzame pravico do stikov z otrokom. Ukrep odvzema otroka staršem traja največ 3 leta.

4.3.2 ODDAJA OTROKA V ZAVOD ALI PRENEHANJE UKREPA

ZZZDR v 121. člen določa, da sme CSD sam po uradni dolžnosti ali v sporazumu s starši oddati otroka v ustrezen zavod zaradi njegove osebne ali vedenjske motenosti, ki bistveno ogroža njegov zdrav osebni razvoj. Otroka se lahko namesti v zavod tudi v primeru, če so starši zanemarili njegovo vzgojo in varstvo, kot to določa 120. člen ZZZDR.

CSD se s starši oziroma zakonitim zastopnikom in otrokom pogovori o problemu in dosedanjih načinih reševanja. Skupaj preučijo razloge za oddajo v zavod, nato jih CSD seznani z obstoječimi zavodi in njihovimi pogoji sprejema (prostovoljna odločitev otroka, vključenost v izobraževanje ali delo), določi se tudi čas namestitve v zavod. Starši in otrok lahko v pogovoru izrazijo svoje dileme in želje. Starši in otrok podajo pisno izjavo glede namestitve. Izjava obsega opis problema ter želje in pričakovanja glede namestitve (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Nato CSD poizve o prostih mestih v zavodih in pripravi socialno amnezijo ter jo pošlje v zavode. Socialna amnezija vsebuje podatke o otroku (datum rojstva, šolanje, interesi v prostem času), opis družine in njihovi odnosi in opis problema. S socialno amnezijo si strokovni delavci zavoda pomagajo pri pripravi individualnega načrta dela (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

CSD si lahko skupaj s starši in otrokom ogleda izbrani zavod, vzgojiteljice jih seznanijo z načinom življenja v zavodu, pravili, pravicami in dolžnostmi, kaj potrebuje otrok ob sprejemu. Z vzgojiteljico se pogovorijo tudi o trajanju, ciljih in načinu bivanja, o nalogah in obveznostih tako otroka, staršev, vzgojiteljev in CSD (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Kot določa ZSV, CSD vodi poseben ugotovitveni postopek po ZZZDR. Zato CSD pridobi pisno mnenje strokovne komisije o ustreznosti namestitve in razpiše ustno obravnavo, katero se udeležijo starši, otrok, strokovni delavec, ki otroka obravnava in predstavnik strokovne komisije ter zapisnikar. Na obravnavi se prebere mnenje strokovne komisije, udeleženci lahko podajo tudi svoje mnenje glede namestitve (CSD Ljubljana Šiška, 2013). Po ustni obravnavi CSD izda odločbo o namestitvi v ustrezen zavod.

CSD ves čas namestitve spremlja otrokovo bivanje v zavodu, udeležuje se timskih sestankov in sodeluje s starši. Otrok lahko ostane v zavodu največ tri leta, če v tem času dopolni 18 let lahko v zavodu ostane le če se strinja s tem (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Postopek odpusta iz zavoda poteka na enak način kot postopek namestitve. Otrok in starši podajo izjavo, pridobi se tudi mnenje iz zavoda in mnenje strokovne komisije CSD. Nato se razpiše ustna obravnava, kjer se udeležence seznanijo z vsemi mnenji. CSD izda odločbo o odpustu iz zavoda. CSD je dolžan pomagati mladoletniku po odpustu iz zavoda pri vključevanju v življenje. Po potrebi mu postavi tudi svetovalca (CSD Ljubljana Šiška, 2013).

Po Predlogu družinskega zakonika (179. člen) sodišče odloči o namestitvi otroka v zavod zaradi njegovih psihosocialnih težav, ki se kažejo kot vedenjske, čustvene in druge težave v njegovem odraščanju, če je ogrožen on sam ali drugi otroci v družini in je le z njegovo namestitvijo v zavod mogoče v zadostni meri zavarovati njegove koristi ali koristi drugih otrok v družini. Za to namestitev otrokovo soglasje ni potrebno. S tem ukrepom ne prenehajo druge obveznosti in pravice staršev do otroka, razen če sodišče ob tem ukrepu omeji starševsko skrb. Sodišče lahko ob odločitvi o namestitvi otroka v zavod enemu ali obema od staršev tudi omeji ali odvzame pravico do stikov z otrokom. Ukrep namestitve otroka v zavod traja največ 3 leta. Otrok, ki je pridobil popolno poslovno sposobnost, sme ostati v zavodu le, če v to pisno privoli.

4.3.3 REJNIŠTVO

Področje rejništva v slovenski zakonodaji urejata dva zakona. ZZZDR v svojem petem delu določa splošno ureditev rejništva, kot eno izmed oblik posebnega varstva otrok, ki potrebujejo oskrbo in vzgojo pri osebah, ki niso njihovi starši. Zakon o izvajanju rejniških dejavnosti (v nadaljevanju ZIRD) (Ur. l. RS št. 110/2002, 114/2006-ZUTPG, 96/2012-ZPIZ-2, 109/2012) pa podrobneje ureja pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost, ureja postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, postopek in pogoje za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic, določa normative za izvajanje rejniške dejavnosti, opredeljuje dolžnosti rejnikov in naloge CSD pri izvajanju rejniške dejavnosti, ureja tudi financiranje rejniške dejavnosti. Natančnejši pogoji in postopki o izvajanju rejniške dejavnosti pa so zapisani v Pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. RS, št. 54/2003, 78/2008, 109/2012-ZIRD-A, 18/2013). Ta določa kriterije za sestavo komisije, imenovanje članov in način dela komisije, natančno določa postopke pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopke za znižanje normativa in zvišanje plačila dela, pogoje za zvišanje oskrbnine, določa delo individualne projektne skupine, vsebino in trajanje usposabljanja, predpisuje vsebino obrazca vlog itd. (Rakar in drugi, 2010, str. 11).

Institut rejništvo je začasna oblika posebnega varstva in vzgoje otrok. Namenjena je otrokom, ki nimajo svoje družine, ali iz različnih razlogov ne morejo bivati pri matični družini, ter otrokom, katerega telesni in duševni razvoj je ogrožen v okolju, v katerem živi

(157. člen ZZZDR). Otrok se lahko vrne v matično družino, ko se odpravijo težave, zaradi katerih je bil dodeljen v rejniško družino. Komisija na pristojnem ministrstvu nato izbere kandidate, ki so po njihovem mnenju najbolj primerni za izvajanje rejniške dejavnosti. Po zaključenem usposabljanju bodočih rejnikov se jih vpiše v evidenco dovoljenj. Rejnik lahko postane tudi otrokov sorodnik.

Oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost odda na krajevno pristojen CSD, vlogo za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti (R-1) ali vlogo (R-2), ki pomeni opravljanje dejavnosti kot poklic. Vlogi priloži, še dokazilo o zaključeni izobrazbi in kratko predstavitev družine. CSD na podlagi vloge ugotovi ali oseba izpolnjuje formalne pogoje iz 5. člena ZIRD in ali ne obstajajo nobeni zakonski zadržki iz 6. člena ZIRD. CSD pripravi oceno o primernosti kandidata.

Otroka odda v rejništvo za to pristojen CSD, glede na stalno oz. začasno prebivališče roditelja otroku. CSD otroku izbere rejnika, ki bo najprimernejši glede na otrokove potrebe. Po sodni praksi Upravnega sodišča RS (U 552/2001, z dne 13.3. 2003, UL0000030) je z določbo 1. odstavka 158. člena ZZZDR za oddajo otroka v rejništvo dovolj privolitev roditelja, pri katerem otrok živi. Privolitev staršev pa ni potrebna, kadar je bil otrok staršem odvzet po določbi 2. odstavka 158. člena ZZZDR.

Rejniško razmerje se oblikuje z dvema aktoma, z odločbo pristojnega CSD in rejniško pogodbo. Odločba CSD vsebuje izrek o oddaji otroka v rejništvo ter navedbo osebe rejnika. O pritožbah zoper odločbo CSD odloča pristojno ministrstvo. Po izvršljivosti odločbe pa CSD otroka z rejnikom sklene rejniško pogodbo. V pogodbi je opredeljen čas trajanja, višina rejnine, obseg oskrbe rejenca in druge obveznosti po 45. členu ZIRD.

Po namestitvi rejenca k rejniku, CSD oblikuje individualno projektno skupino (IPS), ki načrtuje in spremlja rejništvo za posameznega otroka. V tej IPS sodeluje socialni delavec centra otroka, socialni delavec centra rejnika, rejnik, biološka družina in otrok, ki je v rejništvu. Delo IPS koordinira socialni delavec centra otroka njen namen pa je celostna obravnava in spremljanje otroka, njegov čustven razvoj in vedenje otroka, zdravje otroka, odnose v rejniški družini, odnose z matično družino, odnose z vrstniki in njegovo poklicno usposabljanje. Poleg IPS pa CSD spremlja otroka tudi z obiski na dom, sodelovanji z drugimi institucijami (Rakar in drugi, 2010, str. 13-14).

Rejništvo preneha s polnoletnostjo otroka oz. ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bil dodeljen v rejniško družino.

V raziskavi z naslovom »Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva« so avtorji ugotovili, da obstajajo razlike v izvajanju rejniške dejavnosti glede na posamezne CSD-je, zato predlagajo standarde in normative za socialne delavce ter poenotenje dela na CSD-jih. Predlagajo, da bi se zakonsko uredilo več možnih oblik rejništva npr. vikend rejništvo, urgentno, počitniško rejništvo itd.. Opozarjajo tudi, da CSD v praksi večkrat le zapolnjuje rejniška mesta, ne iščejo pa primernega rejnika za otroka, ki bi zadovoljiv potrebe otroka. Usposabljanje rejnika naj se prenese na raven države, samo trajanje pa naj se podaljša na leto dni, saj bi se s tem zmanjšale zlorabe v rejništvu. Rejniki

predlagajo zakonsko omejitev števila otrok v posamezni rejniški družini, pri tem pa naj se upošteva tudi število bioloških otrok. Postopki namestitvev otrok v rejniško družino so ne transparentni in neustrezni, največkrat namestitve potekajo iz danes na jutri brez predhodnih priprav na vstop v rejniško družino. CSD bi moral več časa posvetiti pripravi otroka in rejniške družine na njegov sprejem, IPS bi se morala izvajati že pred sklenitvijo rejniškega razmerja. IPS se v nekaterih CSD dejansko izvaja, drugje je zgolj formalna, zato je potrebno zakonsko določiti kolikokrat se izvaja IPS, pomembno je tudi, da je otrok prisoten na IPS, da se sliši glas otroka, zato predlagajo uvedbo instituta zagovornika otroka. Z bolj intenzivnim in kontinuiranim delom v IPS se bo vzpostavil večji nadzor nad izvajanjem rejniške dejavnosti. V praksi se pojavljajo problemi pri izvajanju zakonodaje na področju rejništva, saj so pogoji dela ohlapno definirani oz. so odsotni, pomanjkanje metodičnega znanja socialnih delavk. V raziskavi tudi opozarjajo, da so velike razlike med CSD v delu z reševanjem težav v matični družini, saj slednje sedaj ni zakonsko opredeljeno. Zato bi morali CSD v odločbi o ukrepu rejništva podati načrt dela z matično družino, to so konkretne naloge, ki jih morajo opraviti starši, da se otrok lahko vrne v matično družino. Rejniki pa opozarjajo, da nimajo nobenih pristojnosti v zvezi z otroki ter, da se vsakodnevno spopadajo s težavami pri urejanju vsakodnevnih stvari, kar bi bilo potrebno zakonsko tudi urediti (Rakar in drugi, 2010).

Institut rejništva je v Predlogu družinskega zakonika opredeljen podobno kot v ZZZDR. Rejništvo je oblika družinsko pravnega varstva otrok, ki se izvaja z nego, oskrbo in vzgojo v tuji družini. Po družinskem zakoniku o namestitvi in odvzemu iz matične družine odloča sodišče. CSD ima na področju rejništva zgolj strokovno in svetovalno vlogo. Zakonik določa, da z namestitvijo otrok v rejniško družino ostanejo staršem pravice in dolžnosti po tem zakoniku, ki so združljive z namenom rejništva, če zaradi varovanja otrokove koristi ni določeno drugače. ZZZDR določa le, da z oddajo otroka v rejništvo ne prenehajo pravice in dolžnosti staršev, ki jih imajo po tem zakonu. Rejništvo pa naj bi po zakoniku trajalo največ tri leta.

4.3.4 SKRBNIŠTVO

Temeljni zakon na področju skrbništva je ZZZDR, katerega pravno podlago določa Ustava RS. Področje skrbništva je v zakonu zajeto v šestem poglavju. Pojem skrbništva pa je definiran že v uvodnih določbah zakona, in sicer v 6. in 9. členu ZZZDR (Boljka in drugi, 2011, str. 7).

Slovenska zakonodaja opredeljuje tri oblike skrbništva, in sicer skrbništvo nad mladoletnimi osebami, nad odraslimi osebami in skrbništvo za posebni primer. Vsem trem oblikam je skupno, da tretja oseba za krajši ali daljši čas prevzame skrb za drugo osebo v celoti ali samo za premoženje oz. konkretno pravno dejanje (Boljka in drugi, 2011, str. 8).

CSD pa po 69. členu ZSV, v zvezi s skrbništvom opravljajo vrsto nalog, tako za odrasle uporabnike, kot za uporabnike otroke, njihove starše in skrbnike.

V primeru skrbništva nad mladoletno osebo, gre za skrbništvo nad osebo, ki še nima poslovne sposobnosti. 201. člen ZZZDR določa, da pristojen CSD pod skrbništvo postavi

tistega mladoletnika, ki nima staršev ali starši zanj ne skrbijo. Primeri ko je mladoletnik postavljen pod skrbništvo so npr. kadar starše ne živita skupaj, ali jima je bila odvzeta roditeljska pravica ali pravna sposobnost, kadar je eden izmed staršev zadržan izvrševati roditeljsko pravico (bolezen, odsotnost, prestajanje zaporne kazni) (Boljka in drugi, 2011, str. 13).

Naloga CSD je, da osebi, ki potrebuje družbeno varstvo v obliki skrbništva, to zagotovi. Pobudo na pristojen CSD, za postavitvev skrbnika mladoletni osebi, lahko dajo sorodniki, člani gospodinjstva, matičar, upravni in drugi organi, če pri opravljanju dolžnosti izvedo za primer. V pobudi navedejo tudi razloge za postavitvev skrbnika, predlagajo lahko tudi osebo, ki bi opravljala to nalogo, priložijo rojstni list otroka in mrliški list staršev, če so ti umrli (CSD Maribor, 2013).

CSD mora pri izvrševanju svojih nalog delovati po ZUP, če ni drugače določeno z ZZZDR. CSD vodi poseben ugotovitveni postopek po ZZZDR v okviru katerega opravi razgovor z otrokom, svojci in z bodočim skrbnikom. Seznanj jih s potekom postopka, nalogah in dolžnostih skrbnika, otrok izrazi mnenje in želje o predlaganem skrbniku, o razgovoru se piše zapisnik. CSD nato izda odločbo o imenovanju skrbnika, v odločbi tudi natančno določi obseg skrbnikovih pooblastil in nalog.

CSD izvaja stalni nadzor nad delom skrbnika, skrbnik je dolžan vsaj enkrat letno oddati skrbniško poročilo v katerem je razvidna skrb za varovanca. CSD nadzira tudi upravljanje in razpolaganje z varovalčevim premoženjem.

Skrbništvo nad mladoletno osebo preneha z njegovo polnoletnostjo, posvojitvijo, v primeru da sklene zakonsko zvezo in postane roditelj. Imenovanje in razrešitev skrbnika se vpiše v matično knjigo.

Pri skrbništvu za posebni primer, je odločilno, da oseba nima možnosti izvrševanja svojih pravic in uveljavljanja svojih koristi.

Boljka in drugi navajajo (2011, str. 15), da se mladoletniku nad katerim starši izvajajo roditeljsko pravico lahko dodeli skrbnika za poseben primer, kadar je med mladoletnikom in staršem prišlo do kolizije interesov.

CSD začne postopek po uradni dolžnosti, ali pa vložijo pobudo sorodniki, osebe iz istega gospodinjstva, organi, ki pri opravljanju dolžnosti izvedo za tak primer. Najpogosteje pride pobuda s strani sodišča, ki vodi zapuščinski postopek, v katerem prihaja do navzkrižja interesov mladoletne osebe in njegovih staršev. V pobudi je potrebno opisati v čem je problem razhajanja interesov, lahko se predlaga tudi skrbnika. Pobudi se priloži še rojstni list otroka in fotokopijo osebnega dokumenta zakonitega zastopnika (CSD Maribor, 2013).

CSD, v posebnem ugotovitvenem postopku opravi pogovor z vsemi udeleženci (otrok, starši, bodoči skrbnik) o razlogih za razhajanje, predlogih za skrbnika o njegovih nalogah in dolžnostih. CSD lahko pridobi tudi mnenje izvedenca.

Postopek se zaključí, ko CSD izda odločbo o postavitvi skrbnika za poseben primer. V izreku odločbe natančno določa, kakšne so naloge skrbnika za posebni primer (npr. urejanje institucionalnega varstva, dvig denarja).

Skrbništvo za poseben primer preneha, ko preneha potreba, zaradi katere je bil skrbnik postavljen, ali s smrtjo varovanca ali skrbnika.

Namen soglasja CSD za odobritev odtujitve otrokovega premoženja je zaščita koristi otrok in varovanje njegovega premoženja ter drugih pravic. Starši pridobijo soglasje CSD samo, če je odtujitev otrokovega premoženja v njegovo korist in za namen njegovega preživljanja in izobrazbe (CSD Maribor, 2013).

Na CSD starši oziroma zakoniti zastopnik otroka podajo vlogo za odobritev pravnega posla, v kateri navede kaj obsega otrokovo premoženje in kateri del želijo odtujiti in za katere potrebe otroka bodo sredstva porabljena. Vlogi morajo starši otroka oziroma njegov zakoniti zastopnik priložiti svoj osebni dokument, fotokopijo rojstnega lista, dokazilo o lastništvu premoženja, izjavo otroka z njegovim soglasjem (če je star več kot 10 let) (CSD Maribor).

V posebnem ugotovitvenem postopku, CSD opravi razgovor z zakonitim zastopnikom otroka, pregleda vloženo vlogo z vso priloženo dokumentacijo (npr. izpis stanja na računu). V ugotovitvenem postopku oceni tudi, da s odtujitvijo otrokovega premoženja ali odobritvijo pravnega posla niso kratene koristi otroka. Če je potrebno lahko pridobi tudi mnenje izvedenca.

CSD izda odločbo. Preverja tudi ali je bila kupnina res namensko porabljena, saj se z odločbo zaveže zakonitega zastopnika, da poroča o realizaciji.

Pri skrbništvu odraslih vodi postopek za odvzem ali vrnitev poslovne sposobnosti sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče polnoletnim osebam, ki niso sposobne skrbeti zase za svoje pravice in koristi, ker so duševno bolne ali zaostale, odvisne od alkohola in mamil, ali iz drugih razlogov, ki bi vplivali na psihofizično stanje odvzame poslovno sposobnost. Odvzame jo lahko delno ali popolnoma.

Postopek za odvzem poslovne sposobnosti se začne na predlog pristojnega organa, CSD, javnega tožilca, zakonca, sorodnika, druge osebe. Lahko pa postopek začne sodišče po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine iz katerih izhaja utemeljen razlog zaradi katerega je potrebno osebi odvzeti poslovno sposobnost.

O začetku postopka za odvzem poslovne sposobnosti mora sodišče obvestiti pristojen CSD, ki ima v tem postopku položaj udeleženca in je vabljen na narok. CSD po potrebi osebi postavi začasnega skrbnika. CSD izda odločbo o imenovanju začasnega skrbnika, ki jo v vednost posreduje tudi sodišču. Odločba vsebuje področje skrbništva, obseg nalog skrbnika, izjavo o izbiri skrbnika, ter zaznambo v zemljiški knjigi. CSD poda predlog za vpis zaznambe v zemljiško knjigo in s sklepom imenuje komisijo za popis. Komisija opravi

popis premičnega in nepremičnega premoženja in o tem sestavi zapisnik. Premoženje varovanca se z zapisnikom izroči v upravljanje skrbniku.

Začasno skrbništvo preneha, ko se postavi stalni skrbnik ali ko postane pravnomočna odločba sodišča, da ni podlage za odvzem poslovne sposobnosti.

V postopku odvzema poslovne sposobnosti lahko sodišče osebo zasliši, razen če ugotovi, da bi zaslišanje škodilo njenemu zdravju, lahko jo pregleda izvedenec medicinske stroke. Sodišče glede na stopnjo ugotovljene sposobnosti z odločbo odvzame osebi poslovno sposobnost delno ali popolnoma.

Sodišče lahko v primeru, da prenehajo razlogi za odvzem poslovne sposobnosti, odloči o delni ali popolni vrnitvi poslovne sposobnosti. Z odločbo sodišča o vrnitvi poslovne sposobnosti preneha tudi skrbništvo nad to osebo.

CSD spremlja in vodi skrbnika pri izvajanju nalog, ima nadzor nad upravljanjem in razpolaganjem z varovančevim premoženjem. Skrbnik o svojem delu poroča CSD v skrbniškem poročilu, v katerem je razvidna skrb za osebnost varovanca, o upravljanju in razpolaganju z njegovim premoženjem.

Če sodišče osebi vrne poslovno sposobnost oziroma varovanec umre, preneha skrbništvo nad to osebo. Skrbnika pa se lahko razreši tudi v primeru 198. člena ZZZDR.

Na CSD lahko skrbnik poda vlogo za odobritev pravnega posla, navede kaj predstavlja varovančevo premoženje in kateri del premoženja bi želel obremeniti in za kaj bo denar porabljen. Potrebno je priložiti še dokazilo o lastništvu (pogodba ali osnutek pogodbe mora biti sestavljen pri odvetniku ali notarju) ter osebni dokument skrbnika. CSD opravi še razgovor na zapisnik z varovancem in skrbnikom o pravnem poslu, njegovih morebitnih posledicah.

Oseba, ki nima znanega prebivališča, nima zastopnika ali iz drugih razlogov, CSD postavi skrbnika za posebni primer. Skrbnik se postavi za določeno nalogo ali postopek v katerem ščiti interes varovanca. V primeru, da se osebi ne najde primernega skrbnika lahko prevzame nalogo skrbnika tudi CSD oziroma strokoven delavec, ki vodi postopek. Direktor CSD pooblasti strokovnega delavca z odločbo o neposrednem izvajanju skrbniških nalog. Strokovni delavec izvaja naloge v obsegu in trajanju kot je določeno v odločbi. O svojem izvajanju nalog tudi poroča.

Slika 1: Primer nazivov izreka akta odobritve pravnega posla

<p style="text-align: center;">SKLEP</p> <p>Upravna postopka odobritve pravnega posla prodaje investicijskih kuponov za mld. ____ roj. ____ in ml. ____ roj. _____ se združita v en postopek _____ in</p> <p style="text-align: center;">ODLOČBO</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Pravni posel prodaje investicijskih kuponov v številu 109,2993 enot premoženja, vzajemnega sklada KD Galileo , ki so v lasti mladoletnega _____ roj. _____ SE ODOBRI.
2. Pravni posel prodaje investicijskih kuponov v številu 138,2199 enot premoženja, vzajemnega sklada KD Galileo, ki so v lasti mladoletnega _____ roj. _____ SE ODOBRI.
3. Sredstva od prodaje investicijskih kuponov se bodo nakazala na vlagateljevo hranilno vlogo in sicer za mld. _____, na št TRR - SI 56 __ pri Abanki, ter na račun mld. _____, na št. TRR – SI 56____, enako pri Abanki.
4. Zakonita zastopnika morata predložiti naslovnemu centru dokaz o dokončno sklenjenem pravnem poslu prodaji investicijskih kuponov in predložiti dokazila v zvezi z naložitvijo sredstev na njuni hranilni vlogi.
5. V postopku ni bilo stroškov postopka
--

Vir: ISCS D 1

CSD je zaradi načela ekonomičnosti s sklepom združil oba postopka odobritve pravnega posla prodaje investicijskih kuponov za oba mladoletnika, saj se oba postopka opirata na isto dejansko stanje in isto pravno podlago, za odločanje o obeh pa je stvarno pristojen CSD. CSD je smotrnost pravnega posla za mladoletnika ugotavljal v ugotovitvenem postopku in ugotovil, da s prodajo investicijskih kuponov niso kratene koristi otrok, zato je posle za oba mladoletnika odobril kot izhaja iz 1. in 2. točke izreka odločbe. Tretja točka izreka odločbe vsebuje navedbo kam se bodo nakazala sredstva od prodaje investicijskih kuponov. Zakonita zastopnika sta dolžna poročati CSD o prodaji investicijskih kuponih, kot določa točka štiri v izreku. V peti točki izreka CSD stranko obvesti o morebitnih stroških, ki so nastali v postopku.

Po Predlogu družinskega zakonika imajo na področju skrbništva pristojnost odločanja CSD in sodišče. Sodišča so stvarno pristojna za odločanje o skrbniških zadevah v primerih, ko odločajo o ukrepih za varstvo koristi otrok ter pri postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo. Po družinskem zakoniku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo ni vezana na odvzem poslovne sposobnosti, kot je po ZZZDR. Zakonik predlaga odpravo instituta odvzema

poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice. Odrasli osebi, ki zase ne zmore skrbeti zaradi duševne bolezni ali drugih razlogov, sodišče imenuje skrbnika.

4.3.5 POSVOJITVE

Pri vodenju postopka posvojitve znotraj države, CSD postopa v skladu s pravili ZZZDR (opredeljuje pogoje za posvojitve in razmerja, ki z njo nastanejo). V primerih mednarodnih posvojitvev pa CSD upošteva tudi pravila določena s Haško konvencijo o varstvu otrok in sodelovanju pri državnih posvojitvah (če želijo posvojiti otroka države podpisnice) in po bilateralnem sporazumu med vlado RS in vlado Republiko Makedonije o meddržavnih posvojitvah.

Posvojitve je po ZZZDR definirana kot posebna oblika varstva mladoletnih otrok (7. člen), ki nastane med posvojiteljem in posvojencem. Posvojitelj je lahko polnoletna oseba, ki je 18 let starejša od posvojenca, in ima roditeljsko pravico ter poslovno sposobnost. Posvoji se lahko mladoletnega otroka, čigar starši so neznani ali mrtvi, ali nimajo že dalj časa znanega prebivališča, ali če so starši privolili pred pristojnim organom v posvojitve (Zaviršek in drugi, 2009, str. 21).

ZZZDR pozna zgolj eno obliko posvojitve in to je popolna ali dvostranska posvojitve, ko se za posvojitve odločita oba partnerja in se med posvojencem in posvojiteljem oblikuje tako razmerje kot med biološkima staršema in njihovimi otroki. Vendar pa poznamo več oblik posvojitve npr. mednarodne posvojitve, nepopolna posvojitve (oblikovanje podobnega razmerja kot biološki starši in njihovi otroki), enostranska posvojitve (zakonec se odloči, da bo posvojil otroka svojega partnerja), odprta posvojitve (otrok ve, da je posvojen in ima stike z biološkimi starši), zaprte posvojitve.

CSD ima kot javni zavod pooblastila za odločanje v postopkih posvojitve (mednarodne ali znotraj države). Postopek za posvojitve se začne na krajevno pristojnem CSD po uradni dolžnosti ali na predlog bodočih posvojiteljev.

V primeru postopka posvojitve morata posvojitelja vložiti pisno vlogo na pristojni CSD v kateri mora biti razvidno, da želita posvojiti otroka, navesti morata tudi razloge za takšno odločitev. K oddani vlogi, morata priložiti tudi več prilog: svoja življenjepisa, zdravniško potrdilo, potrdilo o osebnem dohodku za zadnje tri mesece in potrdilo o plačilu upravne takse. Izpisek iz rojstne matične knjige in poročne matične knjige, potrdilo o državljanstvu, potrdilo v katerem je razvidno, da prosilcema ni bila odvzeta roditeljska in opravilna sposobnost in nista v kazenskem postopku pridobi CSD po uradni dolžnosti.

CSD zasliši vse polnoletne sorodnike (brati, sestre, tete in strici, stari starši) otroka, kateri starši so neznanega prebivališča ali niso živi. CSD preden se odloči o posvojitvi, da bodočim posvojiteljem in posvojencu možnost poskusne posvojitve. S tem CSD ugotovi kako se bodo vpletene osebe vživale v položaje, ter ali bo posvojitve za posvojenca koristna.

V individualni obravnavi posvojitelja lahko CSD opravi intervju, ogled na domu in tudi psihološki pregled. CSD na podlagi pridobljenih ugotovitev iz vsebine dokumentacije ali poizvedb v individualni obravnavi posvojiteljev in tudi na podlagi ugotovitev iz časa poskusne posvojitve izoblikuje strokovno mnenje o posvojiteljih.

CSD lahko z odločbo zavrne predlog posvojitve oziroma ustavi postopek za posvojitev, če tekom postopka ugotovi, da posvojitelja ne izpolnjujeta predpisanih pogojev ali se v času poskusne dobe izkaže, da posvojitev ne bi bila v korist otroka. Če pa posvojitelja izpolnjujeta zakonske pogoje in se izkaže posvojitev v otrokovo korist, izda odločbo o posvojitvi, slednja vsebuje ime in priimek, ki ga določita posvojitelja.

Pravnomočno odločbo pošlje CSD pristojnemu matičarju, da vpiše posvojitev v matično knjigo.

Po 153. členu ZZZDR lahko CSD po uradni dolžnosti ali pa na zahtevo posvojenca, njegovih bioloških staršev ali posvojitelja, uvede postopek za razveljavitev odločbe o posvojitvi.

Predlog družinskega zakonika prinaša vrsto predlogov na področju posvojitve. Po družinskem zakoniku, bi v postopku posvojitve odločalo sodišče, po predhodnem predlogu CSD. Zakonik omogoča, da otroka skupaj posvojita poleg zakoncev tudi zunajzakonska partnerja, ter, da partner partner partnerske skupnosti ali partner zunajzakonske skupnosti posvoji otroka partnerja. Zakonik mnenje in soglasje otroka veže na sposobnost otrokovega razumevanja pomena in posledice izraženega mnenja. Starši ne morejo dati soglasja za posvojitev pred rojstvom otroka oziroma pred starostjo otroka 8 tednov. Zakonik dopušča, da je posvojitev mogoča po preteku 6 mesecev (po ZZZDR je 1 leto) od izpolnitve zakonskih pogojev oziroma prej, če CSD ugotovi, da je to v otrokovo korist. Zakonik predlaga, da bi se vzpostavila centralna zbirka otrok in kandidatov za posvojitev ter centralna zbirka izvedenih posvojitvev v RS. Za namestitev otroka k posvojiteljem za čas poskusne dobe se smiselno uporablja predpisi o izvajanju rejniške dejavnosti.

4.4 VARSTVO ODRASLIH

Javna pooblastila, ki jih CSD izvaja kadar gre za varstvo odraslih so: obravnavo odraslih storilcev kaznivih dejanj, priznanje statusa odrasle invalidne osebe in že prej obravnavano skrbništvo (glej str. 43).

4.4.1 PRIZNANJE STATUSA INVALIDNE OSEBE

Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (v nadaljevanju ZDVDTP) (Ur. l. SHS, št. 41/1983, 144/2006-ZUTPG, 61/2010-ZSVarPre, 110/2011ZDIU12, 40/2012-ZUJF) ureja oblike družbenega varstva zmerno, težje in težko duševno ter najtežje telesno prizadetih oseb, ki se ne morejo usposobiti za samostojno življenje in delo in pri katerih je ugotovljeno, da je prizadetost nastopila v otroški oz. mladostni dobi, do

dopolnjenega 18. leta starosti oz. v času rednega šolanja, vendar najdlje do 26. leta starosti.

Oseba, ki uveljavlja pravice iz ZDVDTP mora, poleg ugotovljene določene stopnje duševne ali telesne prizadetosti, biti tudi državljan RS oziroma imeti stalno prebivališče v RS.

Po zakonu ima invalidna oseba pravico uveljavljati tudi dodatek za tujo nego in pomoč ter nadomestilo za invalidnost, varstvo v socialnih zavodih in možnost družinskega pomočnika.

Upravičenec vloge za priznanje statusa invalida in pravic, ki iz statusa izhajajo, poda pisno ali ustno na zapisnik pri krajevno pristojnem CSD. K vlogi mora priložiti izvedensko mnenje, ki ga opravi komisija za razvrščanje in usmerjanje (CSD Nova Gorica, 2013).

Na podlagi izvedenskega mnenja komisije, CSD v posebnem ugotovitvenem postopku, ugotovi stopnjo prizadetosti, ter kdaj je prizadetost nastala. Na podlagi teh ugotovitev izda odločbo o statusu invalida.

Postopek za priznanje pravice do nadomestila in dodatke za tujo nego in pomoč se začne na zahtevo upravičenca, zakonitega zastopnika, CSD ali krajevne skupnosti. Pravica se prizna s prvim dnevom naslednjega meseca po vložitvi zahtev, če so izpolnjeni zakonski pogoji (12. člen ZDVDTP). Nadomestilo za invalidnost pridobi invalidna oseba z dopolnjenim 18. letom starosti oziroma z dnem ugotovitve invalidnosti, če je bila ugotovljena kasneje. CSD o nadomestilu za invalidnost odloči v odločbi o priznanju statusa invalida.

Invalidna oseba, ki ne more samostojno opravljati osnovnih življenjskih funkcij lahko uveljavlja pravico do dodatka za tujo nego in pomoč. Višino dodatka določa ali invalidna oseba potrebuje pomoč in postrežbo pri opravljanju vseh ali večini življenjskih potrebščinah. Višina dodatka, če invalidna oseba potrebuje pomoč druge osebe pri večini življenjskih funkcijah znaša 10% povprečne neto plače v minulem letu v RS, pri opravljanju vseh življenjskih funkcijah pa 20%. Iz izvidniškega mnenja komisije je razvidno pri katerih življenjskih potrebščinah invalidna oseba potrebuje pomoč. O pravici za pomoč druge osebe odloči CSD na podlagi izvedeniškega mnenja komisije (CSD Nova Gorica).

Po 18.o členu ZSV je zoper negativno odločbo dovoljena pritožba. Pritožba zoper odločbo ne zadrži izvršitve. O pritožbi na drugi stopnji odloča MDDSZEM, ki odloči na podlagi invalidske komisije.

4.4.2 PRAVICA DO IZBIRE DRUŽINSKEGA POMOČNIKA

Z institutom družinskega pomočnika ima upravičenec pravico do institucionalnega varstva, ki je lahko, kot to določa ZSV, tudi v obliki pomoči družinskega pomočnika, ki nudi pomoč na upravičenčevem domu.

Poleg ZSV pa pogoje do te pravice določa tudi Pravilnik o pogojih in postopku za uveljavljanje pravice do družinskega pomočnika (Ur. l. RS, št. 84/04, 19/2007). Pravilnik podrobneje določa pogoje za opredelitev polnoletnih oseb iz 18.a člena ZSV, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, in lahko uveljavljajo pravico do izbire družinskega pomočnika pod pogoji in postopku, ki jih določa zakon ter pravilnik.

Ta institut pripada polnoletni osebi s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirani osebi, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

18.a člen ZSV določa katera invalidna oseba ima pravico do družinskega pomočnika. To so osebe za katere je prej skrbel eden od staršev, ki je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek, je invalid po ZDVDTP ter tako pomoč potrebuje, lahko pa invalidska komisija pristojna za odločanje o priznanju pravice do družinskega pomočnika ugotovi, da gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano pomoč, ki potrebuje pomoč pri opravljanju življenjskih potreb.

Družinski pomočnik je lahko brezposelna oseba oziroma oseba, ki je v delovnem razmerju s krajšim delovnim časom od polnega in ima stalno prebivališče kot invalidna oseba, lahko pa je to tudi eden od družinskih članov. Družinski pomočnik ima pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek v višini minimalne plače oziroma sorazmernega dela plačila, če dela s krajšim delovnim časom (18.i člen ZSV). Višina zneska je določena z ZUTPG in se usklajuje dvakrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin.

Invalidna oseba vloži zahtevek s svojimi osebnimi podatki in podatki izbranega družinskega pomočnika (obrazec A) na pristojen CSD. Osebe iz prve in druge alineje drugega odstavka 18.a člena ZSV morajo navesti pri katerem CSD se je uveljavljala pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek in pri katerem CSD je bil ugotovljen status invalida in zakonsko podlago prejemanja dodatka za tujo nego in pomoč. Osebe iz tretje alineje drugega odstavka 18.a člena ZSV pa priloži izvedensko mnenje invalidske komisije. S obrazcem A-II poda podatke o svojem materialnem stanju. Zahtevek naj vsebuje tudi izjavo izbranega družinskega pomočnika (obrazec B), da želi osebi nuditi pomoč, da bo zaradi tega zapustil trg dela in da želi uveljavljati pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek. Upravičenec in družinski pomočnik lahko skleneta podroben pisni dogovor, v katerem določita način, vrsto in obseg pomoči.

Skladno s tretjo alinejo drugega odstavka 18.a člena ZSV invalidna oseba v primeru izbire družinskega pomočnika obdrži pravico do dodatka za tujo nego in pomoč oziroma dodatka za pomoč in postrežbo, ki ga prejema po drugih predpisih, pri čemer vlogi priloži pisno izjavo (obrazec A-I), s katero dovoli, da izplačevalec dodatek za čas nudenja pomoči družinskega pomočnika, izplačuje občini, ki je pristojna za financiranje pravic družinskega pomočnika po zakonu.

Če je invalidna oseba v celodnevem institucionalnem varstvu mora CSD pridobiti izvedensko mnenje zavoda.

CSD odloča o izbiri družinskega pomočnika na podlagi mnenja invalidske komisije Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS. CSD pošlje na invalidsko komisijo zaprosilo o mnenju kandidata. Zraven priloži še fotokopijo vloge za uveljavljanje pravice do izbire družinskega pomočnika z vsemi prilogami, fotokopijo izjave družinskega pomočnika in sklenjen dogovor med invalidno osebo in družinskim pomočnikom, v primeru nastanitve invalidne osebe v institucionalnem varstvu tudi mnenje zavoda, svoje socialno poročilo o življenjskih okoliščinah invalidne osebe, ter mnenje občine pristojne za financiranje pravice družinskega pomočnika o znanih okoliščinah. Svoje mnenje invalidska komisija poda na podlagi poslane dokumentacije in opravljenim razgovorom z izbranim družinskim pomočnikom in invalidno osebo ter zakonitim zastopnikom, v obrazcu C (19. člen Pravilnika). Zaslišanje zakonitega zastopnika invalida, je potrebno, da se ugotovi dejansko stanje, da oseba res potrebuje pomoč pri vseh osnovnih življenjskih potrebah. Vsebina mnenja strokovne komisije je ali gre za invalidno osebo iz 18.a člena ZSV, ter ali izbrani družinski pomočnik lahko nudi ustrezno pomoč, ki jo invalid potrebuje pri opravljanju vseh življenjskih potreb. Kadar upravičenec izbere za družinskega pomočnika enega od staršev, ki je že nudil nego in prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek, potem CSD za odločitev ne potrebuje mnenja invalidske komisije. CSD tudi ne potrebuje strokovnega mnenja, kadar gre za osebo, ki ima status invalida po ZDVTDP in mu je priznan dodatek za pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

CSD zahtevku upravičenca iz 18.a člena ZSV ugotovi, če izbrani kandidat za družinskega pomočnika izpolnjuje pogoje ZSV, je invalidska komisija podala pozitivno mnenje o kandidatu. V izreku odločbe tako navede, da bo upravičencu pomoč, ki jo potrebuje nudil izbrani kandidat hkrati pa odloči še o pravici družinskega pomočnika do delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Kot je razvidno iz sodne prakse Upravnega sodišča (št. U 2636/2005 z dne 12.3.2008, UL0002619) o pravici do družinskega pomočnika v upravnem postopku odloča pristojen CSD in ne strokovna komisija. Kar pomeni, da mora CSD mnenje komisije oceniti z vidika potreb dokaznega prava po ZUP.

Po izdani odločbi CSD spremlja delo družinskega pomočnika, ter o tem piše socialno poročilo. Pomočnik pa je dolžen enkrat letno oddati poročilo o delu na CSD.

Naloga družinskega pomočnika preneha na željo invalidne osebe ali družinskega pomočnika, smrti invalidne osebe ali družinskega pomočnika, zaradi sprememb potreb invalidne osebe, in če se naloge in dolžnosti izvajajo v nasprotju z določbami zakona (18.1 člen ZSV).

CSD izda o prenehanju naloge družinskega pomočnika odločbo hkrati z izgubo pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Po 18.o členu ZSV je zoper negativno odločbo dovoljena pritožba. Pritožba zoper odločbo ne zadrži izvršitve. O pritožbi na drugi stopnji odloča MDDSZEM, ki odloči na podlagi invalidske komisije.

4.4.3 PRAVICA GLUHE OSEBE DO TOLMAČA

Je pravica, ki ima zakonsko podlago v Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (v nadaljevanju ZUSZJ) (Ur.l. RS, št. 96/2002), Tarifa za tolmače slovenskega znakovnega jezika (Ur.l. RS, št. 21/2004) ter Pravilnik o izkaznici in vavčerju za uveljavljanje pravice do tolmača za slovenski znakovni jezik (Ur.l. RS, št. 67/2003).

ZUSZJ opredeljuje gluho osebo kot osebo, ki je povsem brez sluha oziroma osebo, ki zaradi otežkočenega sporazumevanja uporablja znakovni jezik. Določa tudi, da imajo gluhe osebe pravico uporabljati slovenski znakovni jezik kot jezik medsebojnega sporazumevanja, pravico informiranja gluhe osebe v njej prilagojeni tehniki, ter pravico do tolmača.

17. člen ZUSZJ določa, da gluhe osebe uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz tega zakona v skladu z ZUP.

Gluha oseba, ki želi pridobiti pravico na pristojen CSD vloži vlogo, ki vsebuje osebne podatke (ime, priimek, datum rojstva, podatki o prebivališču, potrdilo o šolanju, če je dijak ali študent) in izvid avdiograma.

V posebnem ugotovitvenem postopku strokovna komisija preuči vso dokumentacijo ter obvezno opravi razgovor z vlagateljem. Stroške komisije se krijejo iz proračuna RS (20. člen), kar je v nasprotju z določbo ZUP, da stranka ki je uvedla postopek krije stroške izvedenca.

CSD izda odločbo na podlagi pozitivnega mnenja strokovne komisije. Pravice iz ZUSZJ so gluhi osebi priznane od dneva dokončnosti izdane odločbe (19. člen ZUSZJ).

Gluha oseba na podlagi te odločbe prejme osebno izkaznico s katero dokazuje pravico do uporabe znakovnega jezika ter pripadajoče število vavčerjev (en vavčer je ena ura tolmačenja). Na vavčerju mora biti vpisana registrska številka izkaznice in registrska številka vavčerja. Vsak vavčer mora biti žigosan s strani pooblaščenega CSD, v nasprotnem primeru je neveljaven.

4.5 MATERIALNA POMOČ

4.5.1 UVELJAVLJANE PRAVIC IZ JAVNIH SREDSTEV

Uveljavljanje socialnih transferjev ureja Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (v nadaljevanju ZUPJS), ki je začel veljati s 1.1.2012.

Upravni postopek pri uveljavljanju pravic po ZUPJS predstavlja formalno ogrodje, v okviru katerega se tehta, kolikor je mogoče uveljaviti zasebni interes ob zavarovanju javne koristi, ki je pomoč socialno ogroženim (Kovač in Remic, 2012, str. 3).

ZUPJS vsebuje veliko posebnih procesnih določb, ki postopek urejajo drugače kot ZUP. Zakon obsega posebno poglavje z naslovom »Enotni postopek«, določene procesne

norme pa so umeščene še v druga poglavja zakona ter posamezne specialne določbe področnih zakonov, ki določajo posamezno pravico po ZUJPS.

Po ZUPJS gre za pravice, ki so v interesu stranke in na zahtevo le te. Za družinske člane se šteje člane po 10. členu. Pri odmeri pravice ali subvencije se upoštevajo vsi neto dohodki določeni v 12. členu zakona in prejemki določeni v 17. členu zakona. Upošteva se dohodke, ki so bili prejeti v preteklem koledarskem letu. Zakon določa enotni pristojni organ odločanja, to je območni CSD.

O pravicah, obveznostih in pravnih koristih iz ZUPJS se odloča po t. i. enotnem postopku (poglavje VI s členu 34.-38.). Slednji je opredeljen kot skupni, a zgolj glede enotne vloge in istega dejanskega stanja, od katerega pa je odvisno priznavanje oz. pridobitev različnih pravic, subvencij. ZUPJS v 7. členu določa vrstni red uveljavljanja pravice do denarnih prejemkov: otroški dodatek, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek in državna štipendija. Kot navajata Kovač in Remic (2012, str. 3) je iz tega vrstnega reda razvidno varstvo in teža zaščite kategorije, najprej otrok, sledijo socialno ogroženi in upokojniki in nazadnje dijaki in študenti.

Prvi odstavek 34. člen ZUPJS določa, da se ZUP uporablja subsidiarno. V drugem odstavku pa določa, da CSD preverja dejstva, vabi in vroča ter opravi ogled po ZUP. Kot poudarjata Kovač in Remic (2012, str. 5) bi slednjo ureditev lahko razumeli, kot da za vprašanja na katera se zakon izrecno ne sklicuje na ZUP, ZUP ne velja. Tudi določbo 35. člena, predpisane sestavine enotne vloge je potrebno vrednotiti kritično, saj je lahko že skladna z ZUP ali pa se sklicuje na podatke, ki so potrebni po področnih zakonih za posamezno pravico. Nejasnost kateri zakon je splošnejši in kateri poseben je v določbi šestega odstavka 35. člena, ki določa preložitve posebnih prilog v stanovanjskih zadevah.

V 37. členu zakon nejasno določa kakšna je vloga občine, kadar gre za financiranje pravic iz občinskega proračuna. Ta določa, da pristojna lokalna skupnost poda predhodno mnenja o znanih okoliščinah, ki so pomembne za odločitev, če področni zakon za posamezno pravico ne določa drugega načina sodelovanja. Občina z vložitvijo predhodnega mnenja pridobi status stranskega udeleženca, a ji je onemogočena pravica do pritožbe, saj zakon določa, da se občino seznanijo zgolj s podatkom o višini denarnih sredstev, ki jih mora izplačati. Podobno določa zadnji odstavek 38. člena, da se lastnika stanovanja zgolj obvesti o upravičenosti do plačila znižane najemnine. Po ZUP se v primeru udeležbe občine v postopku, kot stranski udeleženec, mora izvesti poseben ugotovitveni postopek z ustno obravnavo in zaslišanjem (Kovač in Remic, 2012, str. 6).

Kljub temu, da 37. člen določa enotno odločbo, ima tudi nekaj posebnosti. V svojem četrtem odstavku določa poenostavljeno obrazložitev glede ZUP, polno obrazložitev pa ob negativnih odločbah to je takrat kadar posamezni pravici iz javnih sredstev ni bilo ugodeno. ZUP v 214. členu natančno določa v katerih primerih je dovoljena nepopolna obrazložitev.

Kovač in Remic sta obravnavala štiri izbrane specifične postopkovne probleme izvajanja ZUPJS.

Z uvedbo ZUPJS je več zadev prišlo od prej pristojnih organov na CSD (36. člen ZUPJS). Pojavilo se je več sporov glede vlog, ki so bile vložene še v letu 2011 na prej pristojne organe. Ob spreminjajoči zakonodaji v praksi lahko nastopijo spori o pristojnosti med dvema ali več organoma. V tem primeru mora organ, ki ni pristojen vlogo odstopiti drugemu organu, ta pa če je potrebno posreduje spor o pristojnosti v rešitev organu ki je hierarhično nad vsemi organi, ki so v sporu, slednji odloči s sklepom o pristojnosti (Kovač in Remic, 2012, str. 8).

Vloga je dostopna v pdf različici na spletni strani MDDSZEM ali knjigarnah. Vloga je zakonsko določena z izvršilno klavzula o izdaji predpisanega obrazca ter s pravilnikom MDDSZEM. Pomanjkljivost pdf različice je, da ne omogoča neposrednega izpolnjevanja na spletni strani. Na obrazcu vloge MDDSZEM je navedeno kot obvezna priloga, pogosto manjkajoči izpis prometa na bančnih računih. Pri manjkajočem dokazilo o skupnem prebivanju družine oziroma dokazovanje zunajzakonske skupnosti po 10. členu ZUPJS se pojavi dilema po katerem členu ZUP se postopa, ali 67., 140, 34a členu. Po 67. členu se postopa če vloga ne vsebuje vseh formalnih delov vendar je postopek v interesu stranke. V že uvedenem ugotovitvenem postopku se uporabi 140. člen, vendar morajo biti izpolnjene vse procesne predpostavke za uvedbo in tek postopka. Po 34.a členu se ravna, ko organ sam pridobi dokazilo, ko preverja resničnost strankinih navedb. Če pa stranka ne priloži zahtevanih dokazil jih CSD po 34.a členu ni dolžan pridobivati sam, ima pa možnost preveriti resničnost relevantnih podatkov. Obstoj zunajzakonske skupnosti CSD obravnava kot predhodno vprašanje, kjer gre za že uveden ugotovitveni postopek, ki zahteva postopanje po 140. členu ZUP ter poseben ugotovitveni postopek (Kovač in Remic, 2012, str. 9).

Kovač in Remic (2012, str. 10) sta izpostavila tudi problem rabe predpisa po času, v primeru stalnega noveliranja zakona, kot je ZUPJS, ki ima še materialnopravno omejitvev roka za vložitev vloge. Za upravni postopek velja, da se odloča po predpisu, ki velja v času izdaje odločbe prve stopnje, vendar obstaja tudi izjema, kadar se postopek vodi zelo dolgo ali, če tako določa izrecna določba področnega zakona (ZUPJS in ZUJF), ki je ZUP nadrejen. V primeru, da nov zakon določi, da se njegove določbe uporabi za vse postopke, kjer so bile vloge vložene po uveljavitvi zakona se to tudi upošteva zaradi zakonitosti. Pri vložitvi zahtevka, ki je vezan na rok določen s področnim predpisom se mora upoštevati tudi pravočasnost vloge.

V skladu z Ustavo in ZUP se v pravnomočna pravna razmerja lahko posega le z izrednimi pravnimi sredstvi. Slednje se nanaša tudi v primeru, ko se stranka želi odpovedati pravici ali pravni koristi, ki so priznane s pravnomočnimi upravnimi akti. Pri odpovedi pravice ali pravne koristi je potrebno ločiti med materialnopravno odpovedjo pravice po področnem zakonu (tudi po pravnomočnosti) z odločbo, in procesnopravnim umikom zahtevka po ZUP do dokončnosti z ustavitvijo postopka s sklepom. Po ZUP pa je umik zahteve možen (do dokončnosti) tudi v primeru, ko področni zakon določa t. i. kontinuirano pravico (npr. varstveni dodatek), ko je bil zahtev vložen npr. pred 1. januarjem leta X, za čas do izteka prejšnjega leta, upravni organ pa po uradni dolžnosti preveri v letu X, ali so za novo

obdobje še izpolnjeni pogoji za priznanje oziroma nadaljnje priznanje pravice). Posebnost odpovedi oziroma umika po pravnomočnosti se določi v področnem predpisu. Z ZUJF (42.c člen) je predvidena možnost, da se upravičenec do pravic iz javnih sredstev po ZUPJS lahko odpove pravici tudi po vročitvi odločbe. Zakon tako dopušča, da se stranka odpove zadevni pravici po ZUPJS tudi po dokončni odločbi, a to učinkuje le naprej (ex nunc), od trenutka odpovedi in ne že od izdaje odločbe ali obdobja priznane pravice, saj lahko organ na podlagi odpovedi izdano odločbo le razveljavi. CSD v primeru razveljavitve odločbe o priznanju pravice po ZUPJS izda t. i. »ukinitveno odločbo« na podlagi ZUJF in ZUPJS, ne ZUP. Določba ZUJF glede na določbo ZUPJS je smiselna, saj se težko utemelji obstoj javnega interesa za priznavanje pravice do denarnih sredstev, če jih stranka ne želi prejemati ter od tega ni odvisna njegova eksistenca. Ker pa je omogočena samo možnost razveljavitve odločbe, se namen stranke po odpovedi ne doseže, saj kljub temu del priznane pravice prejme in njegovi dediči postanejo legitimirani za vračilo izplačanega dodatka oziroma pomoči. Rešitev bi bila, da se omogoči odprava z učinkom za nazaj, pri vračanju dodatka ali pomoči, pa se strankam omogoči obročno ali odložilno vračilo izplačane pravice (Kovač in Remic, 2012, str. 10-11).

V 37.a členu, ki ga je uvedel ZUJF, določa, da se odločbo s katero se odloči o pravicah po ZUPJS vroči z dostavo v hišni predalček. Vročitev je opravljena 21 dan od dneva odpreme, ki je označen na odločbi. Izvršljiva pa je z dnem odpreme odločbe vlagatelju. Kot navajata Kovač in Remic (2012, str. 7) da je to nedemokratično in v nasprotju s pravno državo saj pravni učinki odločbe veljajo za naslovnika še preden je seznanjen z njimi, ta pa nima možnosti izpodbijati odločbe. Podobno velja tudi za ureditev po 42.b členu ZUPJS, po katerem pravica stranki preneha, ko Zavod zdravstvenega zavarovanja RS prejme odločbo CSD o ukinitvi. Vezava izvršljivosti na prejem odločbe je ne smiselna in ne razumljiva. Zato lahko velja le splošna ureditev po ZUP.

Denarne prejemke delimo na otroški dodatek, denarna socialna pomoč, varstveni dodatek in državna štipendija.

Otroški dodatek lahko definiramo kot dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otrok. Urejen je z ZSDP v povezavi z ZUPJS. Pravico, do otroškega dodatka uveljavlja eden od staršev otroka s prijavljenim stalnim prebivališčem v RS, do 18. leta starosti otroka. Pravico se uveljavlja na CSD, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče vlagatelja. Uveljavlja se jo z enotno vlogo, na kateri se izpolni v poglavju III točko C. V primeru, da se pravico uveljavlja v roku 90 dni po otrokovem rojstvu, se jo prizna že z mesecem rojstva. Če pa se uveljavljanja pravico kasneje, pa se jo prizna s prvim dnem naslednjega meseca po vložitvi vloge. Pravico se prizna za dobo enega leta, zato se jo mora vsako leto podaljševati v mesecu, ko se pravica izteče. 103. člen ZSDP pa določa, da lahko CSD začne postopek za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka tudi po uradni dolžnosti, če se v času priznane pravice ugotovi, da so bile ob vložitvi vloge posredovani neresnični podatki oziroma so bila pridobljena denarna sredstva neupravičeno prejeta. ZUJF določa, da so do otroškega dodatka upravičene družine, katerih povprečen mesečni dohodek na osebo ne presega 64% neto povprečne plače RS. Višino otroškega

dotatka se določi glede na uvrstitev družine v posamezni dohodkovni razred - upošteva se povprečni mesečni dohodek na družinskega člana v koledarskem letu pred vložitvijo zahteve. Glede na število otrok se skupna višina otroškega dodatka določi za vse otroke, ki so upravičeni do otroškega dodatka tako, da se seštejejo posamezni zneski otroških dodatkov za vsakega otroka. ZUJF je znižal za 10% višino otroškega dodatka v 5. in 6. dohodkovnem razredu. CSD izda odločbo o uveljavljanju pravice do otroškega dodatka, ki v izreku odločbe odloči o prejemanju pravice, nato o trajanju pravice do otroškega dodatka, ter o višini otroškega dodatka, navede tudi podatke za katerega otroka je stranka upravičena do otroškega dodatka. CSD stranki nalaga tudi obveznost, da mora na CSD v roku 8 dni od nastanka, sporočiti vsakršno spremembo, ki bi vplivala na pridobljeno pravico, njeno višino in trajanje prejemanja.

Denarna socialna pomoč ureja ZSVarPre, v povezavi z ZUPJS. Namenjena je zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Denarno socialno pomoč pridobijo osebe, ki nimajo sredstev in premoženja za preživetje, so državljani RS s stalnim prebivališčem v RS; tujec, ki ima dovoljenje za stalno prebivanje v RS in ima stalno prebivališče v RS; ter osebe, ki lahko denarno socialno pomoč uveljavlja na podlagi mednarodnih aktov, ki obvezujejo RS. Upravičenec v vlogi v poglavju III izpolni točke a, b, g, h, i in jo odda na pristojnem CSD, ki bo ugotovil ali izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do denarne socialne pomoči. Priloži pa se tudi izpis prometa na vseh računih vseh oseb za zadnje 3 mesece pred vložitvijo vloge. Višina denarne socialne pomoči je odvisna od višine dohodka, števila družinskih članov, premoženja, prihrankov ter zagotovljene oskrbe in morebitnega obstoja krivdnega razloga. Od 1. 2. 2013 osnovni znesek minimalnega dohodka znaša 261,56 evrov. ZSVarPre (od 20. do 23. člena) loči različne dohodke in načine njihovega upoštevanja na periodični dohodek (plače, pokojnine, preživnine... v enakih ali podobnih zneskih ali časovnih obdobjih) ali občasni dohodek (dediščine, darila, odškodnine, odpravnine.. prejeti enkrat in niso iz priložnostnega dela) in priložnostni dohodek (dohodki prejeti v zadnjih 3 mesecih pred mesecem vložitve vloge za opravljeno delo največ 2x ali študentsko delo). Dodeli se jo za določen čas (od 1 do 3, 6, 12 mesecev ali trajno) odvisno od okoliščin, ki so podlaga za dodelitev in višino denarne socialne pomoči.

Namen izredne denarne socialne pomoči je kritje izrednih stroškov, ki so vezani na preživljanje in jih z lastnim dohodkom ali lastnim dohodkom družine ni mogoče pokriti. Namenjena je tudi v primeru, če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti (33. člen ZSVarPre). Dodeli se v obliki enkratnega zneska ali za obdobje od 3 do 6 mesecev. Znesek pomoči, je treba porabiti v roku 30 dni od prejema. Če je prosilec upravičena do izredne socialne pomoči, ima dolžnost da CSD predloži dokazilo o njeni namenski porabi v roku 45 dni po njenem prejetju oziroma najkasneje ob vložitvi nove vloge za izredno denarno pomoč, če slednjo vložijo pred iztekom roka 30 dni. Dokler upravičenec ne predloži dokazila o namenski porabi ne more uveljavljati nove denarne pomoči. Če je ne uporabi v celoti, je dolžan v roku 15 dneh ostanek sredstev vrniti v proračun (MDDSZ, 2013).

Varstveni dodatek je namenjen osebam, ki si lastne materialne varnosti ne morejo zagotoviti. Z uveljavitvijo ZSVarPre in ZUPJS postal socialnovarstveni prejemek (Dremelj in drugi, 2012, str. 55). Upravičenci do varstvenega dodatka so: državljani RS s stalnim prebivališčem v RS; tujci z dovoljenjem za stalno prebivanje v RS in stalnim prebivališčem v RS; osebe, ki lahko denarno socialno pomoč in varstveni dodatek uveljavljajo na podlagi mednarodnih aktov, ki obvezujejo RS, in so: trajno nezaposljive ali trajno nezmožne za delo ali starejše nad 63 let (ženska) oz. nad 65 let (moški) in niso delovno aktivni; so upravičene do denarne socialne pomoči oziroma bi lahko bile upravičene do denarne socialne pomoči; če njihov dohodek oziroma lastni dohodek družine presega cenzus za pridobitev denarne socialne pomoči, ne presega pa cenzusa za varstveni dodatek (MDDSZ, 2013). Mesečni dohodek oseb pa ne sme presegati 450,54 evrov (cenzus po ZSVarPre) oziroma 449,80 evrov (cenzus po interventnem zakonu v letu 2012). Upravičenec, ki izpolnjuje pogoje po ZSVarPre v vlogi v poglavju III izpolni točke a,b,g, k vlogi pa priloži tudi izpis prometa na vseh računih vseh oseb za zadnje 3 mesece pred mesecem vložitve vloge. Če je prejemnik varstvenega dodatka lastnik nepremičnine jo v času prejemanja pravice ne sme odtujiti ali obremeniti.

Namen državne štipendije je spodbujanje izobraževanja in doseganje višje izobrazbene ravni upravičencev. Njen namen je tudi, da vzbudi odgovornost upravičencev za šolanje in študij ter skrajšati dobo študija. Štipendije se podeljuje kot dopolnilni prejemek, katerega namen je kritje stroškov, ki nastanejo z izobraževalnim procesom. Z ZUPJS so do državne štipendije upravičeni dijaki oziroma študenti, ki so državljani RS ter so starejši od 18 let. Upravičenec lahko izpolnjuje tudi druge pogoje iz 9. člena Zakona o štipendiranju (Ur. l. RS, št. 59/2007, 63/2007, 40/2009, 62/2010-ZUPJS, 40/2012-ZUJF, 57/2012-ZPCP-2D, 56/2013-ZŠtip-1), povprečen mesečni dohodek na družinskega člana v preteklem letu pa ne presega 64 % neto povprečne plače na družinskega člana v istem obdobju (do šolskega leta 2013/2014 je cenzus 53 % neto povprečne plače na družinskega člana). Državno štipendijo za izobraževanje v tujini lahko dobi državljan RS, če se v tujini izobražuje na izobraževalni ustanovi, ki je akreditirana v skladu s predpisi države izobraževanja za izvajanje javno veljavnega izobraževalnega programa za pridobitev stopnje izobrazbe (MDDSZEM, 2013). Postopek za pridobitev državne štipendije se najpogosteje začne na zahtevo stranke, saj stranka sama vloži zahtevo pri pristojnem CSD. Vlogo je potrebno vložiti do roka, ki ga razpiše MDDSZEM (dijaki začetek septembra, študentje začetek oktobra). Na enotni vlogi mora izpolniti Prilogo 2. K vlogi za uveljavljanje pravice do državne štipendije se mora priložiti priloge: potrdilo o vpisu za tekoče šolsko oziroma študijsko leto za sebe in druge družinske člane; dokazilo o šolskem ali študijskem uspehu (fotokopija spričevala); dokazilo o akreditiranosti izobraževalne ustanove in akreditiranosti izobraževalnega programa (v primeru izobraževanja v tujini). CSD v skrajšanem ugotovitvenem postopku preveri ali kandidat izpolnjuje pogoje kot so status dijaka, vajenca ali študenta, starostni pogoji (9. člen ZŠtip), materialni pogoji (cenzus), preveri podatke iz uradnih evidenc, preveri družinske člane, ugotovi ali je kandidat sploh upravičen do državne štipendije. K osnovni višini državne štipendije, lahko kandidat pridobi še različne dodatke: za vrsto in področje izobraževanja (30,31€); za učni ali študijski uspeh (20,56€ za dijake s povprečno oceno 4,1 ali več in študenti s povprečno

oceno 8,5 ali več. Dodatek v višini 37,90 € pa se podeli dijakom s povprečno oceno 4,5 ali več in študentom s povprečno oceno 9,0 ali več); za izobraževanje zunaj stalnega prebivališča (85,53€); za štipendiste s posebnimi potrebami (50,89€). Upravičenec prejema državno štipendijo eno študijsko leto, za posamezen letnik na isti stopnji izobraževanja. Štipendija se izplačuje mesečno, za pretekli mesec.

Slika 2: Primer izreka odločbe uveljavljanja pravic do državne štipendije

1. _____, stanujoč (a) _____ upravičen/a do državne štipendije za izobraževanje ha izobraževalnem zavodu: FILOZOFSKA FAKULTETA LJUBLJANA, program: 1.ST. UN _____, od 01.10.2012 do zaključka izobraževalnega programa.
2. Državna štipendija za šolsko oziroma študijsko leto 2012/13 znaša 215,53 EUR mesečno in se izplačuje mesečno.
3. Denarni prejemki se usklajujejo skladno z določili ZUTPG.
4. Odločba je izvršljiva z dnem odpreme vlagatelju/ici. Pritožba ne zadrži izvršitve odločbe.
5. V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

Vir: ISCS D 2

Izrek v odločbi o uveljavljanju pravice do državne štipendije je razdeljen na točke. V prvi točki CSD odloči o pravici do državne štipendije in o trajanju izrabe pravice. V drugi točki izreka CSD odloči o višini pravice. V tretji točki določi, da se pravica usklajuje v skladu z določili ZUTPG. Četrta točka izreka vsebuje klavzulo o nesuspendivnosti pritožbe, pritožba ne zadrži njene izvršitve, kot to določa 38. člen ZUPJS. V peti točki izreka v odločbi, pa CSD odloči še o stroških postopka, ki jih največkrat ni.

Subvencije in znižana plačila pa so: subvencija za plačilo vrtca, malice in kosila, oprostitev socialnovarstvenih storitev, plačilo družinskega pomočnika, subvencija najemnine neprofitnega stanovanja, prispevkov obveznega zdravstvenega zavarovanja in subvencija do zdravstvenih storitev.

Zakon, ki urejajo področje pridobitve pravice do znižanega plačila vrtca so Zakon o vrtcih (Ur. l. RS, št. 12/1996, 44/2000, 78/2003, 113/2003-UPB1, 72/2005, 100/2005-UPB2, 25/2008, 98/2009-ZIUZGK, 36/2010, 62/2010-ZUPJS, 94/2010-ZIU, 40/2012-ZUJF) v povezavi z ZUPJS. Pravica do znižanega plačila vrtca lahko uveljavlja eden od staršev za otroke, ki so vključeni tako v javne kot zasebne vrtce. Vlagatelj vstopi v postopek pridobitve pravice do znižanega plačila vrtca, ko je otrok sprejet v vrtec, vstopi pa tako, da vlagatelj vloži Vlogo za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev na krajevno pristojen CSD. Če uveljavlja zgolj to pravico na vlogi izpolni točko f. Nato se na CSD začne ugotovitelni postopek, kjer CSD ugotavlja dejstva za določitev višine plačila staršev. CSD pri ugotavljanju materialnega položaja vlagatelja, upošteva tudi osebe določene z 10. členom

ZUPJS, njihov dohodek in premoženje. 12. člen ZUPJS navaja dohodke, ki se upoštevajo pri izračunu višine subvencije za znižano plačilo vrtca. Upošteva pa se dohodke, ki jih je družina prejela v preteklem koledarskem letu. Za izračun višine subvencije se upošteva povprečni mesečni dohodek na osebo, ki se ga izračuna tako, da se skupne dohodke vseh oseb deli s številom družinskih članov in številom mesecev v letu. V ugotovitvenem postopku pa CSD ugotavlja tudi vrednost premoženja družine. 17. člen ZUPJS določa, katero premoženje se upošteva pri izračunu višine subvencije za znižano plačilo vrtca. Seveda, pa lahko CSD poleg dohodkov in premoženja v ugotovitvenem postopku upošteva tudi druga dejstva in okoliščine za katere pridobi podatke iz uradnih evidenc. Vlagatelji, katerega dohodek in dohodki družine ne presegajo 18% povprečnega mesečnega dohodka na osebo v % od neto povprečne plače v RS, je oproščen plačila vrtca. Polno plačilo (77%) pa plačajo starši, ki niso oddali vloge na CSD in starši, katerih povprečni mesečni dohodek na osebo presega 99% povprečno neto plače v RS. Preostalih 23 % do polne cene vrtca pa plača občina kot ustanoviteljica. Z uveljavitvijo ZUJF starši z več otroki vključenimi v vrtec, za mlajšega otroka plačajo 30 % plačila, ki jim je določeno v skladu z zakonom, za vsakega naslednjega otroka so oproščeni plačila.

Pravna podlaga za pridobitev subvencije za malico ali kosilo je Zakon o šolski prehrani (Ur. l. RS, št. 43/2010, 62/2010-ZUPJS, 40/2012-ZUJF, 3/2013-ZŠolPre-1) in ZUPJS. V enotni vlogi se izpolni točka f. Do polne subvencije malice so upravičeni učenci, katerih družinski mesečni dohodek na osebo ne presega 53 % neto povprečne plače v RS. Pri dijakih pa družinski mesečni povprečni dohodek na osebo ne presega 42% neto povprečne plače RS. Delna subvencija malice pripada dijaku iz družin katerih povprečni mesečni dohodek na osebo znaša od 42% do 53% neto povprečne plače v RS. Subvencija znaša v višini 70 % cene malice. Če pa v družini dijaka povprečen mesečni dohodek na osebo znaša od 53% do 64% neto povprečne plače v RS, pa je višina subvencije 40%. Do subvencije kosila so upravičeni učenci, pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v družini, ugotovljen v odločbi o otroškem dodatku, ne presega 18 % neto povprečne plače v RS.

Pravico do subvencije najemnine lahko uveljavlja najemnik v neprofitnem stanovanju, bivalni enoti, namenskem najemnem stanovanju, tržnem stanovanju in hišniškem stanovanju. Pravico se uveljavlja z Vlogo za uveljavitev pravic iz javnih sredstev, ki se jo odda na pristojen CSD. V vlogi izpolni točke d,e,g, ki so v poglavju III. Vlogi je potrebno priložiti: kopijo najemne pogodbe; bančne izpiske vseh oseb na vseh računih, ki so navedeni v pogodbi, da bivajo v stanovanju; v primeru, da gre za neprofitno stanovanje tudi zapisnik o točkovni vrednosti stanovanja; potrdilo o zadnji plačani najemnini; v primeru tržnega stanovanja potrdilo o uvrstitvi na prednostno listo za pridobitev neprofitnega stanovanja v najem v občini stalnega prebivališča najemnika. Pravico se dodeli naslednji mesec po oddaji vloge za obdobje enega leta. V primeru, da je najemna pogodba sklenjena za krajši čas, pa se subvencija dodeli za čas izteka najemne pogodbe. Pri določanju višine subvencije se upošteva mesečno najemnino ter dejansko velikost stanovanja.

Zavarovanci in po njih zavarovani družinski člani, ki so upravičeni do denarne socialne pomoči ali izpolnjujejo pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči, so upravičeni tudi do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev (prostovoljno zdravstveno zavarovanje), pod pogojem, da navedenih pravic nimajo zagotovljenih v celoti iz obveznega zdravstvenega zavarovanja ali iz drugega naslova. Do tega niso upravičene osebe, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev varstvenega dodatka. Do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev so upravičeni največ za obdobje, za katero se jim dodeli denarna socialna pomoč. CSD odloča o pravici po uradni dolžnosti ko se vloži vloga za denarno socialno pomoč, razen, če vlagatelj izrecno izjavi, da te pravice ne želi. CSD obvesti o priznanju pravice Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in zavarovalnico, pri kateri ima oseba sklenjeno prostovoljno zdravstveno zavarovanje.

Namen ukrepa do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje je zagotoviti osnovno zdravstveno zavarovanje vsem državljanom Republike Slovenije, ki bivajo v Republiki Sloveniji in niso vključeni v osnovno zdravstveno zavarovanje. Upravičenci do kritja prispevkov za osnovno zdravstveno zavarovanje so državljani Republike Slovenije, ki so upravičeni do denarne socialne pomoči oziroma izpolnjujejo pogoje za denarno socialno pomoč; osebe brez krivdnih razlogov; osebe, ki niso zavarovanci iz drugega naslova določenega z zakonom, ki ureja zdravstveno zavarovanje. Pravica do kritja prispevkov za osnovno zdravstveno zavarovanje se dodeli za določen čas (od 1 do 3, 6, 12 mesecev ali trajno). Ta se določi glede na okoliščine, ki so podlaga za dodelitev višine denarne socialne pomoči. Če ima oseba že priznana pravico do denarne socialne pomoči, ji v primeru prenehanja osnovnega zdravstvenega zavarovanja na drugi pravni podlagi pravica pripada od prvega naslednjega dne po prenehanju zdravstvenega zavarovanja na drugi pravni podlagi. Center za socialno delo odloča o pravici po uradni dolžnosti ob vložitvi vloge za denarno socialno pomoč, razen, če vlagatelj izrecno izjavi, da te pravice ne želi. Pravica do kritja prispevkov za osnovno zdravstveno zavarovanje se dodeli za enako obdobje kot denarna socialna pomoč. CSD obvesti o priznanju pravice Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in občino stalnega prebivališča upravičenca.

Oprostitev plačila pri socialno varstvenih storitvah se upošteva pri pomoči družini na domu (obrazec PD) in za institucionalno varstvo (obrazec IV/NO). Namenjena je uporabnikom, ki storitve ne morejo plačati in tudi svojci nimajo dovolj lastnih sredstev za pokrivanje stroškov. V tem primeru oseba, ki želi uveljavljati oprostitve plačila na pristojen CSD odda vlogo, v kateri navede potrebne podatke o lastništvu nepremičnine, vse družinske člane in morebitne zavezance in njihove dohodke. CSD nato v odločbi odloči višino oprostitve in višino prispevka, ki ga upravičenec plača, v kolikor plačila sposobnost osebe in njenih družinskih članov to omogoča. Višina storitve, ki jo bo uporabnik plačal je odvisna od ugotovljenega dohodka (seštevek vseh dohodkov družine), vrednosti storitve in izračunane meje socialne varnosti. Meja socialne varnosti je znesek, ki mora ostati družinskim članom za preživljanje po plačilu prispevka za opravljeno storitev. Določena je kot meja dohodkov, do katere uporabniku ni potrebno plačati storitve, če te meje ne dosega in je hkrati tudi znesek, ki mora uporabniku vedno ostati. Odvisna pa je od

minimalnega dohodka, ki ga ZSV določa kot najnižja sredstva za preživljanje in od ugotovljenega dohodka, ter ali oseba živi doma ali domski oskrbi. Minimalni dohodek se vsako leto 1. februarja poveča za rast cen življenjskih potrebščin in se objavi v Uradnem listu. Za samsko osebo in prvo osebo v družini se določi v celoti kot je objavljeni višini, za ostale člane pa v deležu.

Slika 3: Primer izreka odločbe oprostive plačila institucionalnega varstva

1. _____ je oproščen/-a plačila storitve institucionalnega varstva v višini 329,18 EUR od 01.05.2012.
2. Glede na oprostitev iz 1. točke izreka te odločbe prispevek _____ znaša 683,02 EUR.
3. Oprostitev iz 1. točke izreka te odločbe se spremeni ob vsakokratni uskladitvi dohodkov upravičenca/-ke iz 1. točke izreka te odločbe tako, da mu/ji je tudi po uskladitvi dohodkov zagotovljen znesek v višini meje socialne varnosti, ki znaša 10% njegovega dohodka, vendar ne manj kot 0,2 osnovnega zneska minimalnega dohodka.
4. Storitev za upravičenca/-ko iz 1. točke izreka te odločbe v višini oprostive plačila storitve upravičenca/-ke doplača občina.
5. Oprostitev iz 1. točke izreka te odločbe se uskladi ob vsakokratni uskladitvi cene storitve tako, da se poveča za višino uskladitve in za enako višino poveča doplačilo občine Idrija.
6. Pritožba ne zadrži izvršitve.
7. V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

Vir: ISCS2

Prva točka izreka določa, da je oseba oproščena plačila storitve institucionalnega varstva v navedenem znesku in časovnem okvirju. V drugi točki izreka je naveden znesek, ki ga oseba prispeva k plačilu storitve institucionalnega varstva. Tretja točka odločbe določa, da se oprostitev iz prve točke izreka odločbe spremeni ob uskladi ob vsakokratni uskladitvi dohodkov upravičenca in sicer tako, da mu je tudi po uskladitvi dohodka zagotovljen znesek v višini meje socialne varnosti, ki znaša 10% njegovega dohodka. Peta točka izreka vsebuje navedbo, da storitev za upravičenca doplača občina. Šesta točka navaja, da pritožba zoper odločbo ne zadrži njene izvršitve. V sedmi točki pa se navede morebitne stroške, ki so nastali v postopku.

Meja socialne varnosti se določi kot vsota minimalnega dohodka in 30% vašega ugotovljenega dohodka. Če bi bila tako izračunana meja nižja od 1.5 minimalnega dohodka, se kot meja določi znesek v višini 1.5 minimalnega dohodka. Za osebo v celodnevem institucionalnem varstvu pa znaša minimalni dohodek: 10% ugotovljenega dohodka osebe, vendar ne manj kot znaša 0,2 minimalnega dohodka.

4.5.2 STARŠEVSKO VARSTVO IN DRUŽINSKI PREJEMKI

Krovni zakon na področju starševskega varstva je Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). ZSDP vsebuje določbe, ki se nanašajo na starševsko varstvo, družinske prejemke in določbe v zvezi z izplačevanjem, povrnitvijo škode, nadzorom, vodenjem evidenc, kazenske, prehodne in končne določbe.

Pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo so starševski dopust, starševsko nadomestilo, pravice do krajšega delovnega časa in pravica do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi starševstva.

Po 50. členu ZSDP se pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo uveljavljajo v skladu z ZUP, če zakon ne določa drugače. ZUP pa se uporablja subsidiarno.

V 51. členu ZSDP je določeno, da o pravicah iz zavarovanja za starševsko varstvo odloča na prvi stopnji CSD. Krajevna pristojnost je določena v 52. členu zakona. Določi se jo po materinem stalnem oz. začasnem prebivališču, sedežu materinega delodajalca oz. dejavnosti, po kraju rojstva otroka oz. po stalnem prebivališču posvojitelja oz. osebe, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve.

Do pravic, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo, so upravičene osebe iz 6. člena ZSDP.

Zahteva za uveljavljanje posameznih vrst pravic se vloži na predpisanem obrazcu, priloži se ji vsa potrebna dokazila o izpolnjevanju pogojev za pridobitev posameznih pravic (53. člen ZSDP). Kot dokazilo k vlogi za uveljavljanje porodniškega dopusta in nadomestila ni potrebno več priložiti potrdila o predvidenem datumu poroda (v praksi CSD zahteva potrdilo), ampak se v vlogi zgolj navede podatek o predvidenem datumu rojstva. V tem primeru CSD o pravici odloči na podlagi verjetnosti. 108. člen zakona določa katere podatke CSD pridobi po uradni dolžnosti. Podrobneje pa je to urejeno v Pravilniku o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo (Ur. l. RS, št. 104/2003, 31/2008), ki v 4. členu določa, da CSD po uradni dolžnosti pridobiva podatke o dejstvih, potrebnih za obravnavo vloge in odločanje o pravicah iz lastne evidence in uradnih evidenc drugih organov. Stranki tako ni potrebno prilagati dokazil s katerimi CSD že razpolaga.

Postopek za pridobitev pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo se začne na zahtevo stranke, saj stranka s predpisano vlogo uveljavlja svoje pravice. Po uradni dolžnosti pa lahko CSD začne postopek, kot določata 102. in 103. člen ZSDP.

Kadar stranka uveljavlja pravico iz zavarovanja za starševsko varstvo na predpisanem obrazcu s priloženimi ustreznimi dokazili, CSD vodi postopek po skrajšanem ugotovitvenem postopku v skladu s 1. in 2. točko 144. člena ZUP. CSD o pravicah iz ZSDP odloči v 15 dneh od prejema popolne vloge (55. člen ZSDP), ne glede na vrsto ugotovitvenega postopka. Izjemi sta pravici do starševskega nadomestila ter plačilo prispevkov zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva, saj velja za izdajo

odločbe določbe ZUP. Določbo 55. člena ZSDP bi bilo v primeru starševskega nadomestil, smiselno spremeniti, saj se ga uveljavlja hkrati in z isto vlogo kot starševski dopust. CSD pa ti dve pravici združi v en postopek in odloči z eno odločbo v 15. dneh.

O pritožbah zoper odločbe CSD odloča MDDSZEM, v skladu z 51. členom ZSDP. Pritožba zoper odločbo ne zadrži izvršitve odločbe (51. člen ZSDP), zato postanejo izvršljive z dnem vročitve. Ta določba je smiselna, saj starševsko nadomestilo posamezniku predstavlja pomemben vir dohodka.

Starševski dopust zajema naslednje vrste dopustov: porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka, posvojiteljski dopust.

Roki za uveljavljanje pravic so določeni v 54. členu ZSDP, kot materialni roki. Pravico do porodniškega dopusta ter nadomestila in očetovskega dopusta in nadomestila se uveljavlja 30 dni pred predvidenim nastopom dopusta ali 60 dni pred predvidenim rojstvom otroka na podlagi potrdila ginekologa. Pravico do dopusta za nego in varstvo otroka in nadomestila se uveljavlja 30 dni pred iztekom porodniškega dopusta. Pravico do posvojiteljskega dopusta in nadomestila se uveljavlja najkasneje 30 dni po nastopu dopusta. Po Pravilniku o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo, lahko mati uveljavlja pravico do dopusta za nego in varstvo otroka tudi ob uveljavljanju pravice do porodniškega dopusta, oče pa hkrati ob porodniškem dopustu oz. očetovskemu dopustu (22. člen).

Porodniški dopust je namenjen pripravi na porod, negi in varstvu otroka takoj po porodu ter zaščiti materinega zdravja ob rojstvu otroka in po njem. Pravico do porodniškega dopusta ima mati, pod določenimi pogoji pa tudi oče ali druga oseba (v primeru če mati umre ali zapusti otroka, ali je po mnenju pristojnega zdravnika da je mati trajno oziroma začasno nesposobna za delo, soglasje matere če je le ta mlajša od 18 let). Porodniški dopust za mater se začne 28 dni pred predvidenem datumom poroda, traja 105 dni in se izrabi v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela. Če porodniški dopust uveljavlja druga oseba ali oče, porodniški dopust traja 77 dni in se skrajša še za toliko dni, kolikor je star otrok, ko druga oseba ali oče nastopi porodniški dopust. Na krajevno pristojen CSD upravičenec oddati vlogo za uveljavljanje pravic ob rojstvu otroka (obrazec S-1/1 uveljavlja mati oziroma S-1/1 -0 za očeta in drugo osebo), ki ji priloži tudi vlogo s podatki o zaposlitvi in o plači oziroma osnovi, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo (Priloga št. S-1). Če mati na dan poroda še ni nastopila porodniškega dopusta in želi neizrabljeni del dopusta v trajanju 28 dni izrabiti po rojstvu mora priložiti dokazilo o predčasnem rojstvu pristojnega zdravstvenega zavoda. Če mati rodi mrtvorojenega otroka k vlogi priloži obvestilo zdravstvenega zavoda, če pa otrok umre med trajanjem dopusta pridobi podatke CSD po uradni dolžnosti. Če pravico uveljavlja oče iz prej omenjenih razlogov mora priložiti zdravniško mnenje, če pa mati zapusti otroka CSD ugotavlja sam.

Starš lahko uveljavlja pravico do porodniškega oziroma očetovskega dopusta in nadomestila, hkrati s tem pa lahko uveljavlja tudi pravico do dopusta za nego in varstvo

otroka in nadomestila ter pomoč ob rojstvu otroka. Zaradi možnosti uveljavljanja več pravic hkrati prihaja v praksi do kršenja rokov za izdajo odločb o pravici do dopusta za nego in varstvo otroka in nadomestila. V vlogi, katero starši vlagajo že pred rojstvom otroka ni potrebno več navajati podatkov o otroku, ISCSID pa ne omogoča izpisa odločbe, dokler se v sistem iz CRP ne prenesejo podatki o rojstvu otroka.

Očetovski dopust je namenjen očetom, da bi sodeloval skupaj z mamo pri negi in varstvu otroka. Trajanje očetovskega dopusta je 90 koledarskih dni. Za 15 dni očetovskega dopusta, ki jih oče izrabi do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti, mu pripada očetovsko nadomestilo, za druge dni očetovskega dopusta, ki jih izrabi do tretjega leta starosti otroka, mu država zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače. Oče lahko očetovski dopust koristi kot polna odsotnost z dela, strnjeno brez prekinitve ali po dnevih. Oče mora 30 dni pred predvidenem datumom nastopa očetovskega dopusta oziroma 60 dni pred predvidenem datumom poroda (1. odstavek 54. člena ZSDP), na CSD kjer je mati uveljavljala pravico do porodniškega dopusta, vložiti Vlogo očeta za uveljavitev pravic ob rojstvu otroka (obrazec S-1/2), s katero oče uveljavlja pravico do očetovskega dopusta in nadomestila lahko pa uveljavlja tudi pomoč ob rojstvu otroka, vloga vsebuje tudi že prej omenjeno Prilogo št. S-1 in izjavo na obrazcu Priloga št. S-8 – izjava o varstvu otroka, iz katere je razvidno, da neguje in varuje otroka. Ker se to pravico lahko pridobi šele po rojstvu otroka, mora oče naknadno po rojstvu otroka na CSD priložiti še obvestilo porodnišnice o rojstvu oziroma rojstni list otroka. Če starša živita v izvenzakonski zvezi mora CSD sam pridobiti zapisnik o priznanju očetovstva. Zahtevek za uveljavljanje pravice do očetovskega dopusta lahko CSD zavrne v primeru: če oče v postavljenem roku ni predložil manjkajoče dokumentacije; ali ni zavarovanec za starševsko varstvo; vlogo vložil ko je mati že izrabila porodniški dopust; je sam koristil porodniški dopust; otrok umrl; če je očetu odvzeta roditeljska pravica; in v primeru, da ne varuje otroka.

Pri uveljavljanju pravice do očetovskega dopusta in nadomestila je potrebno opozoriti na rok uveljavljanja po ZSDP. Očetje želijo pravico izrabiti takoj ob rojstvu otroka, zato je 60 dni pred predvidenim datumom rojstva težko napovedati datum koriščenja dopusta, ki ga potrdi delodajalec. Kadar oče vloži vlogo za uveljavljanje pravic do očetovskega dopusta pred rojstvom v kateri navede, da želi koristiti dopust takoj po rojstvu, ga CSD opozori, da lahko zahtevek glede datuma koriščenja dopusta tudi spremeni vse do izdaje odločbe. CSD tudi predlaga očetom naj zahtevek vložijo po rojstvu otroka, saj CSD o pravici pred rojstvom otroka ne more odločiti. Vloga, ki je vložena pred rojstvom otroka tudi ne vsebuje podatkov o otroku. Opozorilo na vlogi vsebuje, da je potrebno podatke o rojstvu sporočiti CSD, vendar v praksi CSD največkrat pridobi podatke sam, ko so vpisani v CRP. Po uradni dolžnosti pa CSD ne more pridobiti spremenjenih datumov koriščenja očetovskega dopusta, v primeru, da je otrok rojen kasneje.

Dopust za nego in varstvo otroka je namenjen negi in varstvu otroka. Upravičenci ga nastopijo takoj po poteku porodniškega dopusta in traja 260 dni, lahko pa se dopust tudi podaljša (mati rodi dvojčke, nedonošenčka ali več hkrati živorojenih otrok, starša doma že

varujeta najmanj dva otroka v starosti do osmih let), priložiti je potrebno obvestilo zdravstvenega zavoda. Dopust se lahko koristi v strnjenem nizu, v obliki polne ali pa delne odsotnosti z dela. Vlogo za uveljavitev pravice za nego in varstvo (obrazec S-1/3) otroka eden od staršev vloži na CSD, skupaj s pisno izjavo da pravico uveljavlja sam, če pa uveljavljata pravico oba starša morata k vlogi priložita pisni dogovor (priloga S-2). Z vlogo se uveljavlja tudi pravico do nadomestila za nego in varstvo otroka. Pravico do dopusta za nego in varstvo otroka se uveljavlja hkrati z uveljavljanjem pravice do porodniškega oziroma očetovskega dopusta. Uveljavlja se jo 30 dni pred iztekom porodniškega dopusta (2. odstavek 54. člena ZSDP). Peti odstavek 26. člena ZSDP določa, da se v primeru rojstva otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, dopust podaljša za 90 dni, na podlagi mnenja zdravniške komisije. Zdravniška komisija je v tem postopku izvedenec. CSD je pri svoji odločitvi o pravici do daljšega dopusta za nego in varstvo otroka vezan na mnenje komisije. To procesno vprašanje ZSDP ureja drugače kot ZUP, saj je vezan na izvedeniško mnenje. Po Pravilniku se izvedensko mnenje komisije plača iz proračuna RS, ZUP pa določa, da stroške izvedenca krije stranka, ki je zahtevala uvedbo postopka.

Pravico do posvojiteljskega dopusta lahko uveljavlja eden ali pa oba posvojitelja v strnjenem nizu v obliki polne ali delne odsotnosti z dela. Pravico do posvojiteljskega dopusta se uveljavlja na CSD, glede na prebivališče posvojitelja, najkasneje 30 dni po nastopu dopusta (3. odstavek 54. člena ZSDP), z obrazcem S-1/4. Priloži se še prilogo S-1. Posvojitelj ima pravico do posvojiteljskega nadomestila, če izpolnjuje zakonske pogoje po 39. členu ZSDP. V primeru zamude 30 dnevne roka te pravice ni mogoče več uveljavljati.

Starševsko nadomestilo je nadomestilo plače oziroma osebnega prejemka, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo. Vrste starševskega nadomestila so : porodniško nadomestilo, očetovsko nadomestilo, nadomestilo za nego in varstvo otroka, posvojiteljsko nadomestilo. Posamezno vrsto starševskega nadomestila se uveljavlja skupaj s pravico do posamezne vrste starševskega dopusta. Izplačuje se najkasneje do 15. v mesecu za pretekli mesec.

Pravico do starševskega nadomestila imajo osebe, ki imajo pravico do starševskega dopusta in so bile zavarovane po ZSDP pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta ter tiste osebe, ki sicer nimajo pravice do starševskega dopusta a so bile zavarovane po ZSDP najmanj 12. mesecev v zadnjih treh letih pred uveljavljanjem posamezne vrste starševskega dopusta (39. člen ZSDP).

Pri izračunu posamezne vrste starševskega nadomestila se uporabi za osnovo povprečno osnovo, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v zadnjih 12. mesecih pred mesecem vložitve vloge za eno od vrst dopusta (to je na primer plača, nadomestilo plače kot na primer bolniško nadomestilo, nadomestilo za nego otroka oziroma družinskega člana, starševsko nadomestilo, nadomestilo za brezposelnost, denarna pomoč v času brezposelnosti)(MDDSZ, 2013).

ZUJF določa, da znaša porodniško nadomestilo za prve tri mesece 100% osnovne plače. Starševsko nadomestilo za polno odsotnost z dela znaša 90 % osnove. Kadar osnova ne presega višine minimalne plače znaša nadomestilo 100%. ZUJF tudi določa, da je nadomestilo omejeno navzgor na 2 kratnik povprečne plače. Zneski nadomestil se usklajujejo skladno z določili ZUTPG.

Pravica staršev do krajšega delovnega časa zaradi starševstva ima eden od staršev, ki neguje in varuje otroka do tretjega leta starosti, neguje in varuje težje gibalno oviranega otroka ali duševno prizadetega otroka do 18 leta starosti, in eden od staršev, ki neguje in varuje dva otroka do šestega leta starosti mlajšega otroka.

Krajši delovni čas obsega polovično tedensko delovno obveznost. Starš, ki uveljavlja pravico jo pridobi pri svojem delodajalcu. Pravico do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost do polne delovne obveznosti se uveljavlja na CSD, kjer je bilo materi priznana pravica do porodniškega dopusta. Zahtevku je potrebno priložiti tudi pogodbo o zaposlitvi z določbo o opravljanju dela s krajšim delovnim časom od polnega, in zdravstveno dokumentacijo, če se uveljavlja pravica za otroka do 18 leta starosti. CSD odloči na podlagi zdravniškega menja.

Pravica je priznana z dnem začetka dela s krajšim delovnim časom od polnega seveda le v primeru, če je starš pravico uveljavljal najpozneje 60 dni po pridobitvi pravice do dela s krajšim časom zaradi starševstva.

Starš ima pravico do plačila prispevkov za socialno varnost od minimalne plače do dopoljenega 10. leta starosti najmlajšega otroka, v primeru zapustitve trga dela zaradi nege in varstva 4 ali več otrok.

Stranka na CSD vloži vlogo (obrazec S-3/2), in k vlogi priloži potrdilo vlagatelja in otrok, da so državljani RS in imajo skupno stalno prebivališče v RS; potrdilo Zavoda za zaposlovanje o prenehanju vodenja v evidenci brezposelnih oseb ali odpoved pogodbe o zaposlitvi; rojstne liste otrok; potrdilo, da otroci izpolnjujejo pogoje iz 70. člena ZSDP (potrdilo o šolanju). Za izdajo odločbe veljajo določila ZUP.

Pravice do družinskih prejemkov so denarni prejemki. Med družinske prejemke uvrščamo starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek.

Pravice do družinskih prejemkih pa se uveljavlja v skladu z ZUP, če ta zakon ne določi drugače (88. člen ZSDP).

V 89. členu ZSDP je določeno, da o pravicah o družinskih prejemkih odloča na prvi stopnji CSD. O pritožbah zoper odločbe CSD pa odloča MDDSZEM. Krajevna pristojnost je določena v 90. členu zakona.

Starševski dodatek je denarna pomoč, kadar starši po rojstvu otroka niso upravičeni do starševskega nadomestila.

Pravico uveljavljata mati ali oče, lahko tudi druga oseba. Pravico se lahko uveljavlja 30 dni pred predvidenim datumom poroda in najkasneje 30 dni po porodu.

Vlogo za uveljavljanje pravice do starševskega dodatka (Obrazec DP-1) vlagatelj vloži na krajevno pristojen CSD, kjer imata skupaj z otrokom stalno prebivališče v RS in sta državljana RS.

59. člen ZSDP določa, da ima mati pravico do starševskega dodatka 77 dni od rojstva otroka, očetu pa velja pravica v obdobju 77 dni od rojstva v primeru, da je mati umrla, zapustila otroka ali je trajno oziroma začasno nesposobna za samostojno življenje in delo, o slednjem poda mnenje pristojen zdravnik. Oče v primeru materine trajne nesposobnosti za življenje in delo k vlogi priloži tudi mnenje pristojnega zdravnika. Po 77. dnevu starosti otroka pa pravico lahko uveljavlja eden od staršev, o tem kdo jo bo uveljavljal se starša dogovorita sama v pisnem dogovoru (priloga DP-5), ki ga priložita k vlogi. Prav tako pa ima pravico do starševskega dodatka pod enakimi pogoji kot starša tudi druga oseba (obrazec DP-1).

Pravice do starševskega nadomestila pa ne pripada materi, očetu ali drugi osebi, ki prejema nadomestilo plače oziroma delno plačilo za izgubljeni dohodek in v primeru, da eden od zakoncev oziroma zunaj zakonski partner prejema nadomestilo za nego in varstvo otroka za istega otroka (60. člen ZSDP).

61. člen zakona določa, da pravica traja 365 dni od rojstva otroka. Če pa je pravica ugodena očetu oziroma drugi osebi, pa se trajanje zmanjša za toliko dni kot jo je mati že izrabila.

Po 147. členu ZUJF pa znaša starševski dodatek 55% neto minimalne plače.

CSD po uradni dolžnosti upravičenca do starševskega dodatka prijavi ali pa odjavi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje (obrazec M-1).

63. člen ZSDP definira pomoč ob rojstvu otroka, kot enkratna pomoč, ki jo prejme družina v obliki enkratnega denarnega prejema ali v obliki zvitka. Namenjena je nakupu opreme za novorojenčka.

To pravico (obrazec S - 1/1) uveljavlja mati ali oče na CSD, ki je krajevno pristojno po materinem stalnem prebivališču v RS (64. člen ZSDP). Uveljavlja se jo lahko najkasneje 60. dni po rojstvu otroka, po tem roku pravice ni mogoče uveljavljati (93. člen ZSDP). CSD izda pozitivno odločbo, če so izpolnjeni pogoji iz 63., 64., 93. člena ZSDP.

Pravico se lahko uveljavlja hkrati z vlogo za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta ali z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka.

Z ZUJF se za pridobitev pravice upošteva pogoj, da družina izpolnjuje premoženjski cenzus, ki znaša 64 % povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana (MDDSZ, 2013).

Dodatek za velike družine je letni prejemek, ki je namenjen družinam z več otroki. Za veliko družino se šteje družina, ki ima tri ali več otrok, ki so mlajši od 18. oziroma 26. let in se šolajo oziroma imajo status dijaka, študenta.

Dodatek pripada enemu od staršev, če so starši in otroci državljani RS in imajo skupno stalno prebivališče v RS oziroma enemu od polnoletnih otrok, kadar trije ali več otrok iz iste družine živijo brez staršev (77. člen ZSDP).

Z ZUJF se za pridobitev pravice upošteva pogoj, da družina izpolnjuje premoženjski cenzus, ki znaša 64 % povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana (MDDSZ, 2013).

Iz sodne prakse Vrhovnega sodišča (št. VIII Ips 469/2007, z dne 7.9.2009, VS3003878) je razvidno, da dodatka za veliko družino ne more uveljavljati druga oseba, saj ta dodatek glede na izrecno zakonsko določilo pripada le enemu od staršev, če so starši in otroci državljani Republike Slovenije in imajo skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, oziroma enemu od otrok, kadar trije ali več otrok iz iste družine živi brez staršev.

Pravico se uveljavlja z vlogo za uveljavitev pravice do dodatka za veliko družino (DP-4). Stranka vložijo vlogo na krajevno pristojen CSD, glede na stalno prebivališče družine. CSD v ugotovitvenem postopku ugotavlja ali imajo družinski člani skupno stalno prebivališče v RS in, ali so izpolnjeni pogoji iz 70. in 77. člena ZSDP.

Če pa je stranka že vložila vlogo za otroški dodatek CSD o pravici za veliko družino odloča po uradni dolžnosti.

Dodatek za nego otroka je univerzalna pravica, ki se dodeli otroku, ki potrebuje posebno nego in varstvo. Namenjena je poravnavi povečanih življenjskih stroškov.

Do dodatka so upravičene družine z otrokom, ki ima motnje v duševnem razvoju, je gibalno oviran, je slep ali slaboviden, je gluhi ali naglušni, je dolgotrajno hudo bolan. Iz sodne prakse Vrhovnega sodišča (št. VIII Ips 503/2008 z dne 9.11. 2010, VS3004556) je razvidno, da v primeru, da ima otrok hkrati dve ali več motenj ali bolezni, ki vsaka zase ne upravičujeta prejemanja dodatka za nego, njihova kombinacija to upravičuje.

Pravica do dodatka za nego otroka se uveljavlja v 90 dneh po rojstvu otroka in se prizna z mesecem otrokovega rojstva. Če se uveljavlja po tem roku, se pravica prizna s prvim dnevom naslednjega meseca po vložitvi zahtevka (96 člen).

Starš, ki uveljavlja pravico, na krajevno pristojnem CSD vložijo zahtevek za uveljavljanje pravice do dodatka za nego otroka (obrazec N-1). K vlogi je potrebno dodati fotokopijo

zdravstvene dokumentacije in strokovno mnenje o usmerjanju otroka s posebnimi potrebami. CSD nato vlogo s priloženo dokumentacijo posreduje pristojni zdravstveni komisiji, ki glede na dokumentacijo izda mnenje o pravici do dodatka za nego otroka (obrazec M-2). CSD se glede dodelitve dodatka odloči na podlagi izdanega izvedenskega mnenja zdravstvene komisije.

Dodatek se izplačuje dokler trajajo razlogi oziroma do polnoletnosti oziroma po tej starosti, če so izpolnjeni pogoji po 70. členu ZSDP.

Slika 4: Primer izreka odločbe o uveljavljanju pravice do dodatka za nego otroka

_____, je upravičen /a do dodatka za nego otroka _____, roj.____ za čas od 01.04.2013 do 31.08.2015.

Dodatek za nego znaša 101,05 EUR mesečno in se uskladi skladno z določili ZUTPG.

Upravičenec/ka mora sporočiti centru za socialno delo dejstva in okoliščine oziroma vse spremembe, ki vplivajo na priznane pravice, njihovo višino in obdobje prejemanja, v 8 dneh od dneva, ko je taka sprememba nastala oziroma je zanjo izvedel/a.

Pritožba ne zadrži izvršitve te odločbe.

V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

Vir: ISCS D 1

Izrek v odločbi o uveljavljanju pravice do dodatka za nego otroka je razdeljen na točke. V prvi točki CSD odloči o pravici do dodatka za nego otroka in o trajanju izrabe pravice. v drugi točki izreka CSD odloči o višini pravice, določi tudi, da se pravica usklajuje v skladu z določili ZUTPG. CSD v tretji točki izreka stranki naloži obveznosti, da mora centru sporočiti spremembe, ki bi vplivale na priznane pravice, njihovo višino in obdobje prejemanja v 8 dneh od dneva, ko je sprememba nastala oz. je stranka zanjo izvedela. Četrta točka izreka vsebuje klavzulo o nesuspendivnosti pritožbe, pritožba ne zadrži njene izvršitve, kot to določa 51. člen ZSDP. V peti točki izreka v odločbi, pa CSD odloči še o stroških postopka, ki jih največkrat ni.

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka z motnjo v duševnem razvoju ali gibalno oviranega otroka.

Starš, ki uveljavlja to pravico, zapusti delovno mesto ali začne delati 4 ure na dan, ali se odjavi iz evidenc brezposelnih oseb Zavodu RS za zaposlovanje, da ostane doma z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo (MDDSZ, 2013). Ta prejema nadomestilo plače (v primeru 4 urnega delavnika mu pripada nadomestilo plače v višini polovične minimalne plače) in dodatek za nego otroka, ter otroški dodatek. Pravico lahko uveljavlja tudi eden od staršev, ki neguje in varuje dva ali več otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Pravico vlagatelj uveljavlja na pristojnem CSD, kjer imata z otrokom stalno prebivališče v RS, in sicer 30 dni pred predvidenim prenehanjem delovnega razmerja ali

najkasneje 60 dni po prenehanju delovnega razmerja (ali izbrisa iz registra brezposelnih oseb ali začetka dela s krajšim delovnim časom), po tem roku pravice ni mogoče uveljavljati. Pogoj je tudi, da sta državljana RS (MDDSZEM, 2013).

Uveljavlja se jo z vlogo za uveljavitev pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek (obrazec N-2), v kateri priloži tudi fotokopijo največ 6 mesecev stare zdravstvene dokumentacije, ter fotokopijo dokumenta iz katerega je razviden transakcijski račun. Vlagatelj, ki je ob uveljavljanju pravice prekinil delovno razmerje ali opravlja delo s krajšim delovnim časom, mora k vlogi priložiti tudi odpoved pogodbe o zaposlitvi ali pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom od polnega.

CSD pa po uradni dolžnosti pridobi potrdilo o tem, da je vlagatelj izbrisan iz evidenc brezposelnih oseb zavoda RS za zaposlovanje. CSD odda vlogo z vsemi dokazili na zdravstveno komisijo, ki izda zdravniško mnenje. Na podlagi zdravniškega mnenja CSD vlagatelju izda odločbo. CSD po uradni dolžnosti upravičenca pravice prijavi ali pa odjavi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje (obrazec M-1).

4.6 PREVERJANJE HIPOTEZ IN PREDLOG IZBOLJŠAV

Hipoteza, ki sem jo z diplomskim delom preverjala je ali je procesnopravna ureditev zadev v pristojnosti CSD jasna in pregledna.

Že v ZSV je določeno, da se krajevno pristojnost v vseh zadevah za katere je pristojen CSD določi po stalnem oz. začasnem prebivališču osebe, ki potrebuje pomoč in varstvo. Pri mladoletni osebi se krajevno pristojnost določi po stalnem oz. začasnem prebivališču obeh staršev oz. staršu pri katerem otrok živi. Zoper odločbe CSD pa odloča MDDSZEM. Vsak področni zakon, ki podrobneje ureja posamezno pravico vsebuje določbo o krajevni pristojnosti ter navedbo nadzorstvenega organa, na katerega se stranka lahko pritoži zoper odločbo CSD.

Ustava RS dovoljuje, da lahko področni zakon uredi postopek drugače kot ZUP, če to terja posebnost obravnavanega področja.

ZZZDR ureja zakonsko zvezo, razmerja med starši in otroki in med drugimi sorodniki, posvojitev, rejništvo ter varstvo mladoletnikov ter drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti zase, za svoje pravice in koristi.

88. člen ZSV določa, da mora CSD kadar odloča v upravnih stvareh o pravicah in koristi otrok po 120. in 121. členu ZZZDR, si mora v posebnem ugotovitvenem postopku razpisati ustno obravnavo in pridobiti mnenje strokovne komisije, na katerega ni vezan pri svoji odločitvi.

Po Predlogu družinskega zakonika se pristojnost odločanja o ukrepih deli med CSD in sodiščem. Ukrepe za varstvo otrok deli na nujne ukrepe (npr. nujen odvzem otroka) o katerih odloča CSD, o začasnih ukrepih in ukrepih trajnejšega značaja odloča sodišče razen o ukrepu nadzora izvrševanja starševske skrbi o kateri odloča CSD. Po predlogu zakonika o skrbništvu, odvzemu otroka staršem in namestitvev v zavod ali rejništvo ind. odloča sodišče.

Po ZUPJS lahko oseba z enotno vlogo uveljavlja 13 različnih pravic. Zakon poleg materialnopravnih določb vsebuje vrsto procesnih določb, ki postopek ureja drugače kot ZUP, kar je poudarjeno s stalnim noveliranjem zakona. Dodati je potrebno tudi specialne določbe področnih zakonov, ki določajo posamične pravice po ZUPJS.

Zakon vsebuje prav posebno poglavje »Enoten postopek« v katerem v 34. členu ureja sklic na rabo ZUP, v drugem odstavku pa določa, da CSD preverja dejstva, vabi in vroča, opravi ogled po ZUP. Vse pravice iz ZUPJS se uveljavlja z enotno vlogo (35. člen), katere sestavine so že skladne z ZUP ali pa se sklicuje na podatke potrebne po področnih zakonih za posamezno pravico.

Nejasna je vloga občine v postopku, ko gre za financiranje pravic iz občinskega proračuna saj mora v tem primeru občina podati predhodno mnenje (37. člen). Po zakonu občina z vložitvijo predhodnega mnenja pridobi status stranskega udeleženca, hkrati pa ji je onemogočena vložitev pritožbe na odločbo, saj se jo obvesti zgolj o višini denarnih

sredstev, ki jih mora izplačati. Občino se v tem primeru obravnava kot interventen po ZUP oz. ZUS-1. Podobno velja tudi za lastnika stanovanja po 38. členu.

Večja posebnost 37. člena je poenostavljena obrazložitev glede ZUP, polna obrazložitev pa le ob celoviti zavrnitvi zahtevka za posamezno pravico. ZUJF uvaja 37.a člen, ki določa da se odločbi določi izvršljivost pred vročitvijo že z dnem odpreme. Za vročeno se šteje 21. dan od tega dne, stranka pa je v praksi prejme tretji dan od odpreme. V tem primeru pravni učinki odločbe veljajo preden je naslovnih z njimi seznanjen potem pa nima možnosti izpodbijati odločbo.

Pravice iz starševskega varstva in družinskih prejemkov so podrobneje urejene v ZSDP. ZSDP določa, da se pravice iz tega zakona uveljavlja v skladu ZUP, slednjega pa se uporablja podrejeno. Nekaj določb je v ZSDP urejenih drugače kot jih ureja ZUP.

Oče pravico do očetovskega dopusta in nadomestila uveljavlja v istem roku kot mati (60 dni pred predvidenem datumom poroda oz. 30 dni pred predvidenem datumom nastopa dopusta) vendar obstaja razlika koriščenja porodniškega dopusta pri materi in očetovskega dopusta pri očetu. Mati nastopi porodniški dopust 28 dni pred rojstvom otroka, oče pa lahko očetovski dopust koristi šele po rojstvu otroka, kljub temu da je vlogo oddal, v zakonskem roku, pred rojstvom. Pri materi pravica do porodniškega dopusta ni vezana na datum rojstvo otroka, medtem ko pri očetu je pravica do očetovskega dopusta vezana na datum rojstva otroka in je ne more koristiti prej. ZSDP dopušča, da očetje lahko izkoristijo očetovski dopust do otrokove starosti 6 mesecev, vendar želi večina očetov to pravico izkoristiti takoj ob prihodu matere iz porodnišnice. Ker je nemogoče napovedati rabo očetovskega dopusta 60 oz. 30 dni prej, CSD svetuje očetom da vložijo vlogo kasneje oziroma jih opozori na možnost spremembe svojega zahtevka pred izdajo odločbe. CSD ne more izdati odločbe o izrabi očetovskega dopusta pred rojstvom otroka, zato bi bilo smiselno določbo o roku uveljavitve pravice do očetovskega dopusta in nadomestila urediti drugače (npr. pravico se uveljavi 30 dni po datumu poroda). Ker se mora vlogi priložiti tudi obrazec delodajalca na katerem podpiše, da bo oče pričel očetovski dopust na predvideni datum poroda, bi bilo potrebno ta obrazec spremeniti tako, da ne bi bilo nobenih datumskih okvirjev ampak zgolj seznanitev delodajalca, da bo oče koristil očetovski dopust.

O pravicah iz starševskega varstva CSD odloči po skrajšanem ugotovitvenem postopku v 15 dneh. Izjema je pravica do starševskega nadomestila, saj CSD odloči v roku, ki velja v določbah ZUP. Ker pa ZSDP dopušča materi in očetu uveljavljanje z eno vlogo več pravic hkrati npr. porodniški dopust in nadomestilo, CSD odloči hkrati z eno odločbo, ki vsebuje sklep o združitvi zahtevka v en postopek, zato o starševskem nadomestilu odloči v 15 dneh.

Kadar je CSD pri svoji določitvi vezan na izvedeniško mnenje (npr. podaljšanje dopusta za nego in varstvo otroka, za pravice gluhih ind.) se stroški komisije krijejo iz proračuna RS. ZUP pa določa da stroške izvedenca krije stranka, ki je zahtevala uvedbo postopka.

Interventni zakon ZUJF določa premoženjski cenzus za pridobitev določenih pravic (npr. starševski dodatek, državna štipendija...). ZUJF je tudi znižal znesek porodniškega nadomestila, ki je prve tri mesece 100% osnove plače, nato 90%. Zneske pridobljenih pravic (npr. državna štipendija...) pa se usklajuje skladno z določili interventnega zakona ZUTPG.

Hipotezo, da je procesnopravna ureditev zadev v pristojnosti CSD jasna in pregledna za posebne postopke vodene po ZUPJS zavračam, saj zakon vsebuje vrsto določb, ki so urejene drugače kot ZUP in so nejasne, ter tudi sporne (npr. podaljšanje roka odločanja, izvršljivost pred vročitvijo..). Ker se v praksi posamezne določbe izkažejo kot neustrezne se zakon stalno novelira.

Hipotezo, da je procesnopravna ureditev postopkov v pristojnosti CSD, jasna in pregledna lahko potrdim, saj CSD vodi vrsto posebnih upravnih postopkov po ZZZDR, ZSDP, ki lahko posamezna postopkovna vprašanja uredijo drugače kot ZUP.

5 ZAKLJUČEK

CSD je socialno varstveni zavod, ki na podlagi pooblastila države odloča o vrsto pravic, obveznosti in pravni koristi posameznika.

Naloge ter vodenje postopkov CSD določa preko 30 vrst zakonov in podzakonskih predpisov. Zakon, ki določa delo CSD je ZSV. V njem je določena krajevna pristojnost CSD, da je pritožbeni organ zoper odločbe CSD pristojno MDDSZEM, določa postopke v zvezi z uveljavljanjem pravic in financiranje socialnovarstvenih dejavnosti. Upravičenci lahko po ZSV uveljavljajo storitve, ki so namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav.

Center za socialno delo kot nosilec javnih pooblastil v postopkih odloča po ZUP, ki se uporablja podrejeno. CSD deli postopke v skupine (1) varstvo otrok in družine, (2) varstvo odraslih in (3) materialna pomoč. Varstvo otrok in družine obsega postopke, ki se vodijo po ZZZDR. Varstvo odraslih ureja status invalida po ZDVTDP, pravice gluhih do tolmača po ZUSZJ ter nekatere druge postopke po ZZZDR ter ZSV. Materialna pomoč pa obsega pravice iz ZUPJS. Po tem zakonu lahko upravičenec uveljavlja 13 različnih pravic.

CSD vodi postopke v skladu z določbami ZUP, ki se uporablja podrejeno. ZUP vsebuje sklop splošnih procesnih pravil, po katerih CSD ravna, ko v upravni zadevi odloča o pravici, obveznosti ali pravni koristi. Podrobneje postopke za posamezno pravico opredeljujejo področni zakoni in predpisi, ki določajo kdo je lahko stranka v postopku, kako se uveljavlja pravico in rok za uveljavljanje pravice.

CSD v upravnih postopkih varuje javno korist pred interesi stranke. ZUP določa temeljna načela, ki morajo biti zagotovljena več časa postopka. Načela predstavljajo osnovo in procesno jamstvo strank ter obveznost organa do strank. Ta načela so: načelo zakonitosti, načelo varstva pravic strank in varstvo javne koristi, načelo materialne resnice, načelo zaslišanja stranke, načelo proste presoje dokazov, načelo dolžnosti stranke govoriti resnico in pošteno uporabljati pravico, načelo samostojnosti organa, pravica do pritožbe in načelo ekonomičnosti postopka.

Upravni postopek na CSD lahko delimo na faze: začetek postopka, ugotovitveni postopek, dokazni postopek in izdaja odločbe. Postopek se lahko začne na zahtevo stranke ali pa ga začne CSD po uradni dolžnosti. Po ZUP lahko CSD vodi dva tipa postopka, to sta, posebni ugotovitveni postopek (kot določa ZZZDR kadar gre za varstvo otrokovih pravic in koristi) ter skrajšani ugotovitveni postopek (odločanje o starševskem dopustu in nadomestilo). Za dokazna sredstva CSD uporabi priče, listine vse kar ji pomaga pri odločitvi. Postopek zaključijo z izdajo odločbe, ki ima vse zakonsko določene sestavine.

Upravičenec se lahko zoper odločbo CSD pritoži na MDDSZEM ali uporabi drugo izredno pravno sredstvo, kasneje pa lahko sproži upravni oz. socialni spor na sodišču.

Diplomska naloga vsebuje predstavitev centra za socialno delo kot nosilca javnih pooblastil. Center za socialno delo je prvostopenjski organ, ki odloča o pravicah, obveznostih in pravnih koristih iz socialnega varstva. Poskušala sem prikazati oziroma

predstaviti vse upravne postopke, ki so v njihovi pristojnosti. Pri vsakem postopku sem opredelila kdo so upravičenci do določene pravice, kako poteka skozi faze upravnega postopka in zaključek postopka z odločbo.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Androjna, Vilko, Kerševan, Erik (2006). *Upravno procesno pravo: Upravni postopek in upravni spor*. GV Založba, Ljubljana.
- Grafenauer, Božo, Cijan, Rafael (2005). *Gradivo za pripravo na strokovni izpit iz upravnega postopka*. Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor.
- Grafenauer, Božo, Ivanc Tjaša, Brezovnik, Boštjan (2010). *Upravni postopek in upravni spor*. Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor.
- Jerovšek, T., et al.(2004). *Zakon o splošnem upravnem postopku s komentarjem*. Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani in Nebra, Ljubljana.
- Jerovšek, Tone, Kovač, Polonca (2010). *Upravni postopek in upravni spor*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- Kovač, Polonca (2006). *Pravni in sociološki vidiki javnih pooblastil*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- Kovač, Polonca (2007). *Javna pooblastila centrov za socialno delo v upravnem postopku*. Socialno delo, letnik 46, št. 1/2, str. 57–64.
- Kovač, Polonca, Remic, Matjaž (2012). *Pravna in socialna varnost uveljavljanja pravic iz javnih sredstev- izbrani upravno – procesni problemi*. XIX. dnevi slovenske uprave, USB ključ.
- Nagode, Mateja, Dremelj, Polona (2009). *Delovanje centrov za socialno delo: analiza stanja za leto 2008: končno poročilo*. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varnost.
- Virant, Grega (2004). *Pravna ureditev javne uprave*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.

VIRI

INTERNETNI VIRI

- Boljka ,Urban in drugi (2011). *Ureditev skrbništva v mednarodni perspektivi*. Privzeto 1. 5. 2013 na http://www.irssv.si/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=212&Itemid=
- CSD Ljubljana Šiška (2013). *Varstvo otrok in družine*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.csd-lj-siska.si/dejavnosti/dejavnosti.asp?DID=261203583>.

- CSD Maribor (2013). *Skrbnništvo mladoletnih oseb*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.csd-mb.si/sl/page/view/SkrbnistvoMladoletnih>.
- CSD Nova Gorica (2013). *Priznanje statusa odrasle invalidne osebe*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.csdgorica.si/stran/priznanje-statusa-odrasle-invalidne-osebe>.
- CSD Ljubljana Šiška (2013). *Oddaja otroka v zavod*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.csd-lj-siska.si/dejavnosti/dejavnosti.asp?DID=85036312>.
- CSD Ljubljana Šiška. (1993). *Statut CSD Ljubljana Šiška*. Privzeto 27.4. 2013 na <http://www.csd-lj-siska.si/pdf/STATUTCSDLjubljanaSiska.pdf>.
- Dremelj, Polona in drugi (2013). *Ocena učinkov izvajanja nove socialne zakonodaje*. Privzeto 27. 4 .2013 na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/sociala/ocena_ucinkov_soc_zakonodaja_irssv_2013.pdf.
- Kovač, Polonca (2010). *Mediation and Settlement in Administrative Matters in Slovenia*. Privzeto 1.5.2013 na http://www.iju.hr/HJU/HJU/preuzimanje_files/2010-3%2006%20Kovac.pdf.
- MDDSZEM(2013). Privzeto 27.4.2013 na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/.
- MDDSZ (2013). Nova socialna zakonodaja. Privzeto 24.4.2013 na http://www.mddsz.gov.si/si/veljavljanje_pravic/nova_socialna_zakonodaja/.
- Mešl, Nina in drugi (2011). *Social policy and in social work in transition*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.democ.lt/wp-content/uploads/2012/02/SW-and-SP-in-Transition-Vol.-2-issue-26.pdf>.
- Rakar, Tatjana in drugi (2010). *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva*. Privzeto 1.5. 2013 na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/rejnistvo_raziskava_konc_poroc.pdf.
- SCSD (2013). *Dovolitev sklenitve zakonske zveze*. Privzeto 1. 5. 2013 na <http://www.scsd.si/dovolitev-sklenitve-zakonske-zveze.html>.
- SCSD (2012). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*. Privzeto 1.5. 2013 na http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/Katalog_1_5_9.pdf.
- SCSD (2012). *Pravna podlaga za izvajanje nalog CSD*. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.scsd.si/novost/items/pravne-podlage-za-izvajanje-nalog-csd.html>.
- Štriker, Marijan (2011). *Splošni upravni postopek, priložnik za udeležence seminarja*, Upravna akademija. Privzeto 1.5.2013 na: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/JAVNA_UPRAVA/Up_ravna_akademija/IZPITI_IN_SEMINARJI/igor/Striker_ZUP_2011.pdf.
- Zaviršek, Darja in drugi (2009). *Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitve*. Privzeto 1.5. 2013 na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/posvojitve_postopki_organizacija_standardi.pdf.
- ZZTSZJ (2013). Pravice gluhih do tolmača. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.tolmaci.si/?id=1&c=4>.

- Sodba VS RS, št. I CP 198/2007 z dne 6. 3. 2007, VSK02772. Privzeto 1.5. 2013 na http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/39954/.
- Sodba US RS, št. I U 2191/2011 z dne 20.01. 2012, UL0005681. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.sodisce.si/usrs/odlocitve/2012032113044522/>.
- Sodba UP RS, št. U 2636/2005 z dne 12.03.2008, UL0002619. Privzeto 1.5. 2013 na <http://www.sodisce.si/usrs/odlocitve/60498/>.
- Sodba VS RS, št. VIII Ips 469/2007 z dne 07.09.2009, VS3003878. Privzeto 1.5.2013 na: <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/62764/>.
- Sodba VS RS, št. VIII Ips 503/2008 z dne 09.11.2010, VS3004556. Privzeto 1.5.2013 na: http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/vrhovno_sodisce_rs/2010040815250090/
- Sodba UP RS, št. U 552/2001 z dne 13.03.2003, UL0000030. Privzeto 1.5. 2013 na : <http://www.sodisce.si/usrs/odlocitve/60719/>.

PRAVNI VIRI

- Ustava Republike Slovenije (URS) Ur. l., št. 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006, 47/2013.
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV) Ur. l. RS št. 3/07 p.b., 5/08, 73/08, 8/09, 53/09, 56/10, 61/10, 62/10, 57/12.
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP) Ur. l. RS št. 110/06 preč. besedilo, 114/06, 5/07, 10/08, 12/08, 73/08, 8/09, 53/09, 56/10, 62/10, 40/12.
- Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre) Ur. l. RS št. 61/10, 40/11, 110/11, 40/12.
- Zakon o štipendiranju (ZŠtip) Ur. l. RS, št. 59/2007, 63/2007.
- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) Ur. l. RS št. 62/10, 40/11, 40/12, 57/12.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) Ur. l. RS št. 69/04 prečiščeno besedilo, 101/07 Odl. US, 90/11 Odl. US
- Zakon o upravnih taksah (ZUT) Ur. l. RS št. 114/05 prečiščeno besedilo, 114/06, 131/06, 138/06, 14/07, 42/07 prečiščeno besedilo, 126/07, 88/10, 106/10 prečiščeno besedilo.
- Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (ZUTPG) Ur. l. RS št. 114/06, 59/07, 10/08, 71/08, 62/10, 85/10, 94/10, 62/10, 40/11, 110/11, 40/12.
- Zakon o izvajanju rejniških dejavnosti (ZIRD) Ur. l. RS, št. 110/02, 142/04, 56/06 Odl. US, 114/06, 5/07, 5/08, 73/08, 8/09, 53/09.
- Zakon o spremembi osebnega imena (ZOI) Ur. l. RS, št. 20/2006.
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (ZDVDTP) Ur. l. SRS, št. 41/83.

- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ) Ur. l. RS, št. 96/2002.
- Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP) Ur. l. RS, št. 24/06 prečiščeno besedilo, 105/06, 126/07, 65/08, 8/10.
- Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 45/10, 28/11, 104/11).
- Pravilnik o izkaznici in vavčerju za uveljavljanje pravic do tolmača za slovenski znakovni jezik (Ur. l. RS, št. 67/2003).
- Tarifa za tolmače slovenskega znakovnega jezika Ur. l. RS, št. 21/2004. Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o rejniški dejavnosti (Ur. l. RS, št. 54/03, 78/08).

PRILOGE

Priloga 1: Primer odločbe uveljavljanja pravice do porodniškega dopusta in nadomestila

---

REPUBLIKA SLOVENIJA

Center za socialno delo

SLOVENIJA

Številka:

Datum: 16.05.2012

Center za socialno delo izdaja na podlagi prvega odstavka 51. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/06 - UPB2 in 10/08, v nadaljevanju ZSDP) in 3. člena Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 114/06 in 71/08, v nadaljevanju ZUTPG), na zahtevo, ki jo je vložil-a _____ v zadevi uveljavitve pravice do porodniškega dopusta in porodniškega nadomestila, naslednji/o,

SKLEP

Zahteva, ki jo je vložil-a _____ za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta vodena pod številko _____ in zahteva, ki jo je vložil-a _____ za uveljavitev pravice do porodniškega nadomestila, vodena pod številko _____, se združita v en postopek in se vodita pod novo številko _____.

I N

ODLOČBO

_____, je upravičen/a do porodniškega dopusta v času od 21.05.2012 do 02.09.2012 ter je za to obdobje upravičen/a do porodniškega nadomestila ki znaša na dan odločanja 1.269,19 EUR bruto mesečno.

Porodniško nadomestilo se uskladi skladno z določili ZUTPG.

Upravičenec mora sporočiti centru za socialno delo dejstva in okoliščine oziroma vse spremembe, ki vplivajo na priznane pravice, njihovo višino in obdobje prejemanja, v 8 dneh od dneva, ko je taka sprememba nastala oziroma je zanjo zvedel.

Pritožba ne zadrži izvršitve te odločbe.

tem postopku ni bilo stroškov postopka.

Obrazložitev:

_____ je dne 11.05.2012 vložil/a zahtevo za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta in zahtevo za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta in porodniškega nadomestila. Vlogama je priložil/a:

- Potrdilo o predvidenem datumu poroda
- S-1 Podatki o zaposlitvi in plači oz. osnovi od katere so bili obračunani prispevki za starš, varstvo

Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS št. 24/06 - UPB2 in 126/07 in 65/08, v nadaljevanju ZUP) v prvem odstavku 130. člena določa, da če se pravice in obveznosti strank opirajo na isto ali podobno dejansko stanje in na isto pravno podlago in če je organ, ki vodi postopek za vse zadeve stvarno pristojen, lahko začne in vodi en sam postopek tudi takrat, kadar gre za pravice in obveznosti več strank. V drugem odstavku 130. člena ZUP je določeno, da ob enakih pogojih lahko uveljavlja ena ali več strank v enem samem postopku tudi več različnih zahtevkov.

V konkretnem primeru je _____ vložil/a zahtevek za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta in zahtevek za uveljavitev pravice do porodniškega nadomestila, ki sta zahtevka za različni pravici, ki pa se opirata na podobno dejansko stanje in isto pravno podlago, to je ZSDP, je Center za socialno delo stvarno in krajevno pristojen za vodenje obeh postopkov, zato je na podlagi tretjega odstavka 130. člena ZUP izdal sklep o združitvi postopkov, kot je navedeno v izreku tega sklepa. ZSDP v 14. členu določa, da imajo starši ali druge osebe pravico do starševskega dopusta, če so zavarovanci po tem zakonu.

ZSDP v 17. členu določa, da ima mati pravico do porodniškega dopusta v trajanju 105 dni.

ZSDP v prvem odstavku 19. člena določa, da se porodniški dopust izrabi v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela.

ZSDP v prvem odstavku 39. člena določa, da imajo pravico do porodniškega nadomestila tiste osebe, ki imajo pravico do porodniškega dopusta in so bile zavarovane po tem zakonu pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta.

Skladno s prvim odstavkom 45. člena ZSDP, pravica do starševskega nadomestila preneha, če pristojna inšpekcija za delo ugotovi, da oseba v času izrabe starševskega dopusta dela oziroma začne delati ali opravljati samostojno dejavnost.

Iz podatkov Centra za socialno delo izhaja, da vlagateljica pravico do porodniškega dopusta in porodniškega nadomestila uveljavlja 28 dni pred predvidenim datumom poroda.

Iz potrdila o predvidenem datumu poroda je Center za socialno delo ugotovil, da ima vlagateljica zahteve predviden datum poroda dne 18.06.2012.

Center za socialno delo je ugotovil, da je delodajalec seznanjen s predvidenim datumom nastopa porodniškega dopusta.

Ker bo vlagateljica začela koristiti porodniški dopust 28 dni pred predvidenim datumom poroda, je po 17. členu ZSDP upravičena do porodniškega dopusta in porodniškega nadomestila za 105

koledarskih dni, zato je Center za socialno delo na podlagi 17. člena in drugega odstavka 19. člena ZSDP odločil, kot izhaja iz izreka te odločbe.

Zavarovancu pripada v času porodniškega dopusta pravica do porodniškega nadomestila, kot to določa 40. člen omenjenega zakona. Starševsko nadomestilo po tem zakonu pripada za delovne dni oziroma delovne ure, ko je zavarovanec na starševskem dopustu, kot tudi za praznične dni in druge proste dni, določene z zakonom.

ZSDP v 41. členu določa, da je osnova za posamezno vrsto starševskega nadomestila povprečna osnova, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v skladu z 9. členom tega zakona v zadnjih dvanajstih mesecih pred vložitvijo prve vloge za starševski dopust (prvi odstavek). Za izračun osnove za posamezno vrsto starševskega nadomestila se ne glede na obračunane prispevke, ne štejejo prejemki za delo, ki ga je delavec opravil zunaj okvira rednega dela (npr. delo preko polnega delovnega časa, ki presega omejitve, določene z zakonom, sodelovanje v izpitni komisiji, predavanja izven redne zaposlitve); prejemki, ki pomenijo povračilo materialnih stroškov (na primer dnevnice, kilometrine, terenski dodatki, dodatek na ločeno življenje, dodatek za prehrano, potni stroški, prevoz na delo); regres za letni dopust; nagrade ob delovnih jubilejih; prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plače po pogodbi o zaposlitvi in so od njih plačani prispevki; odpravnine, prejemki zaradi upokojitve ali priprave na upokojitev; prejemki v obliki delnic, obveznic in drugih vrednostnih papirjev; drugi prejemki, ki so bili delavcu izplačani poleg plače (drugi odstavek).

Starševsko nadomestilo za polno odsotnost z dela znaša 100% osnove.

Center za socialno delo je ugotovil, da je bil/a vlagatelj/ica zahteve dan pred nastopom porodniškega dopusta zavarovan/a za starševsko varstvo po 6. členu ZSDP, zato izpolnjuje pogoj iz prvega odstavka 39. člena ZSDP in je v času porodniškega dopusta upravičen/a do porodniškega nadomestila.

V konkretnem primeru je osnova za porodniško nadomestilo ugotovljena na podlagi 41. člena ZSDP za obdobje 12 mesecev pred vložitvijo vloge za porodniški dopust, za čas od 21.05.2012 do 02.09.2012 in znaša 1.269,19 EUR bruto na mesec.

Center za socialno delo je zato na podlagi prvega odstavka 39. člena in 41. člena ZSDP odločil, kot izhaja iz izreka te odločbe.

Ker je vlagatelj/ica zahteve upravičen/a do porodniškega nadomestila, je Center za socialno delo na podlagi prvega odstavka 44. člena ZSDP odločil, kot izhaja iz izreka te odločbe.

Zneski porodniškega nadomestila se uskladijo skladno z določili ZUTPG. Uskladitev velja od prvega dne meseca, v katerem se opravi uskladitev. Na podlagi navedenega je Center odločil kot je razvidno iz izreka odločbe.

ZSDP v tretjem odstavku 51. člena določa, da pritožba na odločbo centra za socialno delo ne zadrži njene izvršitve, zato je center za socialno delo, na podlagi tretjega odstavka 51. člena ZSDP, odločil kot je navedeno v izreku odločbe.

ZSDP v 102. členu določa, da morajo biti pogoji za pridobitev pravic po tem zakonu izpolnjeni ves čas prejemanja pravic. Pristojnemu centru za socialno delo mora vsakdo sporočiti vse spremembe, ki vplivajo na pravico do porodniškega dopusta in porodniškega nadomestila, njegovo višino in obdobje prejemanja (npr. prekinitvev porodniškega dopusta, začetek opravljanja dela oziroma

samostojne dejavnosti, smrt otroka), v 8 dneh od dne, ko je taka sprememba nastala oziroma je zanjo zvedel, kot to izhaja iz izreka te odločbe.

POUK O PRAVNEM SREDSTVU: Zoper to odločbo je v roku 15 dni po vročitvi te odločbe dovoljena pritožba na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana, Kotnikova 5. Pritožba se vloži pisno ali poda ustno na zapisnik pri centru za socialno delo, ki je to odločbo izdal. Pritožba je takse prosta.

Ta odločba je takse prosta na podlagi 14. točke 28. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 42/07 - UPB3 in 126/07).

Postopek vodila

DIREKTORICA

Vir: ISCS D 1

Priloga 2: Primer odločbe uveljavljanje pravic iz javnih sredstev

REPUBLIKA SLOVENIJA

Center za socialno delo

SLOVENIJA

Številka:

Datum: 06.05.2013

Center za socialno delo izdaja na podlagi 36. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 - ZUJF, 57/12 - ZPCP-2D, 14/13, v nadaljevanju ZUPJS) na zahtevo, ki jo je vložil/a _____ v zadevi uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, naslednjo

ODLOČBO

Vlagatelj/ica _____ upravičen/a do otroškega dodatka od 01.05.2013 do 30.04.2014 v skupni višini 73,39 EUR mesečno za otroka/e: _____

Denarni prejemki se usklajujejo skladno z določili ZUTPG.

Odločba je izvršljiva z dnem odpreme vlagatelju/ici.

Pritožba ne zadrži izvršitve.

V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

OBRAZLOŽITEV

Dne 17.04.2013 je _____ na pristojni center za socialno delo podal/a vlogo za dodelitev otroškega dodatka.

Center za socialno delo je v postopku ugotovil, da se na podlagi predmetne vloge v skladu z 10. členom ZUPJS pri ugotavljanju upravičenosti do pravic iz javnih sredstev upošteva/ta/jo naslednja/i/e oseba/i/e:

_____
_____
_____
_____

Vlagatelj/ica oziroma družina izkazuje naslednje dohodke, ki se upoštevajo na podlagi 12., 13., 14. in 15. člena ZUPJS:

Ime in priimek	Vrsta dohodka	Znesek	Iz leta	Odstotek valorizacije	Upoštevani letni znesek
-----	dividende	3,04	2012	1,0000	3,04
-----	Dohodnina	0,00	2012		
-----	regres za letni dopust	927,67	2012	1,0000	927,67
-----	Plače, nadomestila plače in povračila stroškov v zvezi z delom	8.218,90	2012	1,0000	8.218,90
-----	Dohodnina	0,00	2011		
-----	Regres na letni dopust	959,46	2011	1,0041	963,39
-----	Plače, nadomestila plače in povračila stroškov v zvezi z delom	14.934,28	2011	1,0041	14.995,51
-----	Bonitete	11,12	2011	1,0041	11,17
-----	Obresti fizične osebe, dosežene na denarne depozite ri bankah in hranilnicah, ustanovljenih v skladu s predpisi v Sloveniji ter pri bankah in hranilnicah drugih držav članic EU	101,01	2011	1,0041	101,42
-----	Obresti fizične osebe, dosežene na denarne depozite ri bankah in hranilnicah, ustanovljenih v skladu s predpisi v Sloveniji ter pri bankah in hranilnicah drugih držav članic EU	15,39	2011	1,0041	15,45
SKUPAJ					25.236,55

Vlagatelj/ica oziroma družina ima naslednje premoženje, ki se upošteva na podlagi 16., 17. in 19. člena ZUPJS:

Lastnik	Vrsta premoženja	Delež	Vrednost	Upoštevana vrednost
	Vrednostni papirji	1		44,88
	Prihranki SKB BANKA_____	1	1,980,97	670,54
	Prihranki SKB BANKA_____	1	797,43	797,43
	Prihranki SKB BANKA_____	1	3.651	3.651
	Prihranki SKB BANKA_____	1	462,69	462,69
	Prihranki NOVA KBM_____	1	0,01	0,01
	Prihranki NOVA KBM_____	1	5.951,71	5.951,71
	Prihranki SKB BANKA_____	1	800,00	800,00
	Prihranki SKB BANKA_____	1	302,18	302,18
	Prihranki NOVA KBM_____	1	0,01	0,01
	Prihranki NOVA KBM_____	1	3.226,41	3.226,41
SKUPAJ				15.906,86
Upoštevani znesek				645,82

Pri izračunu letnega fiktivnega dohodka se je upoštevala povprečna letna obrestna mera v višini 4,06%, zato je Center za socialno delo na podlagi zgoraj ugotovljene vrednosti premoženja

(15.906,86 EUR) in navedene povprečne letne obrestne mere ugotovil, da znaša letni fiktivni dohodek družine 645,82 EUR.

Center za socialno delo je podatke za osebe po ZUPJS pridobil po uradni dolžnosti na podlagi 51. člena istega zakona, in sicer iz obstoječih zbirk podatkov upravljavcev iz istega člena.

Center za socialno delo je med postopkom ugotovil:

- da naslednji otroci izpolnjujejo pogoje iz prvega odstavka 22. člena ZUPJS:

_____
_____

Dohodek družine na podlagi 13., 14., 15., in 16. člena ZUPJS znaša 25.882,37 EUR. Ker družino v skladu z 10. členom ZUPJS sestavlja 4 oseb, znese povprečni mesečni dohodek na osebo na podlagi 20. člena ZUPJS 539,22 EUR kar predstavlja 54,39% neto povprečne mesečne plače vseh zaposlenih v RS, ki je v letu 2012 znašala 991,44 EUR.

Skladno s 65. členom ZSDP se višina otroškega dodatka določi glede na uvrstitev družine v dohodkovni razred. Dohodkovne razrede določa drugi odstavek 22. člena ZUPJS.

Vlagatelj/ica je zato upravičen/a do otroškega dodatka v višini 73,39 EUR mesečno v skladu s 70. členom ZSDP in prvim odstavkom 22. člena ZUPJS za čas od 01.05.2013 do 30.04.2014

Otroški dodatek prejme _____ na osebni račun.

Upravičenec je v skladu z 42. členom ZUPJS centru za socialno delo dolžan sporočiti vsa dejstva, okoliščine in vse spremembe, ki vplivajo na upravičenost do pravice iz javnih sredstev, njeno višino in obdobje prejemanja v roku 8 dni od dne, ko je taka sprememba nastala ali je zanjo izvedel.

Ne glede na zgoraj navedeno mora upravičenec do otroškega dodatka, državne štipendije, znižanega plačila vrtca, subvencije malice za učence in dijake, subvencije kosila za učence ter subvencije prevozov za dijake in študente sporočiti naslednje spremembe: spremembo števila oseb, spremembo vzgojno-izobraževalnega oziroma visokošolskega zavoda, spremembo statusa učenca, dijaka ali študenta, izgubo ali začetek prejemanja dohodka iz dela ter spremembo kraja stalnega prebivališča.

Center za socialno delo lahko na podlagi 43. člena ZUPJS v roku 3 let po prenehanju upravičenosti do pravice iz javnih sredstev po uradni dolžnosti začne postopek ugotavljanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, kadar ugotovi, da so nastopile okoliščine, zaradi katerih bi bilo treba izdati drugačno odločbo o upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, ker oseba do pravice iz javnih sredstev ni bila upravičena ali je bila upravičen v nižjem znesku ali za krajše obdobje, ker je podatke prikazovala lažno ali jih je zamolčala ali ni pravočasno sporočila podatkov in ravnala po 42. členu tega zakona ali je sporočila neresnične podatke. V tem postopku izda odločbo, s katero razveljavi odločbo, s katero je bila osebi priznana pravica do javnih sredstev, in ugotovi prenehanje upravičenosti ali določi drugo višino ali določi drugo obdobje prejemanja pravice iz javnih sredstev. O spremembah iz prejšnjega odstavka odloči pristojni organ s prvim dnem naslednjega meseca po nastopu okoliščin. Če center za socialno delo ugotovi, da je oseba podatke prikazovala lažno ali jih je zamolčala ali je sporočila neresnične podatke že pred oziroma ob izdaji odločbe, s katero ji je bila dodeljena pravice iz javnih sredstev, ali je bila odločba izdana na podlagi drugega nedovoljenega ravnanja osebe, oseba pa do pravice iz javnih sredstev ni bila upravičena ali je bila

upravičena v nižjem znesku ali za krajše obdobje, odločbo odpravi. V tem primeru oseba ne more uveljaviti te pravice iz javnih sredstev tri mesece po dokončnosti odločbe, s katero ji je bila opravljena odločba o priznanju pravice.

Upravičenec je centru za socialno delo dolžan takoj sporočiti morebitne spremembe banke ali številke osebnega računa, na katerega se mu nakazuje pravica iz javnih sredstev oziroma drugih okoliščin, ki so pomembne za nakazilo pravice iz javnih sredstev.

Denarni prejemki se usklajujejo v skladu z Zakonom o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji dvakrat letno, in sicer prvič v juliju mesecu z rastjo cen življenjskih potrebščin v obdobju januar - junij tekočega leta in drugič v januarju z rastjo cen življenjskih potrebščin v obdobju julij - december preteklega leta po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije.

Upravičenec do konkretne pravice iz javnih sredstev je sporočil spremembo iz 42. člena ZUPJS, zato je center za socialno delo na podlagi 42. člena ZUPJS začel in na podlagi prvega odstavka 42. b člena ZUPJS odločil, kot izhaja iz izreka te odločbe.

38. člen ZUPJS določa, da pritožba zoper odločbo izdano na centru za socialno delo, s katero je odločeno o pravici iz javnih sredstev, ne zadrži izvršitve, zaradi česar je center za socialno delo odločil, kot izhaja iz izreka.

118. člen Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06-uradno prečiščeno besedilo, 105/06- ZUS-1, 126/07, 65/08 in 8/10, v nadaljevanju ZUP) določa, da v odločbi odloči organ o stroških postopka, zato je organ odločil, kot izhaja iz izreka.

Ta odločba je na podlagi 14. točke 28. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 106/10 - uradno prečiščeno besedilo) takse prosta.

POUK O PRAVNEM SREDSTVU:

Zoper to odločbo je dopustna pritožba v roku 15 dni po vročitvi odločbe. Šteje se, da je vročitev opravljena enaindvajseti dan od dneva odpreme, ki je označen na odločbi. Pritožbo je mogoče vložiti pisno ali ustno na zapisnik pri centru za socialno delo. Pritožba je takse prosta.

Postopek/vodil/a:

DIREKTORICA

VIR: ISCS D 2

Priloga 3: Primer odločbe priznanja statusa invalida

REPUBLIKA SLOVENIJA

Center za socialno delo

SLOVENIJA

Številka:

Datum:

EMŠO:

DAVČNA ŠT.:

Center za socialno delo _____ izdaja po uradni dolžnosti ter na podlagi 49. ter 86. člena Zakona o socialnem varstvu (uradni list RS, številka 3/07-UPB 2,) v povezavi s 1. in 7. členom Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list RS, številka 41/83) v zadevi priznanja statusa invalida, pravice do nadomestila za invalidnost in dodatka za tujo nego in pomoč za _____, naslednjo

ODLOČBO

1. _____, roj. _____, stalno bivališče _____ se prizna status invalida po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.
2. _____ je od _____ upravičen do nadomestila za invalidnost v mesečnem znesku 288,89 EUR.
3. _____ je od _____ upravičen do dodatka za tujo nego in pomoč pri opravljanju večine življenjskih potreb, to je v mesečnem znesku 82,54 EUR.
4. V tem postopku niso nastali stroški postopka.

Obrazložitev:

Center za socialno delo je pričel po uradni dolžnosti postopek za uveljavljanje pravic po Zakonu o družbenem varstvu dušeno prizadetih oseb za _____.

_____ je bil razvrščen pri Invalidski komisiji Nova Gorica, Sektor za izvedenstvo, Služba za izvedenstvo I. stopnje pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko

zavarovanje Slovenije (izvedensko mnenje številka 13/3263). Iz citiranega mnenja izhaja, da je opredeljen kot oseba z težjo telesno motnjo in, da je razvojna motnja nastala v otroški oz. mladostniški dobi.

Tako je bilo ugotovljeno , daje prizadetost nastala pred 18 letom starosti. Na podlagi ugotovljenega se _____ prizna status invalida po omenjenem zakonu.

V skladu z določili Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb pridobijo invalidi pravico do nadomestila z dopolnjenim 18. letom starosti oziroma z dnem ugotovitve invalidnosti, če je bila ta ugotovljena kasneje.

_____ je upravičen do nadomestila za invalidnost, ki po Sklepu o usklajenih višinah transferjev, ki so določeni v nominalnih zneskih ter o odstotku uskladitve drugih transferjev posameznikom in gospodinjstvom v RS (Ur. list 57/2011) od 1.7.2011 znaša = 288,89 EUR.

Invalid, ki mu je za osnovne življenjske potrebe neogibna stalna pomoč in postrežba drugega, ima poleg nadomestila pravico do dodatka za tujo nego in pomoč, če takega dodatka ne prejema že po kakšnem drugem predpisu.

Iz izvedenskega mnenja Invalidske komisije Nova Gorica izhaja, da _____ potrebuje pomoč pri opravljanju večine življenjskih opravil. Z dnem 1.3.2013 se mu dodeli dodatek za tujo nego in pomoč za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju večine osnovnih življenjskih potreb v višini 82, 54 EUR (sklep vlade RS z dne 15. 7. 2011, Ur. list RS 57/2011)

V tem postopku niso nastali stroški postopka.

Izrek odločbe je v skladu s 3. in 4. točko 3. člena , 7. členom ter 9. členom Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list RS 14/83).

Invalid ali zakoniti zastopnik invalidne osebe je dolžan v roku 15 dni sporočiti CSD _____ vsako spremembo dejstev in okoliščin, ki vplivajo na priznanje navedenih pravic.

Ta odločba je v skladu z 25. členom Zakona o upravnih taksah prosta plačila upravne takse.

Odločba je utemeljena.

POUK O PRAVNEM SREDSTVU:

Zoper to odločbo je dovoljena pritožba v roku 15 dni od dneva vročitve te odločbe na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Kotnikova 5, Ljubljana.

Pritožba se vloži pisno ali poda ustno na zapisnik pri Centru za socialno delo

Za pritožbo se plača upravno takso v višini 18,12 EUR.

Vir: ISCS D 1

Priloga 4: Primer odločbe urejanje skrbniških zadev

REPUBLIKA SLOVENIJA

Center za socialno delo

SLOVENIJA

Številka:

Datum: 30. 8. 2012

Center za socialno delo izdaja po uradni dolžnosti v skrbniški zadevi ____ na podlagi 1. odst. 10. b člena v povezavi s 186. in. 198. členom Zakona zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list RS št. 69/2004 - UPB1) ter 2. odstavka 236. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. list RS, št. 24/06 - UPB2, 105/06 - ZUS -1, 126/07 in 65/08, v nadaljevanju ZUP) naslednjo

ODLOČBO

1. ____ stanujočo ____ se z vročitvijo te odločbe razreši dolžnosti skrbnika za____, roj. ____ stanujočega ____
2. Razrešena skrbnica ____ je dolžna v roku 8 dni po vročitvi te odločbe Centru za socialno delo
  - dopolniti skrbniško poročilo za leto 2011, predvsem v delu, ki se nanaša na izdatke, ki jih je imela za varovanca in pojasniti nekatere račune oz. stroške
  - dostaviti zaključno skrbniško poročilo o skrbi za osebnost varovanca in upravljanju z njegovimi denarnimi sredstvi in premoženjem v obdobju od 1.1.2012 do razrešitve z vsemi dokazili
  - poravnati dolg v Domu upokojencev iz naslova neplačane oskrbnine za obdobje od 1. 1. 2012 do 31. 7. 2012, ki znaša po podatkih računovodstva Doma upokojencev na dan 10. 8. 2012 4.734,05 eurov.
  - dostaviti Centru za socialno delo kartico osebnega računa odprtega na ime varovanca pri Abanki številka.
3. Skrbniške dolžnosti za ____ ki je bil z odločbo Centra za socialno delo št. ____ z dne 12.1.2006 že postavljen pod skrbništvo , bo opravljal ____, roj. ____, stanujoč ____.
4. Skrbnik ima pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki še ni star 15 let, zlasti pa je dolžan vestno skrbeti za osebnost, pravice in koristi ____ ter skrbno upravljati njegovo premoženje.
5. Z vročitvijo te odločbe preneha veljati 2. in 3. točka izreka odločbe Centra za socialno delo št. ____ z dne 12.1.2006.
6. Pritožba zoper odločbo ne zadrži njene izvršitve.
7. V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

Obrazložitev:

Center za socialno delo je z odločbo, številka ____ z dne 12. 1. 2006 ____ postavil pod skrbništvo in za skrbnika imenoval njeno hčerko ____.

V skladu z določili Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list RS 69/2004- UPB 1.) je center izvajal redni nadzor nad delom skrbnika. Zadnje skrbniško poročilo ki ga je za leto 2011 podala skrbnica dne 13. 3. 2012, je vsebovalo določene pomanjkljivosti, zato je bila večkrat pozvana da ga dopolni. Večkrat je bila vabljen na Center za socialno delo da bi del skrbniškega poročila dopolnila oz. pojasnila nekatere stroške, ki so se nanašali na izvajanje skrbništva.

Dne 17. 5. 2012 je bil Center za socialno delo prvič obveščen s strani Doma upokojencev enota, da skrbnica ne plačuje redno oskrbnine za varovanca – očeta____, čeprav ima oskrbovanec dovolj lastnih sredstev. V preteklosti je večkrat zamujala s plačili oskrbnih stroškov za očeta, vendar je na podlagi pisnih opominov in telefonskih klicev do sedaj poravnala vse zapadle stroške oskrbe za očeta in sicer do januarja 2012. Od takrat dalje se ga. _____ po podatkih doma na telefonske klice iz katerekoli njihove številke ne oglašča več, niti se ne odzove na pisne opomine, ki jih nanjo naslavlja njihova računovodska služba. Skrbnica je namreč sklenila dogovor, v katerem se je kot skrbnica očeta obvezala k rednemu plačilu stroškov oskrbe. Zadnji razgovor s skrbnico je bil na Centru za socialno delo dne 13. 3. 2012, kasneje se na vabila ni javljala, oz. prav tako se ni javljala na klice in vabila Doma upokojencev.

Center za socialno delo si je po tem, ko se skrbnica kljub vabilom in klicem po telefonu ni javljala, pridobil poročilo računovodstva in socialne službe Doma upokojencev. Iz poročila računovodstva z dne 10. 8. 2012 je razviden znesek dolga, ki je do tega dne znašal 4.734,05 eurov. Socialna služba doma na zaprosilo Centra za socialno delo v dopisu navaja, da je skrbnica do pričetka letošnjega leta vestno skrbela za svojega varovanca. Od meseca februarja letos pa je povsem pretrgala stike in kakršnokoli sodelovanje tako z zdravstveno, kot tudi socialno službo doma. V reševanju aktualnih problemov, ki so se nanašali na njenega očeta - oskrbovanca Doma se ni oglašala na telefonske klice, niti ni prevzemala priporočenih pošiljk, ki so bile naslovljene nanjo.

Dne 2. 8. 2012 je bil v Domu upokojencev opravljen tudi razgovor z varovancem ____ vendar je bilo ugotovljeno da varovanec ni sposoben konstruktivnega razgovora, na vprašanje če hčerka ____ in sin ____ prihajata na obiske, odgovori pritrdilno. Ne zna povedati, kdaj sta bila nazadnje pri njemu, v času in prostoru ni orientiran.

198. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur.l.,RS št. 69/2004- UPB1) določa, da lahko Center za socialno delo razreši skrbnika, če ugotovi, da je pri opravljanju skrbniških dolžnosti malomaren, da zlorablja svoje pravice ali da s svojim delom ogroža varovančeve koristi, ali če se ugotovi, da bi bilo za varovanca koristneje, če bi imel drugega skrbnika.

Center za socialno delo je v postopku ugotovil, da skrbnica ne izvršuje skrbniških dolžnosti v korist varovanca. V celoti in brez nadzora centra razpolaga z varovančevo pokojnino. Oskrbnine ne plačuje redno in ne sodeluje s socialno službo doma. Zadevo je dne 20. 8. 2012 obravnaval Strokovni svet Centra za socialno delo, ki je sprejel sklep, da se ____ razreši skrbniških dolžnosti, za skrbnika se imenuje njegov sin ____.

Zakon o splošnem upravnem postopku v 2. odstavku 236. člena določa, da se izjemoma lahko izvrši odločba, zoper katero pritožbeni rok še teče, in odločba zoper katero je vložena pritožba, če zakon tako določa, če gre za nujne ukrepe v javnem interesu, s katerimi ni mogoče odlašati ali če bi zaradi odložitve izvršbe nastala za kakšno stranko nepopravljiva škoda. V konkretnem primeru gre za varovanca pod skrbništvom, ki po samem zakonu potrebuje zaščito in varstvo. To zaščito in

varstvo naj bi mu zagotovila država. Center za socialno delo je dolžan zagotoviti, da se prepreči še nadaljnja škoda pri varovancu. Prav zato je odločil, da pritožba zoper odločbo ne zadrži izvršitve, kot izhaja iz 6. točke izreka.

V postopku pred izdajo odločbe je bil dne 8. 8. 2012 opravljen razgovor s sinom ___ v katerem je bil seznanjen z izvajanjem skrbništva in razrešitvijo dosedanje skrbnice, dne 29. 8. 2012 pa je podal ustno izjavo na zapisnik, da sprejema dolžnosti skrbnika. Izjavil je tudi, da bo vestno skrbel za osebnost očeta, njegove pravice in skrbno upravljal z njegovim premoženjem.

Center za socialno delo je na osnovi zgoraj navedenih ugotovitev odločil, kot je navedeno v izreku te odločbe.

Na podlagi vseh zgoraj navedenih dejstev je izrek v skladu s 179.,182.,186. in 198. členom Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. list RS št. 69/2004 - UPB1).

tem postopku ni bilo zaznamovanih stroškov postopka, zato je bilo odločeno, kot izhaja iz 6. točke izreka te odločbe. S tem je odločba utemeljena.

Ta odločba je takse prosta po 22. členu Zakona o upravnih taksah (Ur. list RS št. 42/07- UPB3, 126/2007, 88/2010).

POUK O PRAVNEM SREDSTVU: Zoper to odločbo je dovoljena pritožba na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Ljubljana v roku 15 dni od vročitve odločbe. Pritožbo se lahko poda pisno priporočeno po pošti, pisno neposredno ali ustno na zapisnik pri Centru za socialno delo.

Za pritožbo se plača upravna taksa v višini 18,12 EUR po tarifni št. 2 Zakona o upravnih taksah.

POSTOPEK VODILA

DIREKTORICA

OSEBNO VROČITI:

Obveščeni:

- Upravna enota
- Okrajno sodišče zemljiška knjiga
- ZPIZ Slovenije, območna enota Ljubljana

Vir: ISCS D 1

Priloga 5: Primer odločbe uveljavljanja pravice do starševskega dodatka

REPUBLIKA SLOVENIJA

Center za socialno delo

SLOVENIJA

Številka: 1211-118/2012

Datum: 25.07.2012

Center za socialno delo izdaja na podlagi prvega odstavka 89. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/06 - UPB2 in 10/08, v nadaljevanju ZSDP) in Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 114/06, 59/07 - ZŠtip, 63/07 - popravek, 10/08 - ZVarDod in 71/08) 147. člena Zakona o uravnoteženju javnih financ (Uradni list RS, št. XX/12) v nadaljevanju ZUJF, na zahtevo _____ v upravni zadevi uveljavitve pravice do starševskega dodatka naslednjo

ODLOČBO

_____ je upravičen/a do starševskega dodatka v času od 08.06.2012 do 07.06.2013.

Starševski dodatek v višini 55% neto minimalne plače znaša na dan odločanja 252,04 EUR mesečno in se uskladi skladno z določili ZUTPG.

Prispevek za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje za _____ plačuje Republika Slovenija za čas od 08.06.2012 do 07.06.2013.

Upravičenec/ka mora sporočiti centru za socialno delo dejstva in okoliščine oziroma vse spremembe, ki vplivajo na priznane pravice, njihovo višino in obdobje prejemanja, v 8 dneh od dneva, ko je taka sprememba nastala oziroma je zanjo zvedel/a.

Pritožba ne zadrži izvršitve te odločbe.

V tem postopku ni bilo stroškov postopka.

O b r a z l o ž i t e v :

_____ je dne 29.06.2012 vložil/a zahtevo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka. ZSDP v 59. členu določa, da ima pravico do starševskega dodatka mati 77 dni od rojstva otroka, če imata mati in otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in sta državljana Republike Slovenije. Po 77. dnevu od rojstva otroka pa ima pravico do starševskega dodatka smiselno pod enakimi pogoji eden od staršev, o čemer se starša pisno dogovorita pred

uveljavljanjem pravice. ZSDP določa, da z dnem pristopa Republike Slovenije k Evropski uniji za državljane držav članic državljanstvo Republike Slovenije ni več pogoj za pridobitev pravic iz tega člena.

Oče ima v obdobju 77 dni od rojstva otroka pravico do starševskega dodatka pod enakimi pogoji kot mati, če je mati:

1. umrla,
2. zapustila otroka,
3. na podlagi mnenja pristojnega zdravnika trajno oziroma začasno nesposobna za samostojno življenje in delo.

Pravica do starševskega dodatka iz prejšnjega odstavka se skrajša za toliko dni, kolikor je otrok star, ko oče pridobi pravico do starševskega dodatka.

Glede prenehanja in spremembe pisnega dogovora iz prvega odstavka tega člena, se smiselno uporabljajo določbe 29. člena tega zakona, razen določbe prvega odstavka in 1. točke tretjega odstavka.

Če se starša v skladu s prvim odstavkom tega člena ne moreta dogovoriti o izrabi starševskega dodatka ali je njuna odločitev v nasprotju s koristjo otroka, odloči o tem center, ki pri tem upošteva koristi otroka.

Druga oseba ima pravico do starševskega dodatka pod enakimi pogoji kot starša, če dejansko neguje in varuje otroka, zmanjšano za toliko dni, kolikor sta starša to pravico že izrabila.

V 61. členu ZSDP določa, da pravica do starševskega dodatka traja 365 dni od rojstva otroka. Oče ali druga oseba ima pravico do starševskega dodatka v trajanju kot ga ima mati, zmanjšanim za toliko dni, kolikor je mati to pravico že izrabila.

V 147. členu ZUJF je določeno, da ne glede na 58. člen ZSDP znaša od uveljavitve tega zakona starševski dodatek 55% neto minimalne plače.

V ugotovitvenem postopku je bilo ugotovljeno:

- da je vlagatelj/ica _____ državljan/ka Republike Slovenije in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji ter da je otrok državljan Republike Slovenije in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, kot to izhaja iz pridobljenih/ priloženih potrdil, zato vlagatelj/ica izpolnjuje pogoje iz prvega odstavka 59. člena ZSDP za pridobitev pravice do starševskega dodatka,

- da vlagatelj/ica zahteve po podatkih iz evidence, ki jo vodi Center za socialno delo ne prejema delnega plačila za izgubljeni dohodek po tem zakonu in da njen/njegov zakonec/zunajzakonski partner ne prejema nadomestila za nego in varstvo za istega otroka, zato ni zadržkov iz prvega in drugega odstavka 60. člena ZSDP za dodelitev pravice do starševskega dodatka,

- da iz izjave, ki jo je vlagatelj/ica zahteve podal/a na vlogi izhaja, da ne prejema nadomestila plače, po tem niti po drugih predpisih, zato ni zadržka iz prvega odstavka 60. člena ZSDP za dodelitev pravice do starševskega dodatka.

Mati uveljavlja pravico do starševskega dodatka 30 dni pred predvidenim datumom poroda, vendar najkasneje 30 dni po rojstvu otroka. Oče uveljavlja pravico najkasneje 30 dni po nastanku

dogodka, ki je razlog, da oče pridobi pravico. Če mati ali oče ne uveljavita pravice v tem roku, pripada pravica do starševskega dodatka od prvega dne naslednjega meseca. Trajanje pravice se skrajša, sorazmerno zamujenemu roku za uveljavljanje pravice.

Ker je vlagateljica zahteve vložila zahtevo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka sama v roku 30 dni po rojstvu otroka, je upravičena do starševskega dodatka v trajanju 365 dni od datuma rojstva otroka.

Ker je vlagateljica zahteve upravičena do starševskega dodatka in je zahtevo vložila pravočasno, je Center za socialno delo na podlagi prvega odstavka 59. člena, prvega odstavka 61. člena in 92. člena ZSDP odločil, kot je navedeno v izreku te odločbe.

ZUJF v 147. členu določa, da starševski dodatek znaša mesečno 55% neto minimalne plače, to je na dan odločanja 252,04 EUR in se uskladi skladno z določili ZUTPG. Uskladitev velja od prvega dne meseca, v katerem se opravi uskladitev. Na podlagi navedenega je Center za socialno delo odločil, kot je navedeno v izreku te odločbe.

Kot upravičenec/ka do starševskega dodatka ima _____ na podlagi 23. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/9a, 72/00 in 124/00) pravico do obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zavezanec za plačilo prispevkov po 3. alineji 222. člena istega zakona je Republika Slovenija, zato je Center za socialno delo na podlagi 6. točke 23. člena Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/00) zavezanec za prijavo v zavarovanje. Ker je Republika Slovenija zavezanec za plačilo prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, je Center za socialno delo določil obdobje, v katerem se prispevek plačuje, kot je navedeno v izreku te odločbe.

ZSDP v prvem odstavku 102. člena določa, da morajo biti pogoji za pridobitev pravic po tem zakonu izpolnjeni ves čas prejemanja pravic.

Upravičenec/ka mora v 8 dneh izdajatelju odločbe skladno z drugim odstavkom 102. člena ZSDP sporočiti vsako spremembo, ki vpliva na pravico do starševskega dodatka, njeno višino in obdobje prejemanja kot je navedeno v izreku te odločbe.

ZSDP v tretjem odstavku 89. člena določa, da pritožba na odločbo centra za socialno delo ne zadrži izvršbe, zato je center za socialno delo na podlagi drugega odstavka 89. člena ZSDP odločil, kot je navedeno v izreku te odločbe.

POUK O PRAVNEM SREDSTVU: Zoper to odločbo je v roku 15 dni po prejemu te odločbe dovoljena pritožba na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana, Kotnikova 5. Pritožba se vložijo pisno ali poda ustno na zapisnik pri centru za socialno delo, ki je to odločbo izdal. Pritožba je takse prosta.

Postopek vodila

DIREKTORICA

OBVEZNO OSEBNO VROČITI:

1. Vlagatelj/ica
2. Arhiv

Vir: ISCS D 1